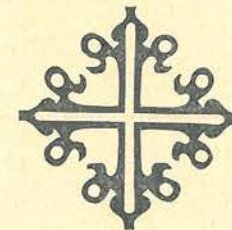

Emil Dostál

SVATÝ VÁCLAV
PATRONEM ČSL. ODBOJE
NA RUSI

Dokumenty ze zahraničních odbojových časopisů

Se třinácti obrázky

V PRAZE 1929

Nákladem knihovny „Života“

Tiskem Československé akciové tiskárny v Praze II., Spálená ul. 15

*Všem těm dobrovolcům, kteří ve velikém boji za svobodu
národa, posvěceném národní jednotou, s láskou a pevnou
vírou ve vítězství spravedlivé věci dobrovolně kladli životy
na oltář vlasti pro šťastnější budoucnost československého
národa a státu.*

PŘEDMLUVA.

Práce tato vznikla na podkladě v textu uvedených časopiseckých dokladů ze zahraničního odbojového tisku. Doklady jsou uvedeny buďto v plném znění nebo ve výtahu i s původními chybami.

Psána je ve snaze přispěti aspoň poněkud stále přetřásané otázce, zda vůbec svatováclavská tradice působila v našem národním zahraničním odboji a zda vůbec mohla něco pozitivního pro naše osvobození vykonati; je žádoucí přivést tuto otázku na slušnější pole diskuse.

Není psána proti nějaké ideji a nemíni nikterak zapírat národní husitism, který — to budiž konstatováno — měl v československém vojsku také své období. Ale i toto období zidealisovaného husitství nezatlačilo svatováclavskou tradici, žila dále ve vojsku a platila jako za čistě národní. Přiznáváme, že sv. Václav, přes početnou složku katolickou v československém vojsku,¹⁾ nebyl uctíván nábožensky, ačkoli to byla věc každého jednotlivce a skupin, jak na sv. Václava pohlíželi, neboť svou ideovou obsáhlostí sv. Václav působil ve všech složkách národa. Byli dobrovolci, kteří sv. Václava uctívali nejen národně, ale i nábožensky. S našeho stanoviska národnost svatováclavské tradice odůvodňuje se právě svatostí života jejího světce a spojené s ní naší dřevní národní kultury a životnosti její ve všech dobách naší historie.

Data rozumějí se až ke konci roku 1917 ve starém stylu, od počátku roku 1918 v novém stylu.

Literatura uvedena jest pod čarou. — Obálka od O. Menharta.

V Praze, v mileniu mučednické smrti sv. Václava.

Emil Dostál.

¹⁾ „Cechoslovan“, r. VI., č. 39: Stoupenci strany katolické! — „Cechoslovák“, r. III., č. 91: Českým zajatcům katolíkům! — „Cechoslovák“, r. III., č. 113: Českým zajatcům, stoupencům strany katolicko-národní a křesťansko-sociální! — „Československá samostatnost“, r. II., č. 18: Katolíci v našem hnutí. — „Československá samostatnost“, r. III., č. 38: Náboženská snášenlivost. — „V boj!“ r. I., č. 25: Lokálka v rubrice „Poznámky“: Před sv. Václavem.

OBSAH:

	Str.
Národní odboj na Rusi pod praporem svatováclavským.	
1. Počátky vojenského odboje	13
2. Založení České Družiny	18
3. Prapor svatováclavský	20
4. Posvěcení praporu a slavnostní přísaha České Družiny	25
5. Sv. Václav, patron národního odboje na Rusi	28
6. Svatováclavský dar pro Českou Družinu	33
7. Rozkaz a prohlášení československého vojska na Rusi na den sv. Václava	35
8. Úcta sv. Václava v legiích	37
9. Svatováclavský pluk	40
10. Výročí svěcení praporu a slavnostní přísahy	47
a) Prvé výročí 1915	47
b) Druhé výročí 1916	51
c) Třetí výročí 1917	54
d) Čtvrté výročí 1918	54
e) Páté výročí 1919	56
11. Panychidy za padlé dobrovolce České Družiny	58
12. Plukovní svatováclavské svátky	58
a) V roce 1916	59
b) V roce 1917	60
c) V roce 1918	64
d) V roce 1919	65
13. Blahopřání zastupitelských činitelů ke dni 28. září	67
14. Svatováclavské svátky v zajetí	71
15. Svatováclavské verše ze zahraničního odbojového tisku	71
16. Doslov	83
17. Literatura o motivech svatováclavských a blanických v zahranič- ním vojsku	86

ÚVODEM.

*Den¹⁾ slavný nám nastal pro naši Družinu,
den posvátný tak jako Řípu téměř!
Dnes každý zpívá, myslé na svou otčinu:
Svatý Václave, vévodo české země!*

*Dnes budem přísahat na český prapor svůj,
jenž vůdcem buď nám, v germanismu tonoucím
a Ty, Svatý Václave, jen při nás stále stůj
a nedej zahynouti nám ni budoucím!*

*Pod praporem svým my svobodu chcem' nésti,
té drahé v dáli, naší české zemi,
kde v okovy jsou spjaty tvrdé pěsti
a vykoupení, zdá se, není, není...*

*Á přece bude, nelkej, máti drahá —
volnosti se brzy slunko zasměje!
Nám z dáli září zlatá naše Praha,
v nás utužujíc krásné naděje!*

*Ty znovu zastkvěješ se v slávě staré
a znovu budeš pro nás zdrojem života
a opět skalou ztvrdnou mysle naše jaré,
vždyť krev naše ne darem byla vylita.*

*Svůj krátký život za život Tvůj chceme dáti,
za štěstí Tvé v plen své Ti štěstí dáme
a že s radostí pro Tebe, drahá vlasti,
my zemřít chcem', Ti slavně přísaháme!!!*

Julius Raab.

¹⁾ Časopisy čsl. vojska na Rusi. Česká Družina a Čsl. brigáda. 1. pluk. Sig. A. Ze života České Družiny na Rusi r. 1914. Časopis inkoustovou tužkou psaný. Na následující stránce je primitivně načrtnut tužkou obřad svěcení praporu, jenž je rozvinut a držěn dvěma dobrovolci. Napnuta je strana se svatováclavskou korunou. Vprostřed skupina kněží, vykonávajících obřad svěcení. Kolem čtyřhran prvních dobrovolců. Za čtyřhranem vojska sv. Václav na koni. Vzadu sofijská katedrála. Pod náčrtem jméno: J. Jílek a obyčejnou tužkou versálkami psáno: „Slavnostní přísaha a svěcení praporu v den sv. Václava 28. září 1914. Na sofijském náměstí v Kyjevě.“

koslovenské mobilisace a války proti Habsburkům; družiníci první z národa pozvedli zbraně za svobodu československého národa a jeho historických zemí i Slovenska; národu nastala chvíle vytoužená.

První mobilisace Čechů a Slováků vytryskla z vůle samotného národa nejprve v Rusku ve větších místech, jako v Kyjevě, Moskvě, Petrohradě, ve Varšavě a prováděla se od krajanů ke krajanům, od spolku ke spolku a kam se nedostaly zprávy o odbojovém hnutí, tam vysláni byli českými komitáty v Kyjevě a Moskvě emisáři, a tak zachvátila mobilisace celý československý živel na Rusi i mimo něho a přenesla se i na válečné zajatce. Čechoslováci na Rusi jsou nejprvnější, kteří vztýčili prapor odboje proti Habsburkům. V této slovanské, bratrské zemi zase po staletích na místo šlechty začal odboj lid. Tímto lidem, spojeným nejen bratrstvím příslušnosti k jednomu slovanskému kmeni, ale i příbuzenskou krví, byla vykonána první a největší a tím i rozhodující práce pro naše národní osvobození.

Ale netoliko účast celého československého živlu na Rusi na národním odboji — ať již dokumentována způsobem jakýmkoli — posilovala nadšení pro reálnou práci a svatou věc národa, ale i tisk postaven ve službu národního odboje, hlavně v Kyjevě vycházející „Čechoslován“¹⁾ svými provoláními k Čechům a Slovákům, budil živý ohlas v československé veřejnosti na Rusi.

Sympatie s Ruskem a odboj proti Rakousku projevovaly se schůzemi a manifestacemi, na nichž i s ruské strany bylo ujišťováno, že Rusko nikdy nehledělo na neruské Slovany bez účasti. Sympatie tato potvrzena byla carským manifestem o válce Slovanstva s Germánstvem.

Na tento carský manifest činěny slovanské a rusofilské projevy neruských Slovanů, požadujících osvobození a sjednocení prostřednictvím „Bílého Cara“, osvoboditele a sjednotitele všeho Slovanstva. Vláda — ač jen několika členy slavjanofilská — přijímala s povděkem tyto projevy a v dvorních kruzích vděčně byla kvitována stará historická role „Bílého Cara“.

Tyto manifestace a ruská pomoc pro osvobození všeho Slovanstva stmelily celý československý živel na Rusi, zmizely všechny rozdíly stavů a smýšlení, národ se našel v rozhodné chvíli úzkosti o své bytí a přišel k sobě, sjednotil se v době nad jiné příhodné. Nemohl se politicky lépe uplat-

¹⁾ A od roku 1915 v Petrohradě vycházející „Čechoslovák“.

nit. Touto vůlí silně, mohl přikročit k boji za osvobození vlasti a národa.

Je pochopitelné, že za takovýchto — ovšem jenom sympatických projevů — sílilo a rostlo československé odbojové hnutí na Rusi a projevovalo se reálně tvořením vojenských dobrovolných formací. Pro ně navrhována různá označení, na příklad „České legie“¹⁾, „Český husitský pluk dobrovolníků“²⁾, moskevští Čechové se usnesli postavit „Český batalion“ z českých dobrovolců³⁾ a ve vyzvání k „Čechům vojínům!“⁴⁾ stojí, že „v československých dobrovolnických družinách, které se kvapem tvoří, najde se místo pro každého upřímného Čecha“. Ruské časopisy přinášely zprávy o „husitském vojsku“. Název „Družina“ uplatnil se na schůzích⁵⁾, „na nichž bylo debatováno, jak se zúčastniti a činně zasáhnouti do boje pro společnou věc a tělem i krví hájiti svatou věc Slovanstva. Zpívala se při nich píseň „Hej, Slované“ s refrénem „Rus je s námi, kdo proti nám, toho Francouz smete“. Na nich agitovalo se k dobrovolnému vstupu do vojska a tak vzniklo zase národem samým chtěné a jako vojenská jednotka vše obsahující a slučující pojmenování „Česká Družina“⁶⁾. Již 20. srpna 1914 schváleno vojenskou radou zřízení České Družiny, jež se měla formovati v Kyjevě.⁷⁾

¹⁾ Návrh moskevského českého komitátu ruskému ministru války, 22. července 1914 („Pamětní kniha 1. střeleckého pluku Jana Husi“).

²⁾ Zřizoval se v Petrohradě. „Čechoslován“, r. IV., č. 71.

³⁾ „Čechoslován“, r. IV., č. 69.

⁴⁾ „Čechoslován“, r. IV., č. 71.

⁵⁾ 10. a 15. srpna (ve svátek) 1914 v Kyjevě. („Pamětní kniha 1. střeleckého pluku Jana Husi“).

⁶⁾ V „Československé samostatnosti“, r. I., č. 6, uveřejněn je článek „Husitská družina“, v němž stojí: „Dne 28. září, v den sv. Václava oslaveno bylo v Petrohradě výročí vysvěcení praporu „České Družiny Husitské“... Ale slovo „Husitské“ nebylo pojato v oficiální název první naší bojové jednotky. Ovšem, osvobozovací boj na západě dělal se za docela jiných politických a tradičních směrnic jak na východě. — Dr. Ivan Markovič: „Slováci v zahraniční revoluci. Desíata přednáška cyklu „Československá revoluce“: ... Základ československého vojska nemal tedy v svojom prvom pomenovaní označenia „československý“, že však bol za takýto považovaný a slúžil od počiatku myšlienke československej, dokazuje jeho symbol, prapor Českej Družiny, posvätený už v deň sv. Václava roku 1914, ktorý vedľa znakov Čiech, Moravy a Sliezska má okolo svätováclavskej koruny i znak Slovenska. Ináč Česká Družina od Nového roku 1916 bola premenovaná na Československý strelecký pluk.“

⁷⁾ Dr. Frant. Vl. Šteidl, „Československé hnutí na Rusi“.

V týž den deputace moskevského českého komitétu měla slyšení u cara, která oslovila cara takto:

„Veliký Hosudare!¹⁾“

Ceši byli vždy hlasateli slovanského sjednocení. Nyní, když jsme uslyšeli s trůnu po prvé Carské slovo o osvobození všeho Slovanstva, naše srdce se naplnila hlubokou radostí. Blíží se dlouho očekávaná svatá hodina — okamžik osvobození českých zemí. Hlas našich bratří z rozdrásaných nepřáteli Čech nemůže zaletět na svatou Rus. My ruští Češi, věrní poddaní Vašeho Veličenstva, předstoupivše před posvátnou osobu Vládnoucího Vůdce bratrského bohatýrského národa ruského, projevujeme city neobmezené lásky a oddanosti a osmělujeme se projevit naději, že Prozřetelnost usoudila, aby dílo osvobození Slovanů, započaté Vaším dědem světlé paměti, Jste zakončili, Vy, děržavý Hosudare, Osvoboditeli Cervené Rusi i všeho západního Slovanstva. Nechť pomůže Hospodin Vašemu Veličenstvu uskutečnit tuto myšlenku a do rodiny Slovanských národů uvést i náš československý národ se zřetelem k jeho historickým právům, v jeho historických a národopisných hranicích.

Nechť zazáří svobodná neodvislá koruna svatého Václava v paprscích koruny Romanových.“

V tomto slovanském a rusofilském duchu pracoval a agitoval moskevský český komitét na rozdíl od komitétu petrohradského, který měl tendenci rovněž slovanskou a rusofilskou, ale řešil otázku tuto samostatněji, liberálněji a pokrokověji.

Ať již byly v českém odbojovém hnutí na Rusi směry k dobytí naší samostatnosti jakékoli — byla to otázka více diplomatická — přece jediným a slučujícím programem byla myšlenka národní.

Na základě myšlenky národní vstupovali první dobrovolci do České Družiny a myšlenka tato je posilovala ve spravedlivou věc národa a dávala jim víru v konečné vítězství. První dobrovolci bojovali za příslovečně českou, to jest ryzí a čistou myšlenku národního osvobození. K vojákům byla vydávána provolání v tomto duchu a v nich líčena šlechetná povinnost českého dobrovolce:²⁾

Bratři vojáci!³⁾

Chrabrost, s jakou se Vaši předkové chápali zbraní proti sverepým utiskovatelům svobody a národní hrdosti, a zářivé úspěchy, jimiž korunovány byly jejich činy, zjednávali jim světovou pověst rekovného

¹⁾ „Cechoslovan“, r. IV., č. 72.

²⁾ Provolání tato byla skoro v každém čísle „Cechoslovana“. Podávám, poněvadž jsem se zajímal o svatováclavské motivy, jen tyto. Husitské motivy spojují se v některých člancích se svatováclavskými a naopak.

³⁾ „Cechoslovan“, r. IV., č. 73.

a zmužilého obhájce své svobody, svého jazyka a víry, buďtež Vám mocným popudem k ráznému jednání! Neváhejte ani vteřiny, jak se zachovat! Tažte se skrytých hlubin svého nitra, odkudž prýští nejjasnější prameny Vaší bytosti a shledáte, že pouze jediné Vám zbývá činiti: svým vlastním tělem jítí tam, kde nyní miliony napřahují proti sobě zbraně smrtící! Vždyť očekávají Vás úkoly, jaké naši předkové jen ve snách směli vidat a jichž splnění jim bylo nedostižnou metou: se zbraní v ruce jítí osvobozovat ujařmenou vlast. Rcete, který z bojujících národů má vznešenější cíle? Žádný, a přece valily se zástupy odevšad, aby bez reptání s jasem v oku a čelem hrdě vztyčeným životy položily na oltář obětí. Vy bojujete za sebe, za svou vlast! Byli-li Šafařík, Jungmann, Palacký a jiní duševními průkopníky české samostatnosti, Vy budete prvními, již se zbraní v ruce a třeba krví budete dávat našemu národu právo na samostatný a svobodný stát. Nelze váhat nikomu ani vteřiny, kdo uvědomí si vznešenost předsevzatých úkolů a důležitost jejich splnění. Vaše čela budou zdobit vavříny vítězství, neb národ náš už čeká na vysvoboditele. Dle lidové pověsti, až bude zemi české nejhůře, otevře se Blaník a vyjdou z něho rytíři, již spasí otčinu. Nuž, země ruská bude tímto Blaníkem a Vy rytíři, na něž se náš národ v dobách největšího utrpení těšival. Otevřete svá srdce citům, rozum povinnosti národní a nebude nikoho, kdo, Čechem jsa, by se boji vyhýbal.

A nikdo, aspoň z těch nejoddanějších, se povinnosti boje za svobodu národa nevyhýbal: akademik, živnostník, řemeslník, zemědělec, dělník, všichni, bez rozdílu tříd, spojili se bratrstvím v boj za osvobození otčiny, za jediným a výlučným cílem: dobytí samostatnosti historických zemí koruny svatováclavské a Slovenska, ať již pod vládní formou jakoukoli.¹⁾

¹⁾ Moskevský český komitét navrhoval název: „Slovanským Ruskem osvobozené Československé království.“ — Na sjezdu Čechů v Petrohradě 10.—18. září 1914, jehož se zúčastnily české komitáty čtyř hlavních měst Ruska, Kyjeva, Petrohradu, Moskvy a Varšavy, byl návrh jako druhý bod sjezdu („Cechoslovan“, r. IV., č. 80) na nový pamětní spis: „Vypracovat pamětní spis s odůvodněním nároků na znovuzřízení samostatného království českého, aby se splnila odvěká tužba celého národa, aby na královském hradě na Hradčanech zasednul český král korunovaný historickou korunou svatováclavskou.“ — Dr. Fr. VI. Šteidler: „Československé hnutí na Rusi“, poznamenává k tomuto sjezdu rozpory mezi politickými názory petrohradských a moskevských, jež působily hlavně při vypracování nového pamětního spisu, s odůvodněním nároků na znovuzřízení samostatného státu, „dvojjeдинého československého království“, s připojením obou Lužic. — „Cechoslovan“, roč. VI., č. 33 v článku „Náš směr“: „Dokládáme za samozřejmé, že československý stát musí se co nejtěsněji přimknouti k Rusku, jako ke svému osvoboditeli. Aby pak tento družný poměr nabyl pevného a trvalého výrazu, přejeme si vřele, by korunu sv. Václava nosil slovanský panovník ze slavného rodu Romanových.“ — „Československý denník“, r. II., č. 142, Vlad. Roubal, „Světlé obrázky“: „...Předmětem našich hovorů býval vždy náš příští stát a jeho ústroj. Někdy nastaly spory o tom, kdo bude u nás králem (na republiku bylo tehdy

Republikánský systém vládní nabýval reálnější formy v roce 1917 a byl sympaticky přijímán ode všech dobrovolců.

2. Založení České Družiny.

První dobrovolci hlásili se „Výboru České Družiny“¹⁾ a již v srpnu 1914 sjížděli se do Michajlovského kláštera v Kyjevě skupiny dobrovolců ze všech oblastí Ruska: Charkova, Kavkazu, Moskvy, Oděsy, Petrohradu, Rostova na Donu, Varšavy a z Volyně. S moskevskými²⁾ dobrovolci, odjíždějícími do Kyjeva do České Družiny, rozloučil se protorej Němeček touto řečí:

Milení rodáci, potomci Božích bojovníků.³⁾

... Nepropadly marně ty nesčíslné oběti, které přinášeli pradědové na oltář své domoviny, neprolévali oni marně slzy nad zkázou rodné země, nešeptaly nadarmo naše pramatičky vroucí modlitby Milosrdnému Bohu za nešťastnou vlast. Bůh vyslyšel orodovníka české země sv. Václava, přímlyvy slovanských apoštolů Kyrila a Metoděje, smiloval se nad Slovanstvem, odpustil mu jeho hříchy nesvárů a bratrovraždy...

... Ó, jděte, milení, jděte! Spěchejte tam na západ pod české nebe. Tam najdete horu Blaník, probuďte její rytíře z tisíciletého spánku, řekněte jim, že se ta česká pohádka, to proroctví stává skutkem, že je čas, aby se už pozvedli a českou zem od Teutonů očistili. Tam najdete horu Velehrad i polibte tu půdu, po které kráčel uštváný německými biskupy svatý Metoděj. ... Jděte, milení, a vstupte do hradčanského velechrámu a zapějte tam vroucně staročeské chorály „Hospodine, pomiluj ny, Jezu Kriste, pomiluj ny. Ty spásá všeho míra, spasíš ny i uslyší. Kyrie eleison, Svatý Václave, vévodo české země, kníže náš pros za nás Boha svatého Ducha. Kriste eleison!“

málo naděje), zda Nikolaj Nikolajevič nebo někdo druhý, ale to nevedlo nikdy k ničemu zlému — jedinou naší touhou bylo zničení Rakouska a zřízení samostatného československého státu, ať již ve formě jakékoliv...“ — „Pamětní kniha 1. střeleckého pluku Jana Husi“: „Mluvili jsme o „Českém království“ s Romanovskou dynastií, s uspokojením vítali jsme manifest Nikolaje Nikolajeviče o malých slovanských národech, věřili jsme caru, Slovanstvu a ruskému národu, od něhož jsme čekali svobodu.“ — „Mluvílo se, jaké budou v Čechách peníze, jaké zřízení státní, zda království či republika a tu vždy všichni byli pro republiku s prezidentem Masarykem v čele.“

¹⁾ Hotel „Praha“, v Kyjevě, Vladimírská č. 36.

²⁾ 30. srpna 1914 byla sloužena v srbském chrámu v Moskvě slavnostní mše na rozloučenou s českými dobrovolci odjíždějícími do Kyjeva.

³⁾ „Čechoslovan“, r. IV., č. 80. Výňatek z řeči protoreje Manuila Němečka, pronesené k českým dobrovolcům v Moskvě. Manuil Němeček byl česko-pravoslavný duchovní, misionář v českých osadách na Volyni.

Z přibývajících dobrovolců do Kyjeva¹⁾ utvořeny čtyři rotý a cvičilo se na Vladimírské Horce, s počátku v civilním obleku podle ruského cvičebního řádu vojenského. Odznakem dobrovolců České Družiny byla bíločervená stužka na čepici. Česká Družina, vracející se z cvičení se zpěvem ulicemi města, byla pro ruské občany pozoruhodností.²⁾

První dobrovolci, kteří uposlechli hlasu své povinnosti vůči národu a vlasti, stali se staviteli našeho osvobozovacího boje a jsou prvními z národa, kteří kolektivně vztýčili prapor odboje proti Habsburkům. K tomuto brannému vystoupení vedla je idea národní, idea, na které pracovaly a prací tou se utěšovaly celé generace, které ctily národní bolesti, touhy, přání a city. Idea ta se chvěla v srdcích lidu a tisícerými utrpeními, radostmi a zápasy o jeho bytí se v nich zakořenila. Idea ta obsahovala bezpodmínečnou povinnost boje za osvobození.

V každém dobrovolci zrcadlil se všechna národní — vnitřní i vnější — život. Životem národa sáhli ke kořenům — k legendě — jež ujišťovala o pomoci v nejnebezpečnějších dobách a bojovala v myslích tohoto hloučku vlastní odevzdáných mužů proti počtem nebezpečnému nepříteli.³⁾

V novinách objevují se články s motivy blanickými — vedle husitských⁴⁾ — a přirovnávají se k době tvoření se České Družiny, že nadešla doba národem ždaná:

Boží bojovníci.⁵⁾

(Sen nebo skutečnost.)

Stará naše báje nám povídá, že, až bude Čechům nejhůře, otevře se staroslavný vrch Blaník a svatý Václav⁶⁾ vyjede s řadou bohatýrů české zemi na pomoc.

¹⁾ Petrohradští přijeli 1. září, moskevští 3. září 1914.

²⁾ „Pamětní kniha 1. střeleckého pluku Jana Husi.“

³⁾ Legenda sice není žádnou historií, ale na podkladě jejím přicházejí historikové k věcem konkrétním; legenda historií doplňuje a také objasňuje. Legendy o sv. Václavu shodují se s historií.

⁴⁾ V legiích nejlépe je vidět naše beztradičnost. Tolik národních tradic a žádná se v národě nevyžila. Co v tradicích našeho národa je nejlepšího a konstruktivního, tkví v katolicismu, ačkoli i katolicism neukázal své největší vypětí, byv v 15. století násilně přerušen reformací. Proto kalichu nebrání Blaník se sv. Václavem, neboť tak jako husité uctívali a zývali sv. Václava, tak katolíkům, ruským legionářům, nebránilo jako takovým, že vstupovali do husitské divise.

⁵⁾ „Čechoslovan“, r. IV., č. 77. A. Šorm, Den osvobození 28. říjen.

⁶⁾ Motiv legendy použila V. J. Křišánovská v doslovu románu „Světlo-noši Čech“, když táže se Čas, kam jdou pluky Žižkovy, odpovídá Libuše:

Nuže, nadešla chvíle otevření Blaníka. Slavná a mohutná říše ruská je oním Blaníkem. Již se rozstupují mohutná úbočí, již slyším pádný krok bohatýrů, již řinčí zbraň a zástupy českých rytířů vidím táhnouti od hranic moravských k staroslavné stověžaté matičce Praze. A vzduchem vlá jim nad hlavami kalich rudý a v paprscích slunce svítí statný český lev.

Již přitáhli.

Den nový rozbřeskl nad Prahou. Od východu červánky nového rána zaplály. Na Hradčanech se zvedá česká korouhev. A matka Čechie zas znovu zrozená se zvedá ze sna, v té celé dávné slávě své. A s nebes snáší se k ní její dávná sestra, Svoboda, ji ve skrání celuje.

Já nevím, je to sen či skutečnost? Ten Blaník, Rusko, i Václava tu vidím a zástupy českých bohatýrů. I v dálce Čechie a Svoboda též jest. — Já nevím, však pravda přec to jest. A není-li, tak pravdou musí být a třeba bychom měli ji krví vydobýt.

Nám ruským Cechům je slavný úkol dán. My budme hrdi, že osud nám jej dal. Sáša.

„Československý dobrovolce spatřoval v roce 1914 příchod doby velikých úkolů národních a podle toho se zachoval. Viděl v ní jedinou spásu našeho osvobození a byl přesvědčen, že co koná, koná se souhlasem národa doma:

„Veliký¹⁾ a svatý úkol České Družiny nechť spojí pod praporem jejím všechny ty — kteří zůstali věrni svým otcům, své řeči, své, tak těžce zkoušené vlasti. Za svatým cílem České Družiny hledí s utajeným dechem naši staří otcové, naše matky, ženy a sestry naše, pak i děti šeptají vroucí modlitby za slávu a zdar české věci.

A Česká Družina půjde směle vpřed, provázena žehnáním všech“.

Česká Družina byla skutečně provázena nejen požehnáním všech, ale sama o sobě byla požehnáním pro národní odboj, neboť dovedla šťastně rozřešiti první počátky své existence, dovedouc řešiti všechno čistě český, národně a bratrsky. Všude a ve všem setkáváme se u České Družiny se snahou sjednotiti a stmeliti národ pro boj za jeho osvobození a dáti mu význam celonárodní.

3. Prapor svatováclavský.

Cítili tak i moskevští Čechové, když připravili pro — první po 300 letech — bitevní jednotku „nádherný prapor,²⁾

„Na horu Blaník u Tábora. Tam spí Žižka se svými hejtmany, očekává hlas lidu, až ho zavolá do boje, jímž rozhodne se osud vlasti. Jdou ho vzbudit: Vstávej, Žižko, tvůj čas nadešel! Husité dosud nevyřkli svého posledního slova.“ („Československá Samostatnost“, r. II., č. 8).

¹⁾ „Čechoslovan“, r. IV., č. 74. „Úkol České Družiny“.

²⁾ „Prvých tisíc branného odboje“: „...Moskevské ženy (Júnová, Koničková) pracovaly na praporu pro Českou Družinu. Tento prapor, posvěcený předtím již v Moskvě... byl 22. září pluk. Sazentovičem v průvodu politického plnomocníka při České Družině a bratra Čečka

který přivezl 23. září 1914 nově jmenovaný velitel Družiny podplukovník Sazentovič.¹⁾ Přivezený jím prapor byl v barvách českých; na jedné straně ruská trikolóra, na druhé uprostřed svatováclavská koruna.²⁾ Později tato strana praporu doplněna byla znaky Čech, Moravy, Slezska a Slovenska, umístěnými v rozích. Na žerdi upevněn byl ruský orel.“³⁾

S jakým nadšením a láskou byl přijat prapor, jenž zosobňoval všecko sjednocené bytí národní pro první bojovníky za svobodu, podává deník družiníka:

Z deníku dobrovolce.⁴⁾... Včera (23. září st. st.) jsme měli přehlídku celé Družiny. Přijel nový plukovník a přivezl náš prapor... Nabádal k poctivosti a na konec nám sdělil, že nám přivezl prapor. Hromové „urá!“ zaburácelo „Horkou Vladimíra“ a odrazem neslo se od stěn Michajlovského kláštera do malebného „Kupečeského sadu“ nad stříbrným Dněprem a zmíralo kdesi nad klidnými liniemi daleka.

Pak byly dva zvody⁵⁾ vyslány s hudbou na nádraží pro prapor a my druží čekali na dvoře kláštera v nedočkavém očekávání prvních zvuků hudby. Konečně: velení „Na karaul!“⁶⁾ a všechny šiky Družiny vzepjaly se řadou bodáků a sta hlav se obrátilo ku praporu. — Krásné chvíle: Bratr Jaroslav Hejduk, dobrovolník-senior, jej nesl.

Prošli kolem našich řad — jednou (kdy prošli kolem, by zaujali místo uprostřed v prostranství rozestavených šiků, kde prapor před zraky nás všech byl rozvinut) a po druhé pak kolem zpět a stanuli na začátku našich řad, nedaleko východu z parku; pak konáno defilé Družiny.

Hrdě se dmuly vlny barev hedvábí, — bílé a rudé — bohatě svítila česká svatováclavská koruna v lipovém věnci.

dopraven do Kyjeva, tam dohotoven (pí. Červená) a 28. září za velké okázalé slavnosti celého vojenského a civilního Kyjeva posvěcen“.

¹⁾ Dr. Fr. VI. Steidler, „Československé hnutí na Rusi“: Sozentovič, v „Čechoslovanu“ Sezentovič.

²⁾ „Československá samostatnost“, r. II., č. 2.: „10. října 1916 musely všechny české časopisy uveřejniti úřední článek pod názvem „Ruský terorism“, v němž je zmínka ve feuilletonu „Dzjeniku Kijevského“ o odchodu českého praporu na frontu. „Na praporu, jenž byl nesen před vojenským oddílem, vyobrazen byl — jak sděluje citovaný časopis — bílý lucemburský lev (!) v červeném poli.“ — Správně píše v „Útru Rosii“, dne 15. listopadu 1916 N. Maťov (Čechoslovák r. II., č. 76) v článku „Střelci Jana Žižky“, že Česká Družina „pod velením ruských důstojníků ... s praporem, na němž vyšíta koruna sv. Václava, vydal se v pochod do polní armády...“ — Dr. Fr. Dvorník, „Život sv. Václava“, v Praze 1929, udává, že „první vojenská formace v Rusku 1914 měla na svém praporu obraz sv. Václava“; opravujeme: obraz sv. Václava na praporu neexistoval, prapor měl jen svatováclavskou korunu.

³⁾ „Pamětní kniha 1. střeleckého pluku Jana Husi.“ Datum opraveno podle dr. Fr. VI. Steidler, „Československé hnutí na Rusi“.

⁴⁾ „Čechoslovan“, r. IV., č. 80.

⁵⁾ Čety.

⁶⁾ „Do zbraně!“

Jakýsi nový, dosud neznámý cit se zvedl v našich srdcích: cit bojovníků — šťastných a hrdých a zároveň vědomých své povinnosti k prvnímu českému válečnému praporu — zase po staletích. — Jdeme: — Hrud' se dme, ruka tiskne silněji zbraň, oči pohlcují prapor a vlnou: — Je pěkný, je náš — je bíle-rudý — a nedáme ho! — V tom „nedáme ho“ — je všechno — je slib, je svatá přísaha, je láska, je touha po boji. B. Volyňský.

Symbol tento podporoval víru ve vítězství.¹⁾ Neboť co jiného mohlo vystihnouti sjednocenost vůle a sílu ideje, to hrdé vědomí našeho starého státního práva na země staroslavné koruny svatováclavské, co mohlo lépe býti náznakem našich tužeb a přání, než koruna svatováclavská?

Koruna svatováclavská je korunou příslovečně českou; Otec vlasti Karel IV. ji dal zhotoviti z českého zlata a posázeti českými kameny, u nás byla mistrně zhotovena a po věky jako nejdražší náznakový poklad národa střežena.

Na hlavě sv. Václava spočívala a spojovala v sobě všechny radosti a utrpení národa, ona byla symbolem naší státní svépřávnosti a naší národní svobody, našeho národního sjednocení, síly a slávy a naší vojenské zdatnosti, kráslic hlavu našeho svatého vojevůdce. Ona — ačkoli osiřela, pomíjena panovníky, kteří nebyli jí hodni — nepřestala panovati v zemích koruny svatováclavské a lid k ní vznášel vroucí prosby o zachování a obnovení svobody dědičných zemí českých a trpce žaloval jí utrpení prožitá od nepřátel.

Co mohlo lépe než koruna svatováclavská symbolisovati požadavky prvních dobrovolců českých na samostatnost, vystoupivších za starý požadavek vlasti vojensky? V tomto symbolu vzpomínána a uznávána byla práce a ideál našich předků a v něm zároveň uctívána byla láska k patronu země.

¹⁾ Viz svolání pokrokových organizací ke dni 28. září 1929: „Národy nežijí však jen vírou v ochranu patronů, také nežijí jen vůlí k samostatnosti a vírou v její nepomíjejícnost“. — Odpověď na toto svolání přináší „Československá samostatnost“, r. II., č. 91, doprovází ji dvěma obrázky od dobrovolce Kupky: Spícími rytíři a bojujícími rytíři (francouzští legionáři); první obrázek má ve středu svatováclavskou orlici, druhý českého lva: „Věříte v Blanické rytíře? Věřili jste v ně někdy? Nu, přiznejte se všichni: Bylo to krásné, když jsme v ně věřili. Kdo by rád nevzpomněl na tu dobu, kdy ve své dětské fantasmii vplížil se za tajemné noci do hory Blaníku, otevřené čarovným proutkem a u vytržení, zbožně pozoroval spící rytíře se sv. Václavem v čele, kteří přijdou osvobodit vlast, až bude nejhůře. — Každé české dítě zná tuto krásnou báj. Každému, kdo je Čech, vryla se hluboko v duši, slila se s jeho češtvím. — Také v Blanické rytíře počínáme znova věřit“. — Československý národ svou nezdolnou vírou a houževnatou prací v samostatnost se jí přece dočkal 10 let před miléním svatováclavským.

Nemohla býti tato volba šťastnější, neboť vzpomíná-li třeba i ten nejpokrokovější národ začátků své historie, svého počátku kulturního, musí sáhnouti ke kořenům svého života, ke křesťanským tradicím. Křesťanské tradice hrají důležitou roli v dějinách národů.

A tu není v našich dějinách tohoto kulturního období význačnější a markantnější osobnosti, která by v našem zahraničním odboji tak dokumentárně personifikovala státní existenci a politickou samostatnost zemí českých v takovém sjednocení všech kulturních hodnot, jako jest sv. Václav.

Na jeho den, 28. září 1914, konalo se svěcení praporu České Družiny, v kterýžto den bylo

Slavnostní¹⁾ svěcení praporu České Družiny a přísaha dobrovolníků. V neděli dne 28. září v den sv. Václava, ochránce české země (dle ruského kalendáře) o 11. hod. ranní v nádvoří kyjevského metropolitního chrámu sv. Sofie.

Svátek sv. Václava je historickým dnem v našem národním odboji, tímto dnem zvolen sv. Václav za patrona České Družiny a postaven jako zářný příklad vojevůdce na počátek našeho národního vojenského odboje. Tento svátek nebyl zvolen náhodně, ale „zúmyslně“,²⁾ poněvadž obsahově něco dával a postavou světce zobrazoval jak neohroženého bojovníka, tak skvělého panovníka, který bojoval proti partikularismu a který chránil země dědičných. Nebylo v národním odboji tak slučující postavy, jako byl sv. Václav, neboť ve všech dobách vzýván byl jak od katolíků, tak i husitů — celým národem jak v bitvách, tak i v dobách největšího ponížení pro národ.

První dobrovolci národ povýšili a zpevnili k boji za svobodu, dobyli mu polovinu vítězství, zahajující národní odboj aktivně ve jméno národního patrona, sv. Václava.

Že posvěcení praporu na den sv. Václava nebylo náhodné, ale že se celou dobu prožívalo tradiční datum patrona země české před posvátným aktem svěcení, je zjevno z článků:

*Hodina tvá udeřila, stará česká vlasti!*³⁾

Jaroslav Červinka.

Cím jsi byla, drahá vlasti, před tisíci i více lety?

Z šeré té minulosti vystupuje obraz jedné z nejstarších státních organizací slovanských, — veliké říše Českomoravské; dále krutý již

¹⁾ „Čechoslovan“, r. IV., č. 80.

²⁾ „Národní politika“ ze dne 28. září 1928: VI. Roubal, „Svatý Václav a boj za naši samostatnost“.

³⁾ „Čechoslovan“, r. IV., č. 80.

tehdy zápas našich předků s Germanií, zápas neskončený do dneška... Potom vidíme, kterak u nás latinství, spolu s germanisací, zápolilo se slovanskou bohoslužbou sv. Cyrila a Metoděje, kolébkou to pravoslavi a se slovanským směrem vůbec. Před našima očima nesou se šlechtěné obrazy našich svatých mučedníků za slovanskou věc, — svatě Lidmily i vnuka jejího, svatého Václava, pravou tvářnost, kterých marně snažili se skrýti před potomstvem Němci i jich stoupenci. Vidíme slavný knížecí a královský rod Přemyslu, ale spolu i rostoucí vliv Německa, proti němuž jakýs vrtoch osudu postavil Čechy, co přední stráž Slovanstva...

Sen dobrovolce.¹⁾

...V tom, co to slyším známého, k mému uchu zazní mohutný chorál písně: „Svatý Václave, vojvodo české země!“, a tu s úžasem pozoruji, jak nepřátelské řady řídou, ustupují a my ve svatém nadšení jdeme jako rozkácený živel kupředu s novou silou a s novým nadšením k vítězství. Prapor náš vztyčen a my s jásotem vcházíme v naši Prahu. V malé chvíli objevuje se již prapor na královském hradě, vlaje jako naše chloubka ve vzduchu co symbol vítězství za svobodu a právo i spravedlnost.

Vycítuje se z nich víra posilující a posvěcující konečné vítězství národní věci, neboť vítězství se dobývá nejen zbraní, ale — a především — duchovní náplní, jež udávala čistá slovanská tradice postavou sv. Václava, kterýž posvětil začátek našeho osvobozovacího boje a stal se — to je bezesporne — patronem České Družiny, základu budoucího československého vojska.

Jistě zvolen pro tak veliký a historický okamžik tak významný den, který byl národem uznáván za nejčestnější a nejnárodnější, v němž obrazovala se touha i síla jeho chťení po svobodě, kterou měl a držel a odbojem šlechty ztratil. V tomto historickém dnu vstupuje do odboje lid, aby se pod svým prvním politickým panovníkem a národním patronem sjednotil v boji za nejsvětější ideál svého bytí a rozvoje — svobody.

Nebyl to náhodný den²⁾ a prapor s takovým dosvědčujícím

¹⁾ „Čechoslovan“, r. IV., č. 81.

²⁾ Nerozhoduje datum, nýbrž svátek. Byly-li slavnosti výročí České Družiny konány od roku 1918 (v kterémžto roce byl zrušen pravoslavný kalendář) 11. října, vždycky se toto datum spojovalo s datem 28. září st. st. Je to tedy historické i tradiční datum, neboť ve zprávách bez data uváděno je „sv. Václav“ (také Václav) a v jiných zase datum označeno se sv. Václavem. Datum toto nabývá zvláštní důležitosti, poněvadž je psáno „na sv. Václava“; tím jiné datum je vyloučeno. Tak se dříve datovaly významné listiny na důkaz pravosti, významnosti a jedinečnosti. Na př. Smlúva svatováclavská 1517. — S tímto dnem spojuje se („v týž den svatováclavský“, armádní rozkaz presidenta Masaryka ke dni 28. září 1924) i svěcení praporu první československé

cím emblemem tomu nenasvědčuje, a když tedy náhodný, pak byl samou Prozřetelností vnuknut lidu a ve sv. Václavu seslána lidu tou Prozřetelností síla a moc. Šťastný národ, že si mohl vyvoliti takový den, jenž historii národa prostupoval po tolik století a byl kvasem jeho v dobách nejsmutnějších. Národ náš se vždy povýšil, vzpružil a zmohutněl, jednal-li v duchu tradice svatováclavské. Nic na své pokrokovosti neztratil, ani se o ni neochudil, zvolil-li si sv. Václava za patrona odboje, ale získal, neboť sv. Václav na svou dobu řešil vše pokrokově a byl vyjádřením nejpřímnějšího a nejčistšího češství. Byl tedy pojat sv. Václav v odboj jako projev české národnosti a naděje v českou samostatnost. O nic jiného při jeho osobě tehdy nešlo.

Sv. Václav jako ideál šlechtěného panovníka a vojevůdce, a koruna svatováclavská¹⁾ jako symbol teritoria českých zemí naplňovali družiníky přesvědčením, že jsou zárukou všech práv národa za jeho osvobození. To nevyklučovalo nikoho z práce na národním odboji. Sv. Václav svou osobností zval všechny pod společný prapor národní, k české rodině, a to byl také duch prvních dobrovolců, kteří pod svatováclavským a slovanským praporem slavné České Družiny začali na sofijské plošce dne 28. září 1914 na svátek sv. Václava (Vjačeslava) boj za svobodu naší vlasti.

4. Posvěcení praporu a slavnostní přísaha České Družiny.

Den svěcení svatováclavského praporu pravoslavným ritem a slavnostní přísaha prvních vojáků československého národa jsou vyličený následovně:

Svěcení praporu a přísaha naší Družiny.²⁾

Jak začínal ten náš slavný den?

Bylo trochu mrazivé jítro toho dne, když Sofijské náměstí ožilo šedými stejnokroji naší Družiny a slunce umlčené hustými závoji mlh jen chvílemi vylilo svoje zvědavé světlo. Tak právě v té chvíli, když s hudbou blížil se náš prapor doprovázený stráží, ozářilo jim slunce

bojové jednotky na západě roty „Nazdar“ ve Francii v Bayonne. Správné datum svěcení praporu je 12. října 1914 nového stylu, jak uvádí „Prvých tisíc branného odboje“ a „Československá legie ve Francii 1914—1918“. — Svátek a plukovní slavnosti svatováclavské československého vojska na Rusi slavily se jako ve vlasti.

¹⁾ N. Uspenskij, odcházející z České Družiny, píše ve svém pozdravu: „Ať zazáří sláva v koruně svatováclavské.“ („Čechoslovák“, r. I. (V.), č. 11.)

²⁾ „Čechoslovan“, r. IV., č. 81.

cestu do našeho čtverhranu, jenž jako ulitý bez hnutí stál po celé šíři náměstí. Byl to malebný obraz — když při povelch našich bodáků tvořily přímé řady pod zlatými kupolemi sofijského soboru —; však také se na nás dívalo půl Kijeva. Okolo čtverce tísnily se nescíslné davy a kordony policie i našich kvádrových měly co dělat s naléhajícím obecnstvem. Uprostřed ohromné prázdné plochy v našem čtverci stály tři stolky: na dvou položili náš prapor a jeden na koberci připraven byl pro evangelium.

Ozývá se povel „na karaul“.¹⁾

Tisíc pušek zdvihá se naráz vpřed a zraky všech upřeny jsou na prapor. Pomalu rozvinuje se před námi. Naučili jsme se jej jaksi milovati za tu krátkou dobu — zákon nepotřebuje nám připomínati, že je to „plukovní svátost, již má každý chránit do poslední kapky krve“ — každý jaksi samo sebou cítí, že zde, před očima má hmatatelně a soustředěně to, co sem tak dost neurčitě táhlo. Milujeme ten prapor. Reklo se: při přísaze dotknout se prsty praporu; my však jej líbali. Měl-li kdo jakési bručení svědomí nebo defekty ve svém nadšení — pozoruje sám, že neslyšně zmizely a že ten prapor sám pomazává každého na řádného vojína.

Prapor se rozvlál silným větrem, ale toho náš statný praporečník nepotřebuje — poutá ihned rozlétlé barvy ku stolům a náš adjutant připravuje zlaté hřeby a kladívko.

Naši hoši opět v karaulu. Jede vysoká návštěva, náčelník štábu generál-lajtnant Chodorovič.

Hudba vítá jej slavnostně, náš plukovník vychází mu vstříc s pozdvihnutou šavlí. Generál potřásá ruku plukovníkovi a zastavuje mávnutím hudbu. Pak obchází naše řady a obešel celý čtverhran vrací se ke skupině, jež se zatím utvořila nedaleko stolečků a kašny. Adjutant podává generálu Chodorovičovi kladívko a ten pronesl několik slov oslovení, zatlučká první hřeb do žerdi praporu. Po něm hodnostáři a čeští zástupci s vřelými osloveními zatlučkají po zlatém hřebu v náš prapor.

Prapor je slavnostně přijat v moc vojenskou.

Ze zlatolesklé bání sofijské zvonice zavzněly zvony — celá harmonická stupnice rozechvěla její zvučné útroby a z jejího vchodu vychází skvělý průvod. Vpředu kráčí duchovenstvo v zlatých řízách, za nimi archimandrit v zlaté mitře na hlavě a křížem, za ním opět duchovenstvo s evangeliem a vzadu kalkanti a chor.

Náš prapor stavějí před stolek na koberci a celý svatý průvod stává se kol něho. Chor začíná pěti.

Začíná mše. Pak bere archimandrit stříbrný kropáč se svčnou vodou a kropí nejprve slovanské a pak české barvy nového praporu. Za ním stojí čeští důstojníci, jež budou přísahat.

Modlitby jsou skončeny a prapor posvěcen. Nastává akt přejímání praporu. Náčelník štábu bere prapor a odevzdává jej veliteli České Družiny, jenž kleká a vstává a před něj opět kleká si náš dobrý praporečník Heyduk,²⁾ jehož šedý vous i vážný zjev vzbuzuje úctu

¹⁾ Do zbraní!

²⁾ Praporečník České Družiny, Jaroslav Heyduk, synovec básníka Adolfa Heyduka, byl stařec idealistického, slavjanofilského smýšlení. Zemřel náhle na Kavkaze roku 1918 při agitační cestě, kterou podnikl na vlastní vrub, pro vstup do československých oddílů armády Denikinovy. — Pamětní kniha 1. střeleckého pluku Jana Husi.

Plukovník opět jemu předává prapor. Pak stává se opět za stolek a archimandrita se stříbrným kropáčem obchází naše řady a kropí nás svčnou vodou, modle se. Vrací se v skupinu a vystupuje plukovník se zákoníkem a čte, jaké tresty stíhají zrádu praporu, pak zásluhy, za něž odměňují georgijevským křížem.

Nastává přísaha. Všichni zdviháme dva prsty vzhůru a archimandrita čte přísahu, kterou všichni za ním opakuji. Po přečtení — napřed důstojníci a pak všechno mužstvo — jeden za druhým přicházejí ke stolku a líbají kříž a evangelium a pak prapor. Trvalo hezkou chvíli, než celý čtverec se jeden po druhém vystřídal.

Pak promluvil tajemník Českého Kijevského Komitétu p. Vondrák, jenž v druhém bodu požadavku českého národa vytyčil:

2. politická samostatnost země koruny sv. Václava.

Po jeho řeči hudba zahrála „Kde domov můj“, a sledovalo nepřetržitě „Urá, urá, urá!“ Vystupuje náš plukovník¹⁾ a obrací se k nám slovy:

„Dnes slaví pravoslavná církev svátek zbožňovaného v Čechách velkého mučedníka svatého Václava, rytíře-knížete, kterého si český národ vyvolil za svého ochránce. Dnes byl posvěcen první prapor ozdobený korunou ochránce českého národa sv. Václava. S tímto praporem půjdete zmužile do boje za lepší budoucnost vaší vlasti. A svatý Václav, podle české poetické legendy, čekající v hoře Blaniku, spolu se svými rytíři, až nastane ona poslední hodina vysvobození českého národa, přijde vám vstříc a pomůže vám, povolaným, roztrhnouti staleté okovy, kterými tyran spoutal vaši vlast — překrásné Čechy. — Na zdar!“

Po plukovníkově řeči, jenž poděkoval gen. Chodorovičovi za jeho starost a práci o založení České Družiny, opět hromově „urá!“, hudba hraje tuš a „Bože cara chraň“.

Slova nebyla mluvena na licho, jako vždycky, mluví-li nám někdo tak pěkně od srdce k srdci, dotýkaje se při tom citlivého místa, jež v duších jediné snad zůstalo ušetřeno — místa, kde chováme své pevné idey, a za jehož svatost se nestydíme.

Hudba přešla nám v čelo, náš plukovník s adjutantem na koni razí si cestu dopředu. Slavnost je skončena. Jsme tedy vojáky, pravými vojáky — na svou ideu jsme přísahali.

Brzo po tomto historickém dnu svčení a přísahy²⁾ přišla Česká Družina do bojové linie, založila slávu českých „rozvědků“ a vyrostla v pluk, pak v brigádu, jež vybojovala

¹⁾ Podplukovník Sazontovič.

²⁾ Na tento prapor přísahali i dobrovolci 3. pluku Jana Žižky. „Kronika střeleckého pluku Jana Žižky z Trocnova 1916—1920“, z řeči pluk. Mamontova: „Budete přísahati u starého praporu České Družiny, který již první dny osvoboditelné války sebral a sjednotil pod svým dřevcem tolik zanicených bojovníků. Je nám drahým jako první prapor prvního národního vojska československého, vojska to budoucí svaté Čechie. Budeme přísahati jenom věrnost slovanskému dílu, své vlasti a posvátné pro nás osobě vrchního vůdce branných sil, jak ruských, tak i všech slovanských, bojujících nyní za osvobození všeho Slovanstva, i vaší vlasti. Budete přísahati věrnost našemu caru. Vaše přísaha jest nyní dobrovolná, ale zato tím více zavazuje vás před vaším svědomím. Svůj slib stvrdíte nad svatým křížem, posvátným evangeliem a svatou ikonou, věnovanými našemu pluku drahou nám matičkou Moskvou, srdcem země ruské, která se bije za vaši spásu i svobodu.“

slavné vítězství u Zborova a stala se prvním velkým vojenským útvarem budoucího československého vojska.¹⁾

5. Sv. Václav patronem národního odboje na Rusi.

Sv. Václav stal se takto patronem československého odboje. Třebaže o tom nikde není oficiální zpráva, přece národ ocenil služby svatého knížete, kterými se o národ v dávných dobách zasloužil, a příkladně jej postavil na začátek národního odboje. Ale za úřední zprávy v počátku našeho národního odboje můžeme brát všechny úkony, jež národ sám z vlastní vůle konal a za dobré uznal. Jsou to nejlepší a nejvěrohodnější zprávy, poněvadž mají pečeť nejen národní, ale co hlavněho, sjednocující a slučující.

Ale nejen to, že svatováclavská tradice sjednocovala svou příslovečnou českostí československý kmen, stojící v odboji proti Habsburkům, ona také náš národ spojovala myšlenkově s Ruskem, poněvadž svatý Václav, ruský Vjačeslav, nebyl v Rusku neznámý. Pravoslavná církev oslavovala svátek sv. Vjačeslava v totéž datum, jako u nás v Čechách se slavil, s tím rozdílem ovšem, že podle kalendáře starého stylu.

Vjačeslav není jako takový svým původem ruským svatým, ale předním a domácím svatým českým. Legendy o sv. Václavu dostaly se brzy po jeho smrti do Prologu, do sbírky krátkých životopisů svatých, kterouž pravoslavná církev hleděla vštěpovati v mysl lidu zásady a vzory života křesťanského; z Prologu se čítalo i v rodinách. Nejstarší ruko-

¹⁾ Útvary tyto vyrostly bojovou schopností a spolehlivostí prvních dobrovolců. Jací neohrožení bojovníci byli družiníci, lze poznati z obdržení vyznamenání. „Čechoslovák“, r. I. (V.), č. 17: „První rok v České Družině bylo celkem 336 vyznamenaných dobrovolců, z nichž většina má po dvou vyznamenání.“ — „Čechoslovák“, r. VI., č. 1: Když mluvil v hosudarstvené dumě při předložení min. zahr. J. D. Kovalevskij, dovolil, že pluk České Družiny, čítající na 1500 mužů, má již 500 z nich „dekorováno svatojirskými záslužnými kříži a mnozí z nich mají dokonce i několik odznaků tohoto vyznamenání.“ — „Čechoslovák“, r. VI., č. 3: „Naši bohatýři... V Československém střeleckém pluku bylo z 1000 dobrovolníků, vypravivších se před 16 měsíci na frontu, uděleno 829 georgijevských vyznamenání.“ — „Čechoslovák“, r. VII., č. 36: „Před vystoupením v bitvě u Zborova byl první pluk majitelem 768 georgijevských křížů, z čehož 575 čtvrtého stupně, 136 třetího, 42 druhého a 15 prvního stupně. Georgijevských medailí je u prvního pluku 463.“

pisy slovanského Prologu pocházejí z 12. století. Tištěn byl po prvé v Moskvě r. 1641.¹⁾

Svatý Václav je tedy v pravoslavné církvi a u východních Slovanů odedávna ctěn a za svatého uznáván a tato úcta k našemu svatému ve slovanské bratrské zemi ruské jistě nás spojovala v den oficiálního vystoupení našeho proti Habsburkům. Ale i jméno Václav se v Rusku vyskytovalo. Sám velitel České Družiny Trojanov se jím v rozkaze k prvnímu výročí České Družiny pochlubil a knížata ruská nesla jméno Václav již v 11. století.²⁾

Z toho vysvítá, že svěcení prvního bojového praporu v den sv. Václava nebylo jenom českým, ale i slovanským, ba všeslovanským projevem, neboť později pod patronací Odb. Českoslov. Národní Rady na Rusi spojili se všichni národové v Rakousku utlačovaní a pod patronací sv. Václava stal se svátek jeho svátkem národů v Samaře roku 1918, přesto, že vojsko československé zachváčeno bylo docela jiným myšlenkovým proudem. Žádné jiné jméno nemohlo „tak krásně a tak svorně vyjádřiti český ideál národní svobody a jednoty a slovanského sbratření, jako sv. Václav.“³⁾

Sv. Václav s datem ať již dle pravoslavného nebo západního kalendáře je datem historickým a tradičním,⁴⁾ v ten den stal se kníže náš patronem odboje a v ten den posvěcena byla práce prvních dobrovolců za osvobození vlasti a slovanská vzájemnost. Každý rok se připomínalo výročí svěcení praporu České Družiny a každý rok konaly se plukovní slavnosti svatováclavské v upomínku na patrona odboje, i když dávno „oficiálně“ holdovalo vojsko tradici husitské, žila v něm neochvějně a neumlčitelně prvočeská tradice svatováclavská.

Svatováclavská tradice je v československém vojsku živa

¹⁾ Dr. Josef Kalousek, „Obrana knížete Václava svatého. Vydání druhé, rozmnožené.“ — Dr. Frant. Stejskal, „Svatý Václav. Jeho život a úcta“.

²⁾ Tak Václav Jaroslavič, nar. 1033 neb 1036; Václav Vladimirovič, syn Vladimíra Monomacha; Václav (Vjačko), kníže v někdejší zemi Krivské.

³⁾ „Život“, r. IX., č. 9—10.

⁴⁾ I prapor 2. československého pluku měl býti posvěcen 28. září. „Československý voják“, r. II., č. 8.: V. Roubal, „K historii 2. československého pluku Jiřího z Poděbrad“: „Původně měl býti prapor odevzdán pluku 28. září, protože však přišel rozkaz, aby „doplnění“ posláno bylo k rotám na frontu a aby štáb pluku přesídlil do Bolších Cepcovič, stalo se tak o několik dní dříve.“ — Srovnej k tomu i „Československý denník“, č. 271, Beseda: VI. Roubal: „K historii 2. pluku.“

přes všechno husitské jmenování a nikdo se také nepokusil ve vojsku proti ní brojiti. Byla přijímána s národním svátkem ode všech a při každé příležitosti.

To teprve doma činí se pokusy o „nápravu“ historie a nejenom že fakt svatováclavského posvěcení chtěli by někteří zapírat, ale všechno, co má k tradici svatováclavské vztah; ale ani politická chvilková prestiž, ani mnohomluvná nesnášlivost bezbožského světového názoru nezahladí pravdivosti věcí.

Pokusy o „nápravu“ historie 28. září činí se jak poukazem na rozdíl kalendářního stylu, tak i vůbec popíráním jakéhokoli, byť i toho nejmenšího vztahu k sv. Václavu.¹⁾ Všechno bylo prý náhodné a při svěcení praporu nikdo prý si na sv. Václava nevzpomněl. Zapomíná se, že svátek sv. Václava je jenom na 28. září a platí i pro kalendář starého stylu. A což taková básnička složená v den posvěcení praporu na den sv. Václava, není dokumentární síly, nevysvětluje cítění kolektivu?

A vyjádření prof. Masaryka, že

... Památná²⁾ svatováclavská přísaha České Družiny na Sofijském náměstí v Kijevě roku 1914 byla po staletích prvním hromadným protestem proti 21. červnu 1621, jehož smutnou památku jsme letos slavili...

snad s dostatek osvětluje, že to nebyl jen náhodný den, nýbrž že to byl národní a historický den, pro další vývin našeho národního odboje nejen dalekosáhlý, ale i rozhodující. Jestliže před 300 léty stáli Čechové proti sobě, v tento den prohlásili stavovskou rovnost a sjednocenost, neboť sv. Václav stal se patronem nejen válečným, ale i politickým. A jeho postava měla největší možnost dáti základ pro stavbu naší národní samostatnosti a mohla boj řádně zorganizovat a v tomto boji jednotně postupovat; měla největší možnost aktivně zasáhnouti do běhu světové války a zvláště do běhu národního odboje vlastního národa.

Ale od presidenta Masaryka máme i jiné vyjádření z interview s drem J. Doležalem o mravním základu moderního státu a o oslavách svatováclavských:

„Nebudu³⁾ se zabývat spory historickými, co jest skutečností a co legendou atd., posuzuji záležitost s hlediska státního. Svatý Václav je mně osobností sympatickou. Podporoval křesťanství a církev, a to v jeho době bylo dílo záslužné, dílo kulturní a pokrokové. Mně jest dále sym-

¹⁾ „Legionářská stráž“, 1928, č. 5.: „Ještě o těch tradicích.“

²⁾ Umelecký almanach legionářský.

³⁾ „Život“, r. XI., č. 6.

patické, že byl západníkem. I jako politika si ho vážím pro jeho obezřetnost. Historie křesťanství u nás nás poučuje, že církevní organisace a křesťanství na začátku X. století nebylo tím, jak se vyvinulo později. Určitěji řečeno, nevidím nepřeklenutelného rozporu mezi ideou svatováclavskou a reformační. Jest přece známo, že Hus a husité sami svatého Václava ctili. Církev přirozeně bude oslavovat církevně, nábožensky; jako hlava státu si přirozeně přeje, aby skutečnost, že jsme již na konci IX. a na začátku století X. měli stát slušně uspořádaný, náležité vynikla doma i v cizině.“

Ovšem netýká se rozhovor tento historického svatováclavského dne na Rusi, ale je dokladem, jak prozřetelně, diplomaticky a státnicky jednali ti, kdož vyhlásili v roce 1914 na sv. Václava náš národní a vojenský odboj.

Dalším dokladem a žádou „novinkou“, že sv. Václav nebyl v České Družině cizí, že se ho vzpomínalo, je vzpomínka na rozvědky podél rakousko-německých zákopů (Bučač-Břežany), když se ráno starodružiníci vraceli zpět, „bylo nás vidět, jak od našich zemljanek hlubokým blátem brodíme se bezednými cestami k ruským okopům, před námi na koni praporčík Medek — „jak svatý Václav“, říkali hoši, „před námi jede“.¹⁾

Datum 28. září byl svátkem České Družiny a svátkem národním v ruských legiích a za takový jej považovali ruští občané. Toho jsou dokladem dvě ruské básně (jedna od bývalého velitele České Družiny Uspenského), v nichž se slokou oslavuje, jak sv. Václav, tak jeho meč, ovšem velebí se v nich i husitská bojovnost. Taková sloka nebyla tvořena jen náhodou, nýbrž je napsána pozorováním a prožitým životem mezi prvními dobrovolci, mezi nimiž beze vší pochybnosti žila tradice svatováclavská, když i u Rusů vzbudila pozornost. Na ruské autory těchto básní jistě působily dojmy z výročí svěcení praporu. Básně jsou dalším dokladem, že i mezi Rusy byl svatý Václav, a historické datum 28. září, s dostatek znám.

Tradice svatováclavská byla živnou, hybnou a základní silou osvobozovacího boje a spojovala se s bojovným husitstvím. Byla to tradice čistě národní, za takovou u vojska platila a nijak se nábožensky nevybíjela,²⁾ ačkoli byli dobrovolci, kteří se k sv. Václavu modlili.³⁾ Ve všem, co upomíná

¹⁾ „Pamětní kniha 1. střeleckého pluku Jana Husi“.

²⁾ Dr. J. Kudela, „Hus a legie“: „Sv. Václav pak nebyl do té symboliky našeho revolučního vojska přibírán jako katolický světec a mučedník, nýbrž jako kníže, jako představitel státu, za jehož osvobození jsme bojovali.“

³⁾ „Lidové listy“ ze dne 3. července 1917, A. Přenosil, „Jak na nás působila zpráva o Zborovu“.

na první začátky¹⁾ našeho národního odboje na Rusi, nalezne se sv. Václav, spojený někde s husitstvím, nebo husitství se sv. Václavem.

Především jednalo se o osvobození vlasti. Ovšem, jednalo se o to, jakým způsobem má být zahájen náš národní odboj, aby se jej zúčastnily všechny složky národa a byl všemi bez rozdílu přijatelný. Rozhodnutí padlo na sv. Václava. Nikterak si tím národ neublížil, ani se nesnížil a neztratil ani na své bojovnosti, vytáhl-li se sv. Václavem a jeho legendárním vojskem do boje za osvobození vlasti:

...My²⁾ všichni máme být těmi zázračnými vojsky, přicházejícími v těžké hodině vyrvatí vlast z rukou nepřátel, těmi rytíři, o kterých nám vypravovaly naše babičky a o kterých bezpočtukrát snila naše dětská fantasie.

Začátek národního odboje a základ československého vojska tvořila tradice svatováclavská, i když při ní objevují se prvky husitské. Je to také samozřejmé, poněvadž odboje svorně se zúčastnil celý národ ve svém kaleidoskopickém zabarvení. Svatováclavství a husitství jsou tradice a zároveň historie národa, obě patří našemu národu, neboť první zachránila národ náš od germánské poroby a vřadila nás mezi kulturní národy a druhá nejsou prostá kultura svatováclavské, proslavila národ náš svým novodobým válečnictvím. Oběma národ náš prošel a každá z nich něco v národě zanechala; jedna více, druhá méně.

Proto je způsob, jakým se v novinářském tisku řeší svatováclavská tradice v legiích, nekritický, je zlehčováním fakt, které existovaly a v zájmu pravdy budiž konstatováno, že branné odbojové vystoupení nebylo jen a jediné ve jménu Husa.³⁾

Historie se dodatečně doma neudělá. Co v historii legií existovalo, bude existovat dále přes všechny až směšné pokusy utvořit historii takovou, aby odpovídala nynějšímu t. zv. pokrokovému směru. Sam prezident ve svém zde zmíněném projevu praví, že dílo sv. Václava „v jeho době bylo dílo záslužné, dílo kulturní a pokrokové“. A neméně záslužné bylo dílo jeho v legiích. O tento pokrok chce nás

¹⁾ 1914 až 1917 (do bitvy u Zborova).

²⁾ „Čechoslovan“, r. VI., č. 21; R. Medek: „České vojsko“.

³⁾ Je zajímavé pro naši pokrokovou dobu, že ve jménu Husa se na svatováclavskou tradici útočí, ačkoli Hus i husité sami byli ctiteli sv. Václava. Viz „Naše národní tradice“ 2. Václav Novotný: Tradice svatováclavská. Knihovna Svazu národního osvobození, svazek 50.

t. zv. pokrokovost připravit, národ o slavné období sv. Václava ochudit a historii jeho překroutit.

6. Svatováclavský dar pro Českou Družinu.

Co bylo národu drahé, nebo mělo mu prospěti a vznítiti štědrost a dopomoci k udržení bytí na místech nejnebezpečnějších, nazváno bylo svatováclavským. Národ tímto pojmenováním byl upomenut na význam daru a na štědré skutky patrona svého a vybídnut k hojným darům.¹⁾

Svatováclavské dary vyznačovaly se obětavostí národa, kteráž národ neopustila i když byl na frontách a rozset po všech dílech světa. Na svatováclavský dar Ú. M. Š. posílali vojáci z fronty, přišla i sbírka z Cařihradu.

Ruští Čechové roku 1915 uspořádali sbírky ve prospěch České Družiny a nazvali je „Svatováclavský dar dobrovolníkům České Družiny“.

*Krajaně!*²⁾

Sbírejte všude dárky, peněžní i věcné, na svatováclavský dar dobrovolníkům České Družiny.

Dárky přijímají: Český spolek v Petrohradě, Zvenigorodskaja 24, Československý komitét v Moskvě, Kuzneckij most 16, a Český komitét v Kijevě, Kreščatik 41.

Krajaně, neváhejte posílat své dárky co nejdříve, aby naši junáci v České Družině mohli radostně po své zásluze oslavit na svatého Václava svůj plukovní svátek.

Na³⁾ svatováclavský dar pro české dobrovolníky zasláno R: Růžička Boleslav 3.—, Brach Vojtěch 5.—, Dědina Stanislav 5.—, Nejménovaný 1.—, Najman Jindřich 5.—, Brechler Sergěj 3.—, Hájek Karel 5.—, Fidranský Vladimír, sbírka Čechů ve Ferzikově, Kaluž. gub. obec Suchonov v celku 27.—.

Družiník potřeboval této lásky a štědrosti, poněvadž u svých ruských vojenských představených nenalezl nejen pochopení svého osvobozeného ideálu, ale nikdo se o jeho životní stránku nestaral. A zde právě vycítí se velikost ideálu družiníka, který, nemaje skoro žádného kulturního spojení s ruským českým živlem, „cítil se duševně pariem“. Družiník strádal netoliko duševně, ale i fysicky — byl hladov a špatně oděn.

Proto chtěl „Svatováclavský dar dobrovolníkům České

¹⁾ Štědrost sv. Václava je známa v Anglii, kde o vánocích zpívá se vánoční píseň, opěvující českého knížete sv. Václava: „Good king Wenzeslas“ — Dobrý král Václav.

²⁾ „Čechoslovák“, r. I. (V.), č. 13 a n.

³⁾ „Čechoslovák“, r. I. (V.), č. 15. Sbírký uveřejněny jsou i v č. 16, 19, 21. atd.

Družiny“ našich krajanů v Rusku zmírní nouzi družiníků a připraví jim trochu radosti v den patrona České Družiny.

Jaká byla štědrost ruských českých krajanů, vidno z tohoto seznamu:

Panem V. Štolovským¹⁾ byly v Moskvě 15. září (1915) zakoupeny a Českému Komitétu v Moskvě odevzdány se žádostí, aby byly dodány České Družině k svátku sv. Václava do 28. září, následující věci: 4 pudy salámu, 48 liber uzeného masa, 22 pudů 16 liber cukru, 1000 balíčků čaje po jedné osmině libry, 100 krabic rybiček, 3 pudy 25 liber sýru, 150 krabic cukrovinek, 100 sklenic s hořčicí, 10.000 kusů papiros, 1 bedna zápalek.

Bohužel, tyto dárky nebyly na svátek sv. Václava, jak bylo původně určeno, do Družiny dodány. Na přání p. Tučka, důvěrníka u České Družiny, petrohradské dárky byly soustředěny v Moskvě. Avšak přes to, že včas byl poslán pro jistotu z Petrohradu dobrovolník, který měl dárky do Družiny odvézt, Moskva dárky k odeslání nepřipravila a jemu nevydala z příčin nám nepochopitelných. Dárky tyto budou při nejbližší příležitosti posílány do Družiny. Bylo nám velmi líto, že nemohli jsme na sv. Václava potěšiti naše dobrovolníky svými dárky a prosíme za prominutí, třeba to nebylo naší vinou.

Český výpomocný spolek v Petrohradě.

Ale i daleko významnější věc pro náš národní odboj, třeba jen námětem, chtěla býti nazvána svatováclavskou. Byla to revoluční půjčka československého národa, akce, vyznamenávající se svou upisovací štědrostí celého na Rusi soustředěného národa. Této půjčce zúčastnil se každý příslušník československého národa, jen když trochu mohl postrádati třeba z toho nejskrovnějšího výdělků.

Svatováclavské rozjímání.²⁾

Zmiňuje se o svatováclavských oslavách našeho patrona ve vlasti, píše, že přinesly velice málo pro naše národní účely, mimo svatováclavského daru Ústřední matici školské.

Staví souběžně dobu tu s dobou vojny a revolučním hnutím na Rusi, táže se, „co dala naší národní akci doba svatováclavských dnů v době vojny, přihlíží k naší revoluční akci na Rusi?“ Přichází k úsudku, že darem svatováclavským mohla by se státí Československá revoluční půjčka.

K závěru článku píše:

„Je tolik těch radostných okamžiků, jež připraví nám tato nová akce, že když si je člověk představí, prožívá již dnes radostné chvíle budoucích dnů. A když si znovu připomeneme, že všechna ta radost byla nám zajištěna právě v letošních dnech svatováclavských, kdy pan Voska svou americkou rozhodností a rázností vyřešil všechny detaily, jež se nám zdály komplikovanými, když si znovu uvědomíme, že v letošních svatováclavských chvílích dověděl jsme se tolik nových krásných zpráv z české Ameriky, jež nás posílily a naši víru v konečné vítězství

¹⁾ „Čechoslovák“, r. I. (V.), č. 19.

²⁾ „Čechoslován“, r. VII., č. 39.

znovu utvrdily, nebudeme moci nikdy zapomenouti těchto chvil, jako nikdy nezapomeneme 28. září 1914. Tento den dal nám to nejkrásnější, co máme, to nejsvětější, co nám boží mohli dát, naši revoluční armádu. A letošek dal to druhé, čeho nezbytně třeba k úspěšnému vedení každé války a co Moltke vyjádřil těmito slovy: „Vyhraji vám válku. Ale dejte mně peníze, peníze, peníze.“

A tak nám skutečně svatý Václav během vojny prokázal služby bedlivého a spravedlivého patrona. Musíme mu býti za to vděční, a až se jednou vrátíme domů, ty oslavy musí býti ještě parádnější — posvícení musí trvati celý týden. Jsem přesvědčen, že to dovedeme. V tom jsme byli mistry už před válkou.“ Butka.¹⁾

Akce tato skončila úspěšně pro naši odbojovou akci na Rusi a škoda, že nebyla nazvána svatováclavskou, nabyta by tím vyššího posvěcení ve snaze národa podpořit náš boj nejen ideálem, aktivním vystoupením na frontě, ale i materiálně.

7. Rozkazy a prohlášení československého vojska na Rusi na den sv. Václava.

Nazvána-li štědrost ve prospěch České Družiny svatováclavskou, pak význačné rozkazy, připomínající povinnosti družiníků, byly vydávány na den sv. Václava:

Rozkaz České Družiny na svátek sv. Václava (1915).²⁾

Vzpomíná se v něm přísahy prvních dobrovolců, jejich boje a útrap po boku ruské armády, padlých hrdinů a končí:

„Dnes, v den svátku naší družiny, v den zvláště uctívaného českým národem světce, jehož jméno k mé velké radosti také já nosím, přeji Vám, družiníci, aby zlatá slova, „za každou cenu osvoboditi se od německví“, zůstala vtisknuta ve Vašich srdcích do té doby, dokud všechny slovanské národy neskončí válku. O Vaší chrabrosti, sebezapíravosti, energii a dělnosti nepochybuji.“

Plukovník...³⁾

České vojsko.⁴⁾

Rozkaz velitele československé střelecké brigády 24. září 1916.

Bratři Češi!

„Den 28. září jest svátkem prvního pluku a vlastně nejen pluku — jest svátkem celé naší brigády.“

„Kž rostou české pluky a nechť stane se náš svátek svátkem českého vojska, povstávajícího za mír a práci svobodné české země.“

¹⁾ Josef Kopta?

²⁾ „Čechoslovák“, r. I. (V.), č. 19. A. Šorm, Den osvobození 28. říjen.

³⁾ Podplukovník Václav Platonovič Trojanov. V úplném znění přináší tento rozkaz A. Zampach: „Katolíci v zahraničních bojích o československou samostatnost.“

⁴⁾ „Čechoslován“, roč. VI., č. 30.

Zřízení československého armádního sboru.¹⁾

V den tříletého jubilea svčení praporu naší slavné České Družiny Československá Národní Rada dosáhla povolení na zřízení samostatného „Československého armádního sboru“, prvního regulérního československého vojska!

Náčelníkem štábu Vrchního Velitele, generálem Duchoninem, byl vydán rozkaz, podepsaný 26. září t. r., o zřízení československého korpusu i s pomocnými částmi a československé záložní brigády.

Příkaz (3) československému střeleckému pluku.²⁾

Bratři! 28. září 1914 r., t. j. právě před třemi léty — zárodkem československého vojska — Českou Družinou, z níž vyrostl náš 1. československý střelecký pluk, posvěcen byl prapor, před nímž první českoslovenští dobrovolci slavnostně přísahali, že budou se bít, nešetříce svých životů za osvobození draze milované vlasti.

Den tento zůstane vždy památným nejen pro Československé vojsko, a pro náš pluk pak zvláště, nýbrž i pro celý československý národ, neboť tímto dnem byl dán počátek československé revoluci, z malé jiskry vzplál grandiosní požár, který brzy zachvátil celý československý národ jak zůstavši ve vlasti tak i roztroušený po všech zemích světa.

Dočasný komandant pluku
Kapitán Stepanov.

Prohlášení.³⁾

Československého vojska ze dne 28. září 1917 roku.

Československé vojsko, složené z dobrovolců rakousko-uherských občanů, vzpomínajíc v den sv. Václava třetího branného vystoupení československého národa proti Rakousko-Uhersku a Habsburkům, posílá vřelý pozdrav všemu československému národu doma.

Československé vojsko s pocitem hrdosti a štěstí pozdravuje mužný boj českých poslanců ve vlasti za plnou státní samostatnost našeho národa. Prohlášení českých a slovenských politických stran, jejich politický postup a naše odhodlání prolít poslední kapku krve za svobodu národa jsou důkazem, že Čechové a Slováci nikdy již se nesmíří s Habsburky a Rakousko-Uherskem, a že drzou lži je tvrzení, že národové rakousko-uherské přejí si žít v monarchii, jež nikdy neměla smyslu pro jejich životní potřeby. Československý národ Rakousko založil, on má právo je rozbít.

Českoslovenští dobrovolci, kteří pod Zborovem dokázali, jak dovedou vítězit, přísahají, že nejen osvobodí svou vlast, nýbrž i potrestají své tyrany.

Prosíme Vás tam doma, abyste beze strachu a váhání šli dále nastoupenou cestou, spojení s námi společnou vůlí a společným cílem a abyste pevně věřili, že neústupný boj po boku svobodných národů a států spojeneckých dá i nám svobodu zaslouženou obětmi a prací.

Podepsali: Prokop Maxa, komisař Československé Národní Rady při 1. českém armádním sboru,

¹⁾ „Čechoslovák“, r. III., č. 113.

²⁾ „Čechoslovák“, r. III., č. 114.

³⁾ „Čechoslovák“, r. III., č. 113.

za 1. československou divisi: předseda divis. komitétu Fr. Baklík, místopředseda: praporčík Mikuláš Valenta, tajemník: vojenský úředník Arnošt Dudárek.
Správnost opisu stvrzuje: tajemník divis. komitétu 1. československé Husitské střelecké divise: Arnošt Dudárek.

Všechno, co bylo v zahraničním odboji význačné a mělo pomoci a nabýti významu a síly pro národní odboj, nazváno bylo svatováclavským nebo bylo spojováno s 28. zářím, svátkem sv. Václava.

Na těchto příkladech viděti je universálnost svatováclavské tradice pro československý národ, poněvadž ona zasahovala celý národní život a nevyklučovala nikoho z práce pro svobodu vlasti, nýbrž svojí českostí a přirozeností zvala a spojovala všechny ku společné práci.

8. Úcta sv. Václava v legiích.

Každé významné období národa nese zevní náznak, symbol, neboť symbolem povznášíme a posvěcujeme práci k dobru národa, uznáváme jím ideál, lásku a práci našich předků. Symbol¹⁾ je zevním odznakem vnitřní hodnoty a tuto hodnotu České Družiny symbolisoval prapor svatováclavský. Koruna na něm zachovala památku na knížete svatého Václava, na knížete, bojovníka statečného, křesťansky spravedlivého a dobrého.

Se sv. Václavem setkáváme se v České Družině při každé slavnostní příležitosti a potvrzujeme výrok, že nikdo se nestaral o jeho slávu, poněvadž takové starosti nepotřeboval. Žil ve svém lidu, aniž by se kdo o to úmyslně zasazoval. Je to přirozený zjev u každého věrného Čecha, že prokáže spojitost s příkladnou minulostí.

Prvním mohutným a pro náš zahraniční odboj rozhodujícím svatováclavským projevem byla zmíněná již slavnost svčení praporu a slavnostní přísaha 28. září 1914 v Kyjevě, na kterýžto den ruští Čechové, dobrovolníci České Družiny, slavili svátek svého krajana.

¹⁾ „Lidové listy“, r. VIII., č. 135: Dr. V. Hrudka, „Svatý Václav v přednáškách“, referát z přednášky dra Ripky: „Nemožno popřít význam sv. Václava v našich dějinách, neboť i symbol je skutečnost, podložíme jistě symbol ideou a ideje chtějí aktivnost. Z poznání minulosti možno těžit. Svatý Václav znamená kulturní pokrok, naším úkolem pak je kulturní pokrok spojit se státní ideou. Právem oslavujeme svatováclavský symbol, neboť nám znamená tisíciletou tradici státní i kulturní.“

Svátek svěcení praporu slavil se každoročně. Byly pořádány ve výroční den slavnostní panychidy v ruských chrámech za padlé družiníky a svátek ten slavily ostatní pluky plukovními slavnostmi.

Vše, co bylo českému živlu na Rusi milé a drahé, nazváno svatováclavským, tak na př., jak již bylo uvedeno, sbírky na „Svatováclavský dar dobrovolníkům České Družiny“, na den sv. Václava činila se prohlášení vojska a vydávaly se rozkazy, rozdávána i přilepšená strava. Telegram korpusního intendantstva č. 5086 povoluje „výplatu na přilepšenou v den sv. Václava“.¹⁾

I v prosté, neumělé poesii leckterého dobrovolce vyjadřovala se úcta svatováclavská.

Nebyl tedy sv. Václav postavou náhodnou, bezobsažnou, jak jej část tisku líčí. Je to tendence proti katolicismu, aby se neukázalo, že katolická církev dala národu muže nejen v ústraní svatě, tiché, ústupné a trpělivé, ale i bojovné, hrdinné, tvrdé.

Idea sv. Václava, jako patrona nár. odboje, nacházela své vyjádření i ve výtvarných pracích, jimiž zobrazován na objektech, jež sloužily našemu vojenskému odboji. Mimo tradiční prapor družiníků a 3. pluku, jenž zdoben je též korunou svatováclavskou, existuje prapor 33. pěšího pluku italského, 10. roty, pořízený důstojníky, na jedné straně český lev a vystříhanými písmeny přišitý nápis: „Sv. Václave, nedej zahynouti nám i budoucím“ a s druhé strany kalich. Skládací ikona se sv. Cyrilem a Metodějem, sv. Václavem a sv. Jiřím z polního oltáře 2. československého pluku, zhotovená v r. 1917 na Ivani družiníky F. Parolkem²⁾ a Bieblem; svatý Václav je zde zobrazen jako mladý bojovník.³⁾

¹⁾ Ant. Šorm, „Den osvobození 28. říjen.“

²⁾ „Národní politika“ z 28. září 1928: Vl. Roubal, „Svatý Václav a boj za naši samostatnost.“ „Malíř-družiník Parolek velmi rád v České Družině na Rusi maloval své alegorické obrazy na námět známé pověsti blanické a jeden cyklus jeho zachovalých obrazů má název Blaník.“

³⁾ Mylně se uvádí v některých časopisech, že je to polní oltář 3. pluku, darovaný moskevským biskupem Dimitrijevem, předsedou komitétu pro zřizování pochodových kostelů. Biskup Dimitrijevič daroval 3. pluku ikonu sv. Mikuláše divotvorce a „předměty nutné k bohoslužbě“. — „Čechoslovan“, r. VI., č. 42, píše: „Předání adresy a ikony svatého Mikuláše (3.) československému střeleckému pluku na frontě. Správa Svazu československých spolků na Rusi usnesla se věnovati (3.) československému pluku, který téměř celý i se sborem důstojnickým přijal dne 6. prosince t. r. (1916) pravoslavi, ikonu sv. Mikuláše divotvorce a příslušnou věnovací adresu.“

Deska pamětní adresy v den prvního výročí České Družiny, věnované kyjevskými Čechy, nese Alešova klečícího bojovníka s nápisem: „Svatý Václave, nedej zahynouti nám i budoucím!“

Zemljanek a těplušek se sv. Václavem a svatováclavskými motivy bylo v ruských legiích několik;¹⁾ tak u 2. čsl. pluku 7. roty v Okonsku, na níž byla z mechu vytvořena svatováclavská koruna, pak u 8. pluku 5. roty v Baryševce, na níž je uprostřed sv. Václav na koni a na levé straně nápis: „Svatý Václave, vévodo české země, nedej zahynouti nám ni budoucím!“²⁾ Dále zemljanka 7. pluku 10. roty v Berezani s tímž vyobrazením a nápisem a těpluška 7. pluku.

Z jednoho ze známých amerických propagačních plakátů V. Preissiga vyhlíží černá svatováclavská orlice.

Na frontě zakládali dobrovolci obce a pojmenovávali jednotlivé krčmy. Tak na př. založili novou obec v pinských blátech:³⁾ „U třetí krčmy až dech se nám zatají... Vidíme rytíře, spící na koních. Nejspíše blaničtí. Na straně severní pak poslední je pátá krčma. „Lví silou“ napsáno na stěnách jejích, nad nadpisem český lev. Svatováclavská koruna pak zvláště na sebe upozorňuje.“⁴⁾

Hřbitov na Monte Dossoli di Monte Baldo v Itálii, kde pohřbeni jsou italští legionáři, nazván je hřbitovem svatého Václava.

Toto zběžné vyjmenování památek svatováclavských z působení československého vojska za hranicemi je důkazem úcty k sv. Václavu a důkazem, že všude žila tradice svato-

¹⁾ Dr. Josef Kudela, „Hus a legie“: „Na obrazech při výzdobě zemljanek a těplušek býval také sv. Václav a verše z písně svatováclavské: Nedej zahynouti, nám i budoucím.“

²⁾ „Československá samostatnost“, r. IV., č. 14: Jaroslav Hilbert, „... Náš starý chorál, svatý chorál náš, jest cosi tak cenného, že jej musíme udržeti v účtě, v lásce a v životě jako druhou, nesvětskou hymnu naši. — „Na hlubinu“, r. IV., č. 6: Jakub Deml „Otakar Březina ve svých hovorech: „... Hymnou našeho nového státu rozhodně měl být chorál „Svatý Václave“, hymna nejstarší, posvěcená věky, hluboká, takže každý v ní najde smysl, i ten, který si ji vykládá jinak, neboť je to píseň duchovní a člověk, slyší ji, vidí korouhve, zástupy a vojska...“

³⁾ Časopis 1. pluku 7. roty „Šlehy“, r. I., č. 4.

⁴⁾ Na svatováclavské výstavě ve Vladislavském sále na Hradě pražském (květen — říjen 1929) přesvědčí se každý návštěvník, že v našem národě není druhé a tak významné osobnosti, která by byla tolikrát a tak rozmanitě zobrazována jako sv. Václav, ať už to je v miniatuře, v malbě a plastice doby renaissanční a barokní až na tabulovém obraze, mistrných dřevorytech nebo v době nejnovější.

václavská, která dala posvěcení základu československého vojska.

9. Svatováclavský pluk.

Svatováclavská tradice odbojová praví, že první československý pluk nesl jméno sv. Václava, a druhý pluk jméno sv. Cyrila a Metoděje.

Úředních dokladů pro to není, jinak by byly při tak přetřásané otázce již dávno uveřejněny. Štábní vlak 1. pluku, v němž byl archiv, zanechán byl při přepadení bolševiky dne 27. května 1918 ve Zlatouště, na stanici Tunguš, a ostatní majetek s sebou vzatý ztracen byl při přechodu přes rozvodněnou řeku Aj.¹⁾ Tak, bohužel, ztraceny důležité dokumenty, jež by mohly objasnit, co je pravdy na ústním podání. Není také vyvráceno, že by se tak pluky nenazývaly.

Je zde ovšem psychologický podklad, z něhož dá se soudit, že se tak pluk nazýval: Tím, že přísaha a posvěcení praporu České Družiny stalo se v den sv. Václava, přešlo jméno i na pozdější první pluk a družiníky, samovolně se užívalo, snad bez jakéhokoli úředního rozkazu nebo snad i po tomto rozkazu. Ovšem, je to jenom dohad.

Národní instinkt dává význačnému hnutí pojmenování podle určité historické doby, nebo pojmenuje jednotlivé útvary podle historických a zasloužilých osobností. Čechové obzvláště, co jim bylo milé a drahé, pojmenovávali význačnými jmény historickými.

První zmínka, že první pluk nazýval se plukem svatého Václava, je v „Československém vojáku“, časopisu založeném pro odborné otázky vojenské a první číslo bylo — jak oficiálně stojí na titulní stránce — „Vydáno ke dni sv. Václava 28. září 1917.“²⁾

V husitské divisi.³⁾

V plucích konají se přípravy k 28. září (1917), v den našeho národního svátku. Nejokázaleji slaven bude v 1. pluku Jana Husa, dřívějším svatováclavským, základu všeho českého vojska, který se tolikrát již proslavil.

¹⁾ „Československý denník“, r. I., č. 105, Beseda: Drap. Fiala: „Pěšky přes Ural.“ — „Československý denník“, r. II., č. 280 a 281, M. A. Kuna: „Dokumenty čsl. revolučního hnutí na Rusi“ v rejstříku neuvádí archiv 1. pluku.

²⁾ „Čechoslovan“, r. VII., č. 38: Ze Slovanského nakladatelství, „První číslo „Československého vojáka“ vyjde dne 28. září (1917) v třetí výročí svčení prvního praporu Československého revolučního vojska.“

³⁾ „Československý voják“, r. I., č. 1—2.

Připomínati si budou tříleté jubileum založení pluku, vzpomenu hrstky lidí, z nichž většina ještě mezi námi žije, a na které celé české vojsko hledí s úctou, kterým se říkalo Česká Družina, která jest kolébkou československé armády. Neklan.

Zde je jasně řečeno „*dřívějším svatováclavským, základu všeho českého vojska, který se tolikrát již proslavil*“. Byl tedy první pluk nazýván — snad ne úředně — svatováclavským mezi dobrovolci. A je zajímavé čísti k nahoře uvedené zprávě pasus z článku Fr. Turka:

Sám¹⁾ jsem přišel do pluku v r. 1916 do Okonska. Byli jsme zde pohromadě s Pšeničkou a Ausobským, měli jsme známé bratry z hnutí národně sociální mládeže u 2. pluku, navštěvovali jsme se navzájem a často jsme si je „dobírali“ se sv. Cyrilem a Metodějem a oni nás se svatým Václavem. I jinak se často mluvilo o pluku svatého Václava a Cyrila a Metoděje, a svátek svatého Václava jsme v pluku slavili vždycky slavně. Nepamatuji se, že by se bylo tehdy nějak vyzvedávalo, nebo že bychom si byli i nějak živěji uvědomovali, že slavíme svatováclavské posvěcení. Světli jsme prostě plukovní svátek. V archivu 1. pluku našel by se snad také koncept Kroniky, kterou kdysi v 1. rotě začal psát bratr generál Čechek a myslím — přesně se nepamatuji — že i tam je zmínka o „pluku svatého Václava.“

Dalším dokladem o názvu pluku sv. Václava je prostá rýmovačka, kde v prvých verších stojí: „*Svatý Václave, pozvedni ruku, požehnej svému prvému pluku*.“ Uvádíme tuto rýmovačku, třebaže našemu smýšlení blasfemickou, jako charakteristický doklad pro duševní rozpoložení dobrovolce, který byl dalek vší úcty k sv. Václavu a přece se zmiňuje o něm i o jeho pluku. Je možno, kdyby se tak pluk nejmenoval, že by jej tento, úctě svatováclavské nikterak nakloněný dobrovolce hned prvními verši vzýval?

Vzývání svatého Václava²⁾

Svatý Václave, pozvedni ruku,
požehnej svému prvému pluku,
tam na Koňáku stále jen stojíš,
což pak se s námi do boje bojíš?
Všechno jde přece ku Tvému blahu,
„Dovýšit národ, Tvou českou Prahu“,
až se jen, Venco, na svůj pluk koukneš,
jistě si potom na Němce houkneš.
Nebudeš platit 120 volů
ni tři sta hřiven stříbrných dolů,
na nás vzpomeneš, vždycky jsi kázal,
proto jsi koni chvost v uzel svázal.

¹⁾ Fr. Turek, O pluk „Sv. Václava“, „Legie“, r. IV., č. 12.

²⁾ Časopisy čsl. vojska na Rusi. 1. pluk, sig. B. „Dutky“, samostatný časopis 6. roty, čtvrtého vyzodu (čety), 1917.

Jestli nepřijdeš, tak Ti to nahnem,
s Koňáku Tebe, jej Bohu, stáhнем,
na místo Tebe bude mít pomník
Mamontov,¹⁾ našich husitů polkovník.

To jsou doklady z doby československého vojska na Rusi, tedy zprávy nikterak zabarvené nebo směřující k tendenci, jsou to zprávy — ač ne úřední — věrohodné, pocházející od přímých účastníků a pozorovatelů života československého vojska.

Je zde ještě jeden doklad z Ruska, který udává pojmenování prvních dvou pluků:

... Jejich²⁾ postavení (rozuměj družiníků) zlepšilo se teprve koncem roku 1914 příchodem plukovníka Trojanova a přetvořením České Družiny na 1. československý pluk „sv. Václava“ rozkazem ze dne 31. prosince 1915...³⁾

... Začátkem roku 1916 zformována i 6., 7. a 8. rota, které potom odeslány s 5. rotou jako kádr 2. československého pluku „sv. Cyrilla a Metoděje“ a na jaře téhož roku povolena již československá brigáda,⁴⁾ nad níž velení svěřeno plukovníkovi Trojanovu...⁵⁾

K tomuto pasusu píše Fr. Turek:

Psal⁶⁾ jsem „Stručný nástin historie 1. pluku“ opravdu bez jakýchkoliv pomůcek dokumentárních, kterých tehdy nebylo, pouze na podkladě toho, co jsem sám v pluku prožil, co jsem si zaznamenal, nebo zapamatoval z vyprávění starých vojáků — starodružiníků — a co jsem si mohl u několika starých vojáků nebo účastníků jednotlivých událostí, kteří tehdy u 1. praporu byli, ověřiti. Nic jsem si nevymýšlel a nic také nezkombinoval. Když jsem na příklad zjišťoval, nazýval-li se pluk plukem „Sv. Václava“ a bylo-li to někde v rozkaze pluku uveřejněno, potvrdili mi někteří bratři a zvláště starodružiníci br. praporčík Antonín Novotný, tehdy velitel 3. roty, a br. praporčík Novotný, tehdy velitel 2. roty, že se pamatují, že to v rozkaze uveřejněno bylo.

¹⁾ Plukovník Švec píše ve svém deníku: Vylíčili jsme při večírku s Masarykem „Mamontova, jaký je to vlastně člověk; líčili jsme ho vpravdě jako šarlatána, šantekléra, demagoga, člověka nebezpečného naší věci, který působí fangličkami...“ — Dr. Vl. Haering, „Zdravotnictví v čsl. vojsku na Rusi“: Mamontov byl ohromný aranžér různých slavnostních aktů.“ — „Kronika střeleckého pluku Jana Žižky z Trocnova 1916—1920“, o něm uvádí, že „byl více žurnalistou a tribunem než vojákem.“

²⁾ Kalendář 1. střeleckého pluku Jana Husi na rok 1919. Redakcí Fr. Turka. Tiskem pochodové tiskárny Informačně-osvětového odboru čsl. vojska na Rusi v Jekatěrinburku.

³⁾ „Čechoslovan“, r. VI., č. 41, v článku „Naše vánoce“: ... „České Družiny“, přeměněné 31. prosince 1915 (st. st.) v „Česko-slovenský střelecký pluk...“ (Rozkaz pluku č. 524 z 20. ledna 1916 st. st.)

⁴⁾ „Čechoslovan“, r. VI., č. 41, 4. dubna 1916 pak rozšířen „Česko-slovenský střelecký pluk“ na brigádu.

⁵⁾ Tytéž názvy prvních dvou pluků uvádí dr. Frant. Stejskal, „Svatý Václav. Jeho život a úcta“ a dr. Fr. Dvorník, „Život svatého Václava“, zmíní se, že první český „zván též ze začátku plukem sv. Václava“.

⁶⁾ Fr. Turek, O pluk „Sv. Václava“, „Legie“, r. IV., č. 12.

Přes tato svědectví jsme nakloněni domněnce, že první pluk *úředně* po sv. Václavu nazván nebyl — což by jistě znamenal náš revoluční tisk, obzvláště když jsme měli v té době dva politicky rozdílné časopisy, „Čechoslovana“ a „Čechoslováka“ — ale že úředně obdržel svého patrona, tak jako druhý pluk a každý jiný ruský pluk (pro československé pluky platily ruské vojenské předpisy)¹⁾, a to rozkazem č. 666:

Zvláštní²⁾ svátky pro československé vojáky. Armádním rozkazem ze dne 16.³⁾ června t. r. (1916 st. st.) povolují se našim udatným bojovníkům v české brigádě dva svátky, jež stávající naše dva české střelecké pluky mohou každoročně světit. Den 28. září svátek sv. Václava určen je pro první a den 11. máje svátek slovanských věrozvěstů sv. Cyrila a Metoděje pro druhý československý střelecký pluk.⁴⁾

Z tohoto rozkazu odvozovalo se pojmenování prvních dvou pluků, ale v rozkaze stojí „svátek“, t. j. svátek patrona pluku. Nepraví se v něm o nějakém pojmenování pluků svatými, ale je možno, že se rozkaz bral za pojmenování pluků, neboť vojenské rozkazy pozorně se nenaslouchaly a o nich se mnoho nefilosofovalo a tak jenom jména, Čechům a obzvláště ruským krajanům velmi známa, utkvěla v paměti.

Nutno⁵⁾ zajisté připustiti, že okolnost, že dnem plukovního svátku 1. pluku byl ustanoven 28. září „v paměť sv. Vjačeslava, knížete českého“ mohla svádět k tomu, že pluk byl — třeba neprávem — nazýván plukem sv. Václava. Vojáci neměli také možnosti čísti rozkazy tak pozorně, aby si mohli věc vštípit v paměť a je zajisté omluvitelné, že po dvou letech se na přesnou stylisaci nepamatovali ani bratři Novotní, ani jiní bratři starodružiníci. Tehdy této okolnosti nebyla také přičítána taková vážnost a nikoho to také nerozčilovalo. Kalendář vyšel začátkem r. 1919, četli ho všichni bratři v 1. pluku, dostala ho většina bratří starodružiníků, byl rozeslán do všech útvarů, četlo jej mnoho lidí, kteří dobře znali historii vojska i hnutí, byly o něm uveřejněny kritické posudky, byl posuzován i můj „Nástin historie“, ale ten svatý Václav a Cyril a Metoděj nikomu tehdy nepřekážel, nikdo mi to také nevytkl. „Pamětní kniha 1. střel. pluku Jana Husi“, redigovaná br.

¹⁾ „Čechoslovák“, r. I. (V.), č. 42 v článku „Těm, kteří chtějí vstoupiti jako dobrovolci do československého střeleckého pluku“: „... Česká Družina čili československý střelecký pluk je řádným vojenským sborem ruské armády, řádným pěším plukem, podřízeným jako každá jiná vojenská část přísným vojenským zákonům.“ — Česká Družina přetvořena byla na „Československý střelecký pluk“ a teprve, když byl založen 2. pluk, byl nazván 1. československý střelecký pluk.

²⁾ „Čechoslovan“, r. VI., č. 15.

³⁾ Fr. Turek, O pluk „Sv. Václava“, „Legie“, r. IV., č. 12, uvádí 10. června.

⁴⁾ Dr. Fr. Vl. Šteidler, „Československé hnutí na Rusi“: „Plukovním svátkem prvního pluku stanoven den sv. Václava, druhého pluku den sv. Cyrila a Metoděje.“

⁵⁾ Fr. Turek, O pluk „Svatého Václava“, „Legie“, r. IV., č. 12.

Fr. Langrem, vyšla v r. 1920 v Praze, kdy už byl po ruce dokumentární materiál, kterého bylo hojně užito a přece i tam je pluk nazýván plukem svatého Václava.¹⁾ Je to důkazem, že ani tehdy nám sv. Václav nepřekážel a že se tedy hlouběji nezkoumalo, odpovídá-li tento název historické pravdě. Je to také důkazem, že tehdy jsme měli všichni živější smysl pro snášlivost a pro vážnou společnou práci. Dnešní tahanice o pluk sv. Václava a o různé ty historické „pravdy“ a „pravdičky“ je jen důkazem, jak někteří bratři celá podlehlí stranickému nenávistnictví a jak se dovedou hrabat jen v mrňavostech.

Úřední záznam pro historické jmenování pluku svatým Václavem těžko se najde, poněvadž pro zpracování „Pamětní knihy 1. střeleckého pluku Jana Husi“²⁾ sloužily „kronikářské zápisy jednotlivých rot a oddílů pluku, někde bohatě propracované, jinde naopak dosud velmi kusé, dále vzpomínky a deníky jednotlivců a různé články příležitostné.“³⁾ Do ní byl převzat i pasus o pojmenování pluků československých svatými z „Kalendáře na rok 1919“ od Fr. Turka, vyšlý v Jekatěrinburku. Je těžko podle úředních dokumentů dokázat, že se tak pluk nazýval, ale podle zpráv časopisů zase nelze se zhostiti dojmu, že pluk sv. Václava by neexistoval. Dost možno, že tyto názvy prvních dvou pluků byly navrženy, nedostaly úřední pečeti, ale v myslích dobrovolců se zachovaly.⁴⁾

I úřední razítka prvního pluku nemají s počátku nijakého

¹⁾ Pamětní kniha 1. střel. pluku Jana Husi: „Hned z jara 1916 rozšiřuje se první pluk, tehdy ještě „sv. Václava“ na brigádu, a jeho velitel, plukovník Trojanov stává se velitelem brigády. V květnu 1916 z prvního pluku vyděleny byly 5. až 9. rota jakožto základ 2. pluku, tehdy zvaného „sv. Cyrila a Metoděje“. — Jaroslav Kratochvíl, Cesta revoluce, I. vydání, 1922: „...Těm kruhům (národním) děkují první naše dva pluky za svá původní pojmenování: první pluk sv. Václava a druhý pluk sv. Cyrila a Metoděje, i za plukovní ikony...“

²⁾ Vyšla r. 1920 v Praze.

³⁾ Historický materiál československých legií na Rusi sbíral, doplňoval a organizoval r. 1919 dr. Fr. VI. Šteidler v Irkutsku. Co nebylo v úředním originále, hledělo se nahradit zprávami očitých svědků, zápisníky dobrovolců atd.

⁴⁾ Uvádím zde citát z článku A. C. (echmajstr) „Katolíci a čsl. odboj“, „Legionářská stráž“, r. IX., č. 5.: „Já sám, ač jsem po léta v 1. pluku sloužil, nikdy jsem tento název pluku v Rusku neslyšel; nebyl uveden ani na razítkách, ani v rozkazech. Pracoval jsem v evidenci r. 1. 1. pluku, kde jsem měl příležitost prohlédnouti všechny rozkazy České Družiny od č. 1. do čísla 524, kde je přejmenována Č. Družina na „Československý střelecký pluk“. Teprve, když byl založen i 2. pluk, byl náš pluk nazván jako „1. Čsl. střelecký pluk“. A tento název nesl až do dne 18. července 1917, kdy po prvé plukovní razítka i rozkazy nesly tento název (rusky); „1. Čsl. střelecký pluk Jana Husi“. O přejmenování 1. pluku na pluk sv. Václava není také v rozkazech žádných záznamů!“

pojmenování „sv. Václav“ a na razítku až přes polovinu r. 1917 jest ruský nápis „1. československý střelecký pluk“ do kruhu stočený a uprostřed dotyčná rota; od tohoto data objevuje se formou totéž razítko s nápisem: „1. československý střelecký pluk Jana Husi.“ Dodati sluší, že razítka pluku s pojmenováním některého svatého nebyla u ruské armády obvyklá, a čsl. části, jako součásti ruské armády, nemohly mítí něco zvláštního.

Od přítomnosti prof. T. G. Masaryka na Rusi datuje se pojmenování¹⁾ 1. pluku plukem Jana Husi. Bylo to 18. srpna 1917 v Berezně, kdy 1. pluk hostil ve svém středu prof. T. G. Masaryka.

„Přijel²⁾ za deštivého počasí a následujícího dne na lesní pláni za městečkem pozdravil se s pluky československé brigády. Mluvil tak do duše vojínům a s takovou pevnou vírou v budoucnost naši, že určitě pronesená jeho slova o zkáze Rakouska zněla jako prorocství. Po přehlídce zástupci rot přednesli přání, by náš pluk obdržel jméno „Jana Husi“.

O tomto přání nacházíme tuto zprávu:

Odpoledne³⁾ (18. srpna 1917) profesor Masaryk besedoval se zástupci mužstva jednotlivých rot a oddělení, kteří mimo jiné žádali ho o svolení, aby pluk byl pojmenován plukem Jana Husa. Profesor Masaryk vysvětloval, že je rozdíl mezi dobou husitskou a naším bojem a že Hus jako náboženský reformátor nemá nic společného s vojskem. Když však zástupci opětovali svou žádost, odůvodňující ji tím, že Hus bojoval za pravdu a spravedlnost a že týmiž zásadami veden je i náš boj, profesor Masaryk vyhověl této žádosti.

Od této doby datuje se pojmenování prvního pluku jako „Jana Husi“. Rozkaz o tom vyšel daleko později:

Rozkaz⁴⁾ č. 1215 ze dne 7. ledna 1918 (25. prosince 1917).

§ 2. Oznamuji § 1 rozkazu 1. Československé Husitské střelecké divise z 2. ledna (20. prosince 1917) č. 224:

¹⁾ V našich časopisech setkáváme se se rčením „přejmenování“; ve zprávách československých časopisů na Rusi vyšlých stojí všude „pojmenování“.

²⁾ Pamětní kniha 1. střeleckého pluku Jana Husi.

³⁾ „Legionářská stráž“, r. VII., č. 34. — Přináší též „Československý denník“, r. II., č. 56. — „Lidové listy“ ze dne 2. května 1927: „Prof. Masaryk... nechtěl přistoupiti na žádost dobrovolců 1. čsl. střel. pluku, do té doby nesoucího název: „Svatého Václava“ a „vysvětloval jim, že rozdíl mezi dobou husitskou a naším bojem za svobodu, a že Hus jako reformátor náboženský nemá nic společného s vojskem“. Na další nátlak připustil prof. Masaryk změnu názvů prvních dvou pluků již také z toho důvodu, „abychom prý se přizpůsobili revolučnímu hnutí, které nás obklopovalo“. — Viz i Dr. J. Kudela: „Prof. Masaryk a čsl. vojsko na Rusi“ a A. Žampach, „Katolíci v zahraničních bojích o československou samostatnost“.

⁴⁾ Časopisy čsl. vojska na Rusi: 1. pluk, sig. B. „Cíl“, časopis 6. setniny, č. 1, 1918.

§ 1. Výňatek z rozkazu československému sboru:

Za souhlasu předsedy Československé Národní Rady profesora Masaryka potvrzují nazývatí části 1. Československé divise následovně:

1. pluk — „Jana Husa“.

2. pluk — „Jiří z Poděbrad“.

3. pluk — „Jana Žižky“.

4. pluk — „Prokopa Velikého“.

Dělostřelecká brigáda — „Jana Žižky“.

Kromě toho celá divise a 1. náhradní pluk jmenují se husitskými.

Ze všeho je jasno, že v době úplné desorientace, úzkosti a nejistoty, v době bez vůdce, duše národa intuitivně a v živelném pudu sebezachování obracela se k sv. Václavu jednotná a svorná; a že to byla osobnost tehdejšího profesora Masaryka, když se představila vojsku jako vůdce odboje, že zatlačila — byť i nechťíc — do pozadí sv. Václava. Ne co do významu, takové osobnosti u nás za tisíc let nebylo a sotva kdy bude, ale v oblibě vojáků. Zdůrazňujeme, že snad mimovolně. V odklonění se od svatováclavské k husitské tradici v legiích nutno viděti spíše ústupek davové mentality vůči světovému názoru toho, kdo je na povrchu, kdo opanoval v dané chvíli situaci. Tím více želíme toho, že z těch dobrovolců, kteří se k svatému Václavu nejen hlásili národnostně, ale také se k němu modlili, neměl nikdo dosti odvahy dokázati všem, že postava sv. Václava je hrdinnější než husitů a nežli Žižkova; ti se bili vedle svého lidu, ale *On sám za něj*, aby ušetřil krve svého vojska — pravý demokratický panovník budoucnosti.

Legionářům-katolíkům patří sláva, že bojovali stejně věrně jako jiní a že po převratu osvědčili se jedním z nejlepších živlů státotvorných; ale mohla jim patřiti sláva nesmrtelná, kdyby byli uhájili jméno pluku svatováclavského a stali se tak nejen v přeneseném smyslu, ale do slova a do písmene svatováclavskými rytíři.

Svátek světcův vzpomínán byl jak při výročí svěcení praporu a slavnostní přísahy, tak panychidami za padlé dobrovolce České Družiny v ruských chrámech¹⁾ a plukovními svátků.

¹⁾ Zde je viděti nejlépe, jak sv. Václav spojoval národ náš i s pravoslavnou církví, že nebylo protestu proti konání panychidy v ruských chrámech v den světcův, jako se to stalo při panychidě Husově. „Čecho-slovák“ I. (V.), č. 27: „Nejsvětější synod postavil se v době pětistého výročí Husova vůči Husovi odmítavě, protože byl — jinověrec. Proto také byly zakázány panychidy po našem velikém mučedníkovi za pravdu. V Kyjevě ve vladimírském sborovém chrámě byla sice odsloužena protoijerejem Pokrokovským panychida po Husovi, ale prot. Pokrokovskému dostalo se za to dodatečné výtky od kyjevského metropolity.

10. Výročí svěcení praporu a slavnostní přísahy.

Faktem, že na sv. Václava vyhlášen byl odboj národa proti Habsburkům, nikdo neotřese, třeba tak činil zesměšňováním a urážlivými výroky a takto chtěl dokazovati, že svatováclavská tradice v legiích nežila. Každý rok vzpomínáno bylo výročí tohoto historického dne a to slavnostním způsobem.

Že vyhlášení našeho odboje ve svátek sv. Václava je dnem historickým, „svátkem revoluce“, toho dokladem je citace:

Den¹⁾ sv. Václava, výročí zjevné války mezi národem českým a dynastií habsburskou, vyzněl v listě našem řadou úvah, hledicích do minula i do budoucna, a vším právem.

Další dokladnou zprávu k tomuto dni přináší vojenský časopis v článku „Tři roky“, kde je historické datum našeho odboje vystupňováno takto:

Tři roky.²⁾

28. září 1914 stálo v Kyjevě 600 dobrovolníků.

28. září 1917 jsou připraveni k boji v československých plucích desítky tisíc vojáků, střelci, dělostřelci a jezdci, celá armáda všech druhů zbraní.

28. září 1917 je českoslov. vojsko více než *padesátkrát* větší než 28. září 1914.

28. září 1914 byla Česká Družina.

28. září 1917 jest Československá armáda.

Věděli, že dávné sny, dávné touhy, stará věštecká slova o československém vojsku musí býti naplněna, a nejen sny, ale sama tradice, sám duch národa i smysl jeho dějin.

O těchto slavnostech výročí přinášejí odbojové časopisy tyto zprávy:

a) Prvé výročí 1915.

Rok České Družiny.³⁾

Na den svatého Václava byl posvěcen prapor Družiny, ten drahý náš červeno-bílý prapor se znaky Čech, Moravy a Slezska a Slovenska a svatováclavskou korunou uprostřed, ten hrdý symbol našich nadějí a tužeb!

Kdo dovede opsat city, které se budily v přítomných, když viděli, jak na prostorném náměstí proti kyjevské Sofijské katedrále rozvinul se po prvé prapor *naši samostatnosti*, ten prapor, který kdysi bude jednou z nejvzácnějších našich národních památek!

¹⁾ „Čechoslovák“, r. I. (V.), č. 21, v článku: Výroční rozvaha naší války.

²⁾ „Československý voják“, r. I., č. 1—2.

³⁾ „Čechoslovák“, r. I. (V.), č. 11.

Již po druhé svátek sv. Václava není pro náš národ svátkem radosti, nýbrž dnem národního smutku, kdy zvláště trpce ozývá se v našem srdci staletý bol nad porobou, do jaké jest uvržen národ náš, pod porobou, jejíž osten zvláště nás bodá v této veliké válce Slovanstva s Němcem, kdy národ náš jest odsouzen prolévat krev svých synů proti své svobodě a proti svobodě svých bratrů.

Ve chmurném postavení nynějším jediným světlym bodem jest naše účast v řadách bojujících za svobodu na francouzské, srbské a ruské frontě. Jednomyslnost, s jakou představitelé národa našeho přihlásili se pod spojenecké prapory v cizině, je nezvratným důkazem naší touhy po svobodě! A den sv. Václava je pro nás dnes tím zvláště významný, že v ten den loni byl vysvěcen prapor České Družiny, nad jejíž hlavami, doufáme, vítězně bude vláti tehdy, až po dlouhých a útrapných bojích naši chrabří družiníci budou vstupovati do zlaté, slovanské, svobodné Prahy!

Slavnostní oběd.²⁾

Týž den (28. září) po 8. hodině začali se sjížděti k domu člena správy Svazu česko-slovenských spolků a předsedy petrohradského Českého spolku, p. Augustina Wölze, četní hosté na slavnostní oběd. Přijeli představitelé světa diplomatického i vojenských kruhů, členové státní rady i dumy, zástupci slovanských organizací i profesori slavisté, a četní členové česko-slovenské kolonie z Petrohradu i z okolí.

V nádherných síních na Zvěřinské ulici, vyzdobených s takovou uměleckou péčí, kde nachází se mnoho skvostů umění výtvarného, sešla se u příležitosti našeho národního svátku skvělá společnost.

Přípitky pronesli: předseda správy Svazu česko-slovenských spolků na Rusi p. Čermák, viceministr zahraničních záležitostí Arcymovič, srbský vyslanec Spalajkovič, hostitel pan Wölz, A. V. Vasiljev, red. Pavlů, baron Schelking, Jiří Klecanda, prof. Čubinský, otec Ornatký, který pravil, že právě sjednocení mezi Slovy může nastati jen v lůně čistého pravoslavlí.

Živě proti této myšlence se postavil posl. Karaulov, jehož pochybnost vůči všeobecné platnosti tohoto tvrzení vyvěrala z té praktické zkušenosti, že pravoslavný národ bulharský v této chvíli dopouští se hanebné zrády na Slovanstvu, kdežto na př. Češi, většinou katolíci,³⁾ nehledíce na svou náboženskou odlišnost od Rusů, Českou Družinou udatně pomáhají stále v prvních řadách bratrským vojákům ruským. Tedy slovanská myšlenka nás spojuje, ne pravoslavná.

Pak promluvil A. N. Brjančaninov a prof. Vukičevič. Na konec byl přečten telegram, poslaný J. V. Hosudaru Imperatoru.

¹⁾ „Čechoslovák“, r. I. (V.), č. 17. Na titulní straně je vyobrazení praporu „České Družiny“. Pod ním zprávy s velkým titulkem: Na sv. Václava.

²⁾ „Čechoslovák“, r. I. (V.), č. 17.

³⁾ Škoda, že v národním odboji na Rusi nebylo „silných a smělých katolických osobností, jež by byly uměly... ukázati katolicism v pravém světle...“ „Život“, r. IX., č. 9—10.

Mezi omluvami pozvaných hostů poslal p. V. O. Červený, první předseda prozatímní správy Svazu telegram, jehož začátek zní:

Velmi lituji, že nemohu býti přítomen 28. září, ve svátek našeho národního patrona, sv. Václava, na vaší slavnosti.

28-ое Сентября,²⁾ день св. Вячеслава, нашъ національный праздникъ. Это у насъ бываетъ день веселья, день радости.

Dnes více než jindy!³⁾

(K výročí svěcení praporu České Družiny.)

Ničeho nepřeji si úsilovněji, nežli aby ozvuky výroční slavnosti České Družiny dospěly plným hlaholem do českých zemí a narazily plným úderem na věkovou nenávisť vídeňských myslí.

Neboť to, čím před rokem dmula se česká prsa, když skládali jsme přísahu na svůj prapor, bylo nejen okamžitým vznícením mladých myslí, bylo nejen gestem hrdosti, že znovu zrodila se odvaha paží, nýbrž byl to obřad plného vědomí mravní odpovědnosti před dějinami! To, co u šťastnějších národů vyřizují diplomaté v přijímací síni výměnou písemností, nahradila ruská hrstka českého národa sborovými projevy přísahy pod širým nebem.

Neboť dne 28. září 1914 vyhlásil český národ, nikoli svými diplomaty, nýbrž svým prostým lidem bez rozdílu stavu a vzdělání, rakouskému státu válku!

Dnes více než jindy, s plným vědomím své dějinné odpovědnosti, jako národní celek, prohlašujeme, že jsme hrdi na svůj den 28. září 1914.
L. V. Tuček.

Svátek „České Družiny“ na sv. Václava 28. září 1915.⁴⁾

Původní dopis.

Pohoda nám přála. V poslední dny bylo sice špatné počasí a ještě v předvečer slavnosti déšť, ale 28. ráno protrhla se oblaka a problesklo slunce, jehož paprsky k sedmé hodině již vydatně hřály ku všeobecné radosti všech přítomných.

Avšak ani nemilosrdné nebe, jež lilo v předcházející dny hustý déšť, neodstrašilo družiníky. Horečně konaly se přípravy a v předvečer svátku zdobily panský dům a ohradu parku temně-zelené chvojné věnce a červeno-bílé draperie, skromně, však vkusně sestavené dle návrhu družiníka-umělce, br. Bíbla. Na panském domě vlál červeno-modro-bílý prapor, u vchodu do parku dva červeno-bílé prapory. Významný svátek hlásal i rozkaz, vydaný velitelem družiny 27. září.

V rozsáhlé panské stodole 27. září večer bylo uspořádáno družiníky divadelní představení. Byly to malé výstupy a deklamace, jež přivábily

¹⁾ „Čechoslovák“, r. I. (V.), č. 18.

²⁾ „Čechoslovák“, r. I. (V.), č. 19: Přináší ve středu první strany obrázek praporečnicka České Družiny Heyduka a v úvodním článku řeč (rusky) B. O. Čermáka na obědě 28. září, začínající uvedeným odstavcem.

³⁾ „Čechoslovák“, r. I. (V.), č. 17.

⁴⁾ „Čechoslovák“, r. I. (V.), č. 20.

množství diváků a mezi nimi i běžence. Přítomen byl též velitel družiny a důstojníci.

Slavnost 28. září byla konána s tímto pořadem: O jedné hodině odpoledne polní mše, pak oběd, prostná cvičení, cvičení s ručnicemi, skupinová cvičení, prostná, hromadná skupina, hry, přetahování provazu, běh na rychlost na 100 metrů, běh na vytrvalost na verstu v úplné výzbroji a zábavná část.

K 7. hodině ráno s probleskem prvních paprsků slunečních skrze zatíženou šedivými mraky oblohu prošla hudba po panství, kdež umístěna družina a zvěstovala budičkem významný sváteční den. Po 10. hod. odsloužena bohoslužba v blízkém dřevěném kostelíčku za přítomnosti velitele a družiníků a po ukončení osvětleny dvě ikony sv. Václava. Kromě ikony zaslané Kyjevským českým komitétem zhotovena ještě ikona družiníkem-umělcem Biblem. V krátké řeči, předcházející osvětlení, báfuška vysvětlil význam ikony vůbec a zvláště pak význam pro Českou Družinu, obrazu, představujícího sv. Václava, vévodu české země. V modlitbách vzpomenu družiníků, již položili v minulém roce život svůj na oltář vlasti.

Teprve k 12. hodině slavnostní bohoslužba a osvětlení zakončeno a přítomní odebrali se k uvítání velitele armády.

Na rovném prostranství před ozdobeným panským domem vystrojila se zatím část družiny, jež meškala právě u štábu, učebná komanda, rezervní a první rota a po 5 zástupcích rot, meškajících na posicích. Na pravém křídle učebné komandy po boku orchestru skvěl se po delší době opět rozvinutý prapor družiny s novým pozlaceným, velmi pěkným orlem. Uprostřed čtverce vroubeného se tři stran vystrojenými rotami, stálo duchovenstvo s pěveckým sborem. Vše očekávalo příjezdu velitele armády a jiných hostů.

Se silnicí na cestu k panství zatočil automobil — přivezl generála kvartírmajstra a plukovníka. Druhým automobilem přijel o něco později velitel armády se svým adjutantem.

Na povel generála započala mše zpěvy. Zpíval malý chor sestávající ze 4 venkovských dítek, s necvičenými hlasy. Zpěvu se zúčastnili důstojníci s dobrovolníkem pěvcem D—em.

Mše ukončena. Velitel armády obrátil se k družině s přáním k svátku a s díky za vykonanou službu bratry Čechy, již zároveň s ruským vojskem jdou udatně v boj proti nepříteli. Řeč svou zakončil provoláním „urá“ Hosudaru Imperatoru, jež opětováno za zvuků orchestru „Bože, carja chrani“. Druhé „urá“ provolané generálem za *samostatnost Čech* rozléhalo se za hudby orchestru „Kde domov můj“.

Následovala dlouhá řada neutuchajících „urá“.

Po těchto nadšených projevech požádal o proslov V. Vondrák, delegát českého komitétu v Kyjevě na slavnost družiny. Nato přečetl delegát věnovanou Českým komitétem v Kyjevě České Družině procitěnou adresu. Nato prošla družina slavnostním maršem mimo armádního velitele a takto zakončena první část programu slavnosti. Prapor družiny za průvodu orchestru odnesen do bytu velitele družiny, načež přítomní odebrali se k obědu. Družina měla „národní“ oběd, vepřovou, knedlík a zelí.

Po obědě bylo cvičení, jež vyplnilo celé odpoledne.

Již se stmívalo, když do parku vjížděl pestrý průvod venkovské komediantské společnosti. Dále zvěřinec. Pohled na cirkus vzbudil veselý smích. Následovalo představení cirku, jež vyvolalo ještě mnoho smíchů.

Bylo již temno, když loučil se velitel armády slovy „Nazdar“ s veselými družiníky.¹⁾

Správa Svazu²⁾ česko-slovenských spolků na Rusi poslala na sv. Václava České Družině tento telegrafický pozdrav:

„Bratři, před rokem byli jste přítomni slavnému posvěcení vašeho praporu. Celý rok nad vašimi hlavami hrdě vlál náš československý prapor, jehož důstojnými jste se ukázali svými hrdinskými činy. Správa Svazu československých spolků na Rusi jménem všech Čechů a Slováků vyslovuje vám za to upřímné díky a svoje přesvědčení, že i vy v budoucnosti budete hájiti čest a důstojnost československého praporu. Přijměte naše nejvšechnější přání dalších úspěchů pro osvobození naší drahé, čekající vás vlasti.“

Předseda Bohumil Čermák.

Nato poslal velitel České Družiny předsedovi Svazu československých spolků na Rusi tento telegram: „Slavice svůj družinný svátek, velitel, důstojníci a družiníci děkují správě Svazu za pozdrav, s vděčností vzpomínají stálého pečlivého chování se českých spolků k svému dítku. Věříme, že společným úsilím země a vojska zvítězíme nad odvčnými nepřáteli Slovanstva.“

Velitel České Družiny, plukovník.

Petrohradský Český spolek³⁾ poslal veliteli družiny tento telegram:

„Členové Českého spolku v Petrohradě, shromáždění u příležitosti národního svátku, pokorně prosí vyříditi srdečný pozdrav našim drahým družiníkům s přáním plného zdaru jejich toužebným snahám. Nazdar!“

Nato dostal odpověď tohoto znění:

„Na slavnostní výročí posvěcení praporu, ve sváteční den družiny, prosím, přijměte od veškeré družiny ujištění o nejlepších citech. Ať i v novém roce potrvá na blaho všeho českého národa pojitko mezi komitétem a družinou.“

Plukovník.

b) Druhé výročí 1916.

Jubileum České Družiny⁴⁾

Dne 22. září 1914 byl nově jmenovanému veliteli odevzdán prapor, věnovaný moskevským komitétem, den nato přivezen do Kyjeva a 28. září posvěcen. Téhož dne složili dobrovolníci přísahu na bílo-červený prapor, na němž zobrazeny znaky českých zemí s korunou sv. Václava s ruským orlem na žerdi.

Den sv. Václava, den Bílého Cara⁵⁾

Podzimní den 28. září, výročí smrti dědice České země sv. Václava, jest pro nás od roku 1914 dvojnásobným svátkem národním.

¹⁾ Článek tento doprovázejí tři vyobrazení: Rozdávání petrohradských svatováclavských dárek dobrovolníkům, Připínání Georgijevských křížů dobrovolníkům a „Česká Družina“ před odchodem na frontu.

²⁾ „Čechoslovák“, r. I. (V.), č. 19.

³⁾ „Čechoslovák“, r. I. (V.), č. 19.

⁴⁾ „Čechoslován“, r. VI., č. 24.

⁵⁾ „Čechoslován“, r. VI., č. 29.

Kdy po tisíciletí ve vlastech našich po prvé musila zamlknouti hymnická prosba: „Zažeh Němce, cizozemce“ a „Nedej zahynouti nám, ni budoucím“ na starodávné půdě knížat kyjevských, před velechrámem sv. Moudrosti, Česká Družina skládá slavnostní slib na slovanské symboly církevní a líbající prapor s korunou svatováclavskou, dovolává se Boha za svědka své věrnosti Bílému Caru — Ruskému Hosudaru.

Česká Družina....

Nebyl to pouze náhodný hlouček lidí o zájmech osobních, nýbrž mimovolný, nehlasný svaz duší, které minulost svého vyššího celku — národa — chtěly uplatnit ve velikém boji za Svatou Rus a Slovanstvo. Byl to výraz společné duše, byla to část oné síly vnitřní, která nese nás k dějinnému vítězství národního života.

Přisahal Bílému Caru...

Tak jejich slovanství kázalo jim, tak krev pradědů zatoužila v nich po splnutí s rodnou krví bratrskou a po utvrzení dávného svazku po-bratřímstva.

Den 28. září, den přísahy České Družiny, povždy bude nám připomínati, že se Svatou Rusí spojení jsme nejen přízní a láskou upřímného přátelství, ale i nerozlučným svazkem bratrské věrnosti, že den dědice České země jest pro nás zároveň dnem Bílého Cara.

Kyjev, 28. září (1916).

V neděli¹⁾ dne 2. října (1916) v kyjevském metropolitním chrámu sv. Sofie po sv. liturgii o 11. hod. ranní koná se slavnostní bohoslužba na paměť výročí svěcení praporu České Družiny.

*Slavnostní bohoslužba.*²⁾ V neděli dopoledne dne 2. října (1916) po bohoslužbách v Sofijském velechrámu byla slavnostní panychida na paměť druhého výročí svěcení praporu České Družiny. Bohoslužbě byli přítomni: velitel kyjevské tvrze gen. lieutenant P. V. Meder, vice-gubernátor B. E. Den, policejní ředitel S. A. Hornostajev (v zastoupení náčelníka kyjevského vojenského okruhu Chodoroviče), předseda kyjevského voj. odboru Slovanského dobročinného spolku zasloužil. univers. prof. T. D. Florinský, předseda Svazu C. S. na Rusi V. O. Vondrák, důstojníci československé brigády, zástupci českých kyjevských spolků a četní členové místní české kolonie.

*Služby božie.*³⁾ V nedel' u v kijeveskom sv. Sofijskom vel'chráme, v dvoročnú pamiatku posvätenia prvej zástavy Českej Družiny, teraz česko-slovenskej brigády a divízie, odslúžené boli slávnostné služby božie, aby dal Boh víťazstva zbraniam slavianskym a im spoločným. Na službách božích přítomni boli vysokí vojenská hodnostári, slávne mesto, naši vojáci, s dôstojníkmi, Správa a spolupracovníci Svazu. Vyslyš, Bože, a daj čím dŕiev víťazstva a svobody všetkým utlačeným národom i pobožnému národu svojmu slovenskému.

*Telegram*⁴⁾ *veliteli 1. českoslováckého střeleckého pluku*, zaslaný předsednictvem Svazu v den sv. Václava: Do třetího roku bojové činnosti České Družiny, tvořící jádro podřízeného Vám pluku, vstupuje česko-

¹⁾ „Čechoslovan“, r. VI., č. 29.

²⁾ „Čechoslovan“, r. VI., č. 30.

³⁾ „Slovenské Hlasy“, příloha „Čechoslovana“, r. VI., č. 30.

⁴⁾ „Zprávy Svazu“, příloha „Čechoslovana“, r. VI., č. 30.

slovenská věc na Rusi ve znamení tvořícího se československého vojska. V druhém výročí svěcení praporu Vašeho drahého nám pluku, ve svátek českého knížete Václava, vzpomíná Správa Svazu československých spolků na Rusi, že vysoká přízeň Hosudara Imperatora, jeho vojsk a národa k české věci to byla, jež před dvěma lety dala hrstce Čechů a Slováků možnost, vstoupiti do řad chabré ruské armády a že dvouletá práce České Družiny dala československé větvi na Rusi možnost, budovati ze sebe velikou vojenskou jednotku, jež má našemu národu z vůle vítězů přinést svobodu. Správa Svazu, opírajíc se o přiznaného vůdce poslance Düricha, chce ze svých sil čestnou prací doplňovati boj bratří na frontě, jimž posílá hold své hluboké úcty. — Kéž první pluk pod Vaším velením zdvojnásobí v budoucnu dobrou slovanskou pověst českého a slovenského národa.

Předseda Václav Vondrák.

Odpověď velitele 1. československého střeleckého pluku.

Předsedovi Svazu československých spolků na Rusi!

První československý střelecký pluk děkuje Vám za pozdrav a blahopřání a doufá, že vložený na něho vážný úkol přivede k zdárnému konci. Kéž přísaha, složená Čechy, vztyčí prapor svobody v rodné vlasti — slavné Čechii. — Nazdar!

*Druhé výročí České Družiny.*¹⁾

Kyjevský deník „Kijevljanin“ popisuje v 233. čísle ze dne 23. srpna (1916) dojemnou a povznášející oslavu druhého výročí založení naší pýchy a radosti „České Družiny“, oslaveného slavnými bohoslužbami v neděli dne 21. srpna v Michajlovském monastýru v Kyjevě.

Bohoslužba a všechna oslava proniknuta byla povznešeností. Chrám i jeho okolí přeplněno bylo starými i novými družiníky, ale pokoj a ticho bylo opravdu posvátné. Mohutně zněla *přání „mnohých let nejmocnějšímu vrchnímu vůdci slovanských vojsk, Hosudaru Imperatoru, bývalé České Družině, udatné, slavné, za vlast a Cara mnoho strádání i životů položivši, nyní slavným československým plukům a všem, kdož pracují na osvobození vlasti od jatma nepřátelského“*.

A mohutným svatým smutkem zněla „Věčnája Pamjať“ za osvobození domoviny i za Cara-Osvoboditele život svůj položivším, těm, kdož cenou žití svého už vykoupili úspěch českého hnutí za svobodu... Dlouhá řada jmen hrdinů zněla v slavnostní tišině...

*Na sv. Václava.*²⁾

Redakcí „Čechoslováka“ byl poslán veliteli československé brigády tento telegram: „U příležitosti našeho národního svátku (1916), v den sv. Václava, redakce „Čechoslováka“ přeje ve Vaší osobě dalších úspěchů na poli slávy velitelům obou pluků, všem důstojníkům i dobrovolníkům brigády. Kéž Bůh Vám pomůže k vítězství Slovanstva a k naší svobodě.“ Na tento telegram přišla odpověď: „Jménem důstojníků i dobrovolníků děkuji Vám upřímně za blahopřání dobra. Věřím, že při jednotě a souhlasné práci všech čeká nás vítězství. Podplukovník Ch.“

¹⁾ Čechoslovák“, r. II., č. 63.

²⁾ „Čechoslovák“, r. II., č. 69.

c) Třetí výročí 1917.

Den sv. Václava.¹⁾

Dnes (1917) slaví Čechové svátek sv. knížete Václava. V tento den, s nímž spojena jest jedna z nejpoetičtějších pověstí o osvobození Čech, chci říci několik slov naděje těm, kdo nyní krutě neúprosným průběhem událostí jsou postaveni na rozcestí.

První den sv. Václava dal Čechům radostný vznik českého vojska. V tento den bílo-červený prapor po prvé hrdě zavlál nad vzorně seřazeným hloučkem hrdinů, vyzvavších směle ohromné Rakousko. Se vznikem českého vojska vzrostla i naděje Čechů na blízké osvobození Čech, na brzké vítězství nad německým despotismem.

Druhý den sv. Václava v patnáctém roce oslavili čeští vojáci, prožívše již mnoho těžkých chvil.

Ke třetímu dni sv. Václava minulého roku měli Češi již několik praporů, které neustále se doplňovaly novými a novými vojáky.

Ke čtvrtému dni sv. Václava, k dnešnímu svátku, Čechové připravili celou armádu vojáků — lvů.

K. B. Кіевлянин, 28-го сент. 1917 г.

d) Čtvrté výročí 1918.

Čtvrté výročí.²⁾

Dne 28. září starého stylu (t. j. 10. října) budou tomu čtyři roky, co v Kyjevě na Sofijském náměstí byl posvěcen prapor České Družiny. Svěcení ono bylo důležitým dnem nejen pro Českou Družinu, ale i pro celé naše zahraniční hnutí, neboť toho dne první tisícovka československých přísahala věrnost praporu v boji proti Rakousku. To byl první signál k revoluci Čechoslováků. Bylo to toužebným přáním všech účastníků oné slavnosti, aby prapor ten vlál vítězně ne pouze nad tisícem, ale nad velkým vojskem, o němž by hovořil s obdivem celý svět. A kdo mohl tušit, že z řad té tisícovky vojáků vyjdou mužové, jichž jméno československý voják bude vyslovovati s pýchou.

Nyní po čtyřech letech můžeme s hrdostí pohlédnouti do minulosti na tu těžkou cestu vývoje, již muselo projít československé vojsko. Byla to cesta skutečně trnitá a bolestná: mnoho dobré československé krve ztropilo půdu zuboženého Polska a mnoho dobrých československých hochů spí v divokém Polesí svůj věčný sen; ale ti, kteří zůstali, hrdě nesli prapor svůj vpřed a nezalekli se ani těžkých překážek, jež hnutí našemu připravoval carský režim, ani neklesali na duchu v dobách, kdy Rakousko vypsalu odměnu na jich hlavy: ba naopak, všichni ten vztek nepřátel dodával jim nové síly k nerovnému jich boji.

A když potom v roce 1916 bylo opět umožněno zajatým Čechům a Slovákům vystoupiti veřejně proti Rakousku, vyplnily se brzy prořídle řady České Družiny a zvětšovaly se tak úspěšně že po roce stál již celý československý armádní sbor.

Letos u příležitosti čtvrtého výročí svěcení prvního praporu československého vojska bude pořádána v Čelabinsku oslava. Velitel armádního sboru vyslovil souhlas, aby oslavy oné se zúčastnili pokud možno

¹⁾ „Čechoslovan“, r. VII., č. 40. — Slavnost 1. pluku 28. září 1917 v Berezně, líčí Jaroslav Čejmář, „Ruské a naše vojsko v revoluci.“

²⁾ „Československý denník“, r. I., č. 186.

všichni českoslovenští vojáci z roku 1914. Proto pořadatelstvo slavnosti vyzývá všechny vojáky ze čtrnáctého roku, aby na slavnost onu (dne 10. října) přijeli a z pluků, z nichž nebudou moci všichni přijeti, nechť pošlou zástupce, kteří přivezou s sebou seznam „starodružiníků“ v pluku se nalézajících.

Oznámení.¹⁾

Na oslavu čtvrtého výročí České Družiny pořádá Osvětový Odbor OČSNR zítra v pátek 11. října o půl 8. hod. večer na nádraží akademii spojenou s přednáškou.

Místní zprávy.²⁾

V pátek 11. října pořádal Osvětový odbor OČSNR v sále III. třídy³⁾ akademii na památku 4letého trvání „České Družiny“. Programu hudebnímu, zpěvnímu a recitačnímu předcházela přednáška br. podkap. V. Holečka „O České Družině“.

Čtvrté výročí České Družiny.⁴⁾

V Čelabinsku se konala dne 11. října slavnost čtvrtého výročí svěcení praporu České Družiny, k níž se sjelo 170 starodružiníků. Byli mezi nimi mnozí, kteří 28. září 1914 stáli na Sofijské plošce v Kyjevě, a přisahal na první československý bitevní prapor, dostavili se bratři, kteří na konci r. 1914 přišli u Tarnova do zajetí a ihned vstoupili do řad československých revolucionářů.

Slavnosti zúčastnil se starodružiník generál-major Syrový, generál-poručík Šokorov, správce Vojenského odboru OČSNR br. Medek, zástupci vojenských a politických úřadů ruských, zástupci Francouzů, Angličanů, Američanů, rota ruská, polská, rumunská a srbská. Dopoladne uctěna na hřbitově památka všech československých vojáků, kteří za uplynulá čtyři leta položili svoje životy za lepší budoucnost československého národa. Podpl. Klecanda, člen OČSNR, br. David a br. Velechovský vzpomenu na založení České Družiny a poukázali na dnešní stav revolučního hnutí československého národa. Pak mluvila řada řečníků ruských a zástupcové Poláků a Jihoslovanů. Na pomník a hroby československých vojáků položena řada věnců. Na odpolední slavnostní schůzi, již předsedal podkap. Novotný, pronesl kap. br. Medek slavnostní řeč. Generál-majoru Syrovému byla odevzdána adresa. Večer se konala přátelská večeře, při níž koncertovala hudba 1. pluku.

Po čtyřech letech.⁵⁾

(Z řeči člena OČSNR Jos. Davida, pronesené na hřbitově v Čelabinsku dne 11. října.)

Podzimní den 28. září, den sv. Václava, jest pro nás od roku 1914 dvojnásobným svátkem národním. Dne toho, kdy ve vlastech po prvé

¹⁾ „Československý denník“, r. I., č. 199.

²⁾ „Československý denník“, r. I., č. 205.

³⁾ Na nádraží Jekatěrinburk I.

⁴⁾ „Československý denník“, r. I., č. 204.

⁵⁾ „Československý denník“, r. I., č. 205.

po tisíciletí musila zamknout velebná hymnická prosba „Vyžeň Němce, cizozemce“ a „Nedej zahynouti nám i budoucím“, na staroslavné Sofijské ploščadi v Kyjevě odevzdán byl hloučku českých dobrovolců prapor, na nějž títo přísahali.

Bylo jich jen tisíc. Ale jich hrdinné duše se nelekaly hrůz a strádání války. Ti hoši tehdy nepočítali s výhodami, ani nečekali na záruky spojenců, ale řídili se hlasem svého českého svědomí. Šli plnit odkaz českých dějin a příkaz svého porobeného národa.

Na 28. září roku 1914 a Českou Družinu bude vždy vděčně vzpomínáno v dějinách revolučního zápasu československého národa. Česká Družina byla prvním výkřikem mučeného československého národa a upozornila celý svět na nutnost řešení československé otázky. Česká Družina byla základním kamenem dnešní československé armády. Českou Družinou byl dán počátek československé revoluci, z malé jiskry vzplál grandiosní požár, který brzy zachvátil celý československý národ nejen za hranicemi, ale i ve vlasti...

e) Páté výročí 1919.

Dobrovolcům 1914. roku¹⁾

Na oslavu pátého výročí vzniku československého vojska na Rusi velitel československého vojska na Rusi povolil pořádati v Irkutsku 28. září st. st. (11.—10. n. st.) slavnost „České Družiny“. Ku slavnosti dostavtež se všichni dobrovolci z roku 1914.

Připravuje se sestavení historické komise „České Družiny“. Důtklivě se vyzývají všichni příslušníci Družiny, aby sbírali a pokud mají, pečlivě chránili materiál o Družině event. v kopiích a napsáním svých pamětí a pod. ze 14. a 15. roku přispěli k sepsání „Dějin České Družiny“. Podpluk. Klecanda.

Major Vavroch.

Oslava 5. výročí bojové činnosti 1. praporu 1. pluku.²⁾

Ve dnech 27., 28. a 29. září slavil (1919 v Irkutsku) 1. prapor 1. pluku 5. výročí své bojové činnosti. Tato skromná jubilejní slavnost byla zahájena v sobotu večer v plukovním divadle akademií s bohatým uměleckým programem. Po krátkém, procítěném proslovu bra dra Langra dramatický kroužek 1. pluku sehrál Langrovu aktovku z vojenského života „Ráno“, k jejímuž podrobnějšímu posuzování vrátíme se v některém z příštích čísel. Další program akademie v ušlechtilém závodění vyplnil pěvecký sbor a plukovní hudba 1. pluku, a zdařilými skupinkami z rozvědek akademie zakončena. Druhý den zahájen o 7. hod. ráno slavnostním budíčkem plukovní hudby. V poledne konal se společný oběd, při kterém účinkoval smyčcový orchestr a po společném fotografování jednotlivých rot účastníci se odebrali do pluk. divadla, kde se rozproutila družná zábava. V pondělí uspořádány u strýčka dozvuky, bohaté na různé žerty. Byla to jedna z těch povznášejících slavností, jakých prožíváme málo. Mezi bratry, starými příslušníky praporu, kteří přišli, aby tento slavnostní den ztrávili v kruhu starých druhů, byl generál Syrový, bývalý voják 4. roty, plukovník Voženílek, bývalý voják 3. roty, velitel 3. pluku podpluk. Němec, bývalý voják 1. roty, podpluk. Klecanda.

¹⁾ „Československý denník“, r. II., č. 216 (483).

²⁾ „Československý denník“, r. II., č. 231 (498).

bývalý voják 2. roty, kapit. Bíbl, major Hrůza a j., a každý z nich odnášel si od oběda bohatou „vejslužku“.

Scházelo zde sice mnoho známých tváří, ale vzpomínka na ně, jako by všechny, kdož zůstali, stavěla těsněji druhu k druhu a to bylo to, co slavnosti dodávalo tak srdečný průběh. V ní odrážela se veškerá bohatá tradice praporu. Generál Čeček, bývalý voják a velitel 1. roty, poslal pozdravný telegram.

Výročí České Družiny v Omsku.¹⁾

Omsk 12.—10. Včera (1919) o 10. hod. dopolední u příležitosti pátého výročí svěcení praporu České Družiny vrchní velitel československých vojsk generál Janin vykonal přehlídku 6. pluku. Velitel pluku major Jaroš věnoval prvním borcům za svobodu našeho národa krátkou vzpomínku a mužstvo provolalo jim hřímavě Nazdar!

Telegram admirála Kolčaka prezidentu Masarykovi.²⁾

U příležitosti pětiletého výročí posvěcení praporu České Družiny admirál Kolčak zaslal prezidentu Masarykovi telegram tohoto obsahu: „Před pěti lety byl v Kyjevě posvěcen prapor České Družiny, ze které vyrostla na území Ruska chrabrá československá armáda, která společně s dobrovolnickou armádou položila základ k obrození veliké a jednotné Rusi, jako mocné opory všeho Slovanstva v boji s jeho nepřáteli. Družná spolupráce a proniknutí nyní plné pochopení pro ruské i československé národnostní zájmy, jakož i náš společný boj proti bolševikům bude završen ustanovením navzdýcky pevných kulturních a hospodářských vztahů bratrských národů. Já i moje vláda pozdravujeme ve Vás a ve Vaší vládě drahý nám československý národ, který byl vždy nositelem všeslovanské vzájemnosti.“ Originál podepsal admirál Kolčak a předseda ministerské rady Petr Vologodský.

Tyto zprávy naznačují vysokou významnost dne sv. Václava pro náš národní odboj, jak byl v prvních výročích pietně oslavován netoliko vojskem a ruskými krajany, ale i celou ruskou veřejností. V ruské revoluci roku 1917 nebyl již tak okázale slaven, ale přece vzpomínán. I v roce 1918 a 1919 bylo dne sv. Václava vzpomínáno, jenom s tím rozdílem, že když byl zrušen pravoslavný kalendář, konaly se oslavy výročí 11. října nového stylu (28. září starého stylu).

Datum 11. října svedlo k tomu závěru, že to bylo vlastní a jediné správné datum zahájení našeho národního odboje. Ale zde nerozhoduje — jak již bylo podotknuto — datum, nýbrž svátek. Nemohl se přece slavit svátek sv. Vjačeslava v pravoslavné církvi jindy než 28. září. A pak, proč by si národ vyvolil tak bezvýznamný den 11. října, když byl jeho patron i na Rusi ctěn, uvnitř národa každému znám a družiníky a ruskými krajany obzvláště oslavován?

¹⁾ „Československý denník“, r. II., č. 243 (510).

²⁾ „Československý denník“, r. II., č. 248 (515).

11. Panychidy za padlé dobrovolce České Družiny.

Při slavnostních bohoslužbách v ruských chrámech ve výroční den České Družiny vzpomínáno bylo i padlých dobrovolců. Ale i zvláštní bohoslužby byly slouženy na paměť prvních dobrovolců, položivších život na oltář vlasti, jak označují následující zprávy:

Správa Svazu¹⁾ československých spolků na Rusi oznamuje, že v den sv. Václava, v pondělí 28. září o 2. hodině odpoledne v kazaňském chrámu Páně bude sloužena panychida za padlé dobrovolníky České Družiny.

Panychida po padlých dobrovolnících České Družiny.²⁾

V pondělí 28. září v den sv. Václava v kazaňském chrámu Páně byla sloužena otcem Ornatským panychida za padlé dobrovolníky České Družiny. Do chrámu kazaňského shromáždili se četní představitelé československé obce petrohradské, jakož i mnoho příznivců našeho národa z řad ruských, jako gen. Skužarevskij, předseda Slovanských traper, prof. Palmov a Francev, akademik Sobolevskij a mnozí jiní. Otec Ornatskij v procítěné řeči promluvil o pravém slovanství českého národa, jež osvědčil také Českou Družinou, bijící se v řadách ruského vojska.

12. Plukovní svatováclavské svátky.

Bylo-li výročí České Družiny přeloženo r. 1918 a 1919 důsledkem zrušení starého kalendáře na 11. říjen, plukovní svatováclavské svátky slavily se vždy 28. září nového stylu, tedy ve stejný den jako ve vlasti.

Byly okázalé jak uspořádáním tak pozvanými hosty, byly plny veselí a originelní zábavy českého svérázu. Prováděla se při nich prostná cvičení, jichž se zúčastnili bratři bez rozdílu příslušnosti k té které tělocvičné organizaci. Zde sluší podotknouti, že československý dobrovolce vyznamenával se příslovečnou tolerantností k jakémukoli přesvědčení a že bral účast jak na radosti tak žalu svého bratra. Byli jsme spojeni nejen hlasem krve jednoho slovanského kmene, ale i prožitými útrapami, strádáním a boji. Proto byly slavnosti tak zdařilé a jak Rusům, tak i cizincům imponující. Při nich jsme brali se všech stran pochvaly za ukázněný výkon a Rusové se těšili v nedočkavosti na náš „nacionalnyj prazdnik“. Byl to také skutečně čistě národní svátek ten den sv. Václava při němž se sešla a svoji tělocvičnou vyspělost ukázala celá československá rodina.

¹⁾ „Čechoslovák“, r. I. (V.), č. 16.

²⁾ „Čechoslovák“, r. I. (V.), č. 17.

Nebyly tedy slavnosti jenom nějaké posvícení — jak se paušálně píše, — nebyly jenom otázkou vnitřních záležitostí zaživacích orgánů — tak animálně neklesl československý dobrovolce, hlásil se k svému — třebaže vlasteneckým hnutí nasáklý — co mu životem náleželo a co ho s životem slučovalo.

Ovšem, že se to neobešlo zároveň bez posvícení. Vždyť ta kaceřovaná církev dovede všecko dobře zařídit: před svátky půst a potom hojnost jídla. Vzpomínky na posvícení utkvěly mnohým tak v paměti, že tvrdí, že jsme na Rusi slavili jen samé posvícení. Nu, když tak myslí, ponecháváme jim to; je to každého osobní záležitost.

Jak byly svátky slaveny, podávají zprávy:

a) V roce 1916.

Svatováclavská slavnost v záložní československé brigádě¹⁾ konala se dne 28. září (1916). Již časně ráno rozproudil se čilý život na rozsáhlém prostranství mezi kasárnami, jež přetvořeno na sportovní stadium. Závoděno v běhu, chůzi, skoku, vrhu kamene a přetahování lana, při čemž naši dobrovolníci podali důkaz neobyčejné zdatnosti tělocvičné, úspěchu přípravy sokolské. Po 5. hod. konala se prostná cvičení, zahájená fanfárou. Maně připomínaly se nám dni sokolských sletů. Večer byla v „divadelní zemi“ akademie, zahájená ruskou národní hymnou a písní „Kde domov můj“, načež sbor nádherně zapěl Prausův „Chorál národa českého“. Následovaly pak recitace, čísla hudební, kuplety, sólová čísla zpěvní i taneční, jichž bylo přes dvacet. Aktovka „V horách karpatských“ zanechala v posluchačstvu hluboký dojem.

... (Před²⁾ sv. Václavem (1916) jsme se odstěhovali něco na jih, do vsi Orvanice.³⁾

Václav se slavil parádou před školou v Orvanici, byl přítomen gen. kvartýrmajstr III. armády, a po obědě se slavnostně pilo. To se táhlo až do noci. V Orvanici se cvičilo na lukách za říčkou...

... Ve vesnici,⁴⁾ kde jsme se ubytovali, slavili jsme 28. září druhé výročí naší příslušnosti v Kyjevě. Přijel tehdy náčelník štábu III. armády, byla přehlídka, k obědu guláš a knedlíky pro nás; slavnostní nálada panovala v celém pluku, ale hlavně mezi bratry důstojníky po společném obědě ve škole...

Den před sv. Václavem⁵⁾ dorazili jsme do vesničky Bolšaja Moročna, z části ještě válečnou furii pobořeně, z části lidskou námahou znova

¹⁾ „Čechoslovák“, r. VI., č. 30.

²⁾ Deník plukovníka Svece. Díl II. Irkutsk 1919.

³⁾ Časopisy čsl. vojska na Rusi, 1. pluk, sig. B. K časopisu „Tulák“ je přiložen rukopis o plukovním svátku v Orvanicích.

⁴⁾ Jar. Čizmář, „V řadách České Družiny a Československé brigády.“

⁵⁾ Časopis 1. pluku 7. roty „Šlehy“, r. I., č. 2, 1916.

postavené. Máme zde „dňovku“ a oslavovatí posvícení. S posvícenského obědu sešlo, nebylo mouky na knedlíky a vepřové nebylo lze koupiti. Vzдор překážkám slavili jsme přece, místo „smíchovského“ pil se čaj, místo koláčů napekli jsme si brambory a pochtunávali jsme si s tou vzpomínkou, že „bejvávalo, bejvávalo lepší“, ale s touž nadějí, že již příští budem oslavovat každý doma.

b) V roce 1917.

Na území Vůle a Sily.¹⁾

(Dojmy z Borispole.)

Téměř na každé zemljance pilně se pracuje. Pro svatováclavské posvícení (1917) tuto neděli vše bude hotovo. Celý tábor bude se ztápěti v moři českých praporů a v nádherné výzdobě zemljanek. Právě české, dobré veselí ožije tu v onen den.

Svatováclavská slavnost²⁾ koná se tuto neděli (1917) v Borispoli, v ležení pátého pražského pluku československého vojska pod protektorem plukovníka Konukova. K slavnosti konají se velké přípravy a jejich průběh jistě uspokojí všechny, kdož z Kyjeva zavítají k této plukovní originální slavnosti. Dopoledne bude se konati fotbalový zápas patrně s belgickým mužstvem, jenž slibuje vysokou sportovní úroveň.

Vojenská slavnost v Borispole.³⁾

Konala se (1917) za účasti představitelů spojeneckých armád, Belgičanů, Francouzů a Rumunů. Tábor byl prapory a chvojím vyzdoben. Všude se rozléhal zpěv českých písní, mosaikové ozdoby na střechách zemljanek.

Plukovní⁴⁾ slavnost prvního pluku střelců Jana Husi. Dne 28. září (1917) na den sv. Václava koná se velkolepá vojenská slavnost prvního pluku na frontě s tímto programem:

Plukovní svátek jest současně tříletým jubileem našeho vystoupení na poli válečné činnosti. Pozváni voj. zástupci spojeneckých mocností.

Svatováclavská slavnost 7. českoslov. střeleckého tatranského pluku, v Berezani. Dne 15. (28.) září 1917 konala se v Berezani první plukovní slavnost tatranského pluku. Zemljanky byly vyšperkované, že nebyly ani k poznání. Každá zemljanka měla do sebe něco originálního. Na jedné zemljance byl český lev a svatý Václav s nápisem: Svatý Václave, vévodo české země, nedej zahynouti nám ni budoucím. Večer před slavností byly všechny zemljanky osvětleny a veškeré české revoluční vojsko seřadilo se do čtverce, uprostřed něhož zapálena byla

¹⁾ „Čechoslovan“, r. VII., č. 38.

²⁾ „Čechoslovan“, r. VII., č. 38.

³⁾ „Čechoslovan“, r. VII., č. 39.

⁴⁾ „Čechoslovan“, r. VII., č. 39. — Pavel Fink, Bílý admirál: „... Prvým snímkem kinolaboratoře bylo zachycení významné svatováclavské slavnosti 1. pluku, uspořádané v Berezani.“ — Slavnost 7. pluku v témž čísle „Čechoslovana“.

hranice. Za hrobového ticha zapěl pěvecký sbor Smetanova „Věno“. Velebné hymny „Kde domov můj?“ a „Hej, Slované“, zpívané všemi s nadšením a láskou, působily na všechna srdce dojmem mohutným a nezapomenutelným. Vlastní slavnost konala se druhého dne s cvičením a alegorickým průvodem. Dlouho do noci bavili se vesele dobrovolníci a jistě že první plukovní slavnost 7. českoslov. tatranského pluku zůstane v trvalé upomínce všech účastníků.

1914—1917.¹⁾

Jubilejní slavnost prvního československého pluku Jana Husi 28. září na den sv. Václava.²⁾

Nebyla to jen obyčejná plukovní slavnost. To byl jubilejní den začátku naší revoluční ozbrojené akce. To byl svátek české revoluce na frontě. Z malé družiny, která vyjela před třemi lety z Kyjeva, vyvinulo se hnutí, v jehož důsledcích rozpadne se přežilá rakouská monarchie a vznikne nová epocha v dějinách Čech.

Proto byla to slavnost nejen pluku, nýbrž všech, kteří pozvedli též prapor odboje. Proto přišlo tolik pozdravných příspěvů a telegramů od těch, kteří zúčastnit se nemohli.

Od časného rána procházely zástupy lidí po silnici z Berezna i z Labuně a Titkovic na místo slavnosti, upravené architektonicky postavením slavobrány, tribun a pavilonů pro plukovní hudbu, buffet atd.

Prapory prvního pluku došly na místo slavnosti již o 9. hodině, kdy dostavili se též první hosté.

Kolem desáté hodiny na silnici od Polonnoje do Berezna nepřetržitě přijížděly vozy a kočáry s hostmi z Berdičeva, Žitomíru a Kyjeva. Přijíždějí hosté z Volyně a okolí. Přijíždí zástupce Národní Rady prof. Maxa.

O půl 11. hod. objeví se automobil s vrchním velitelem jihozápadní fronty a zástupci armády a komisariátu.

Přijíždějí zástupci výkonných výborů, ukrajinská delegace z Berdičeva v čele se svým předsedou Velké Rady, zástupci polských organizací a polského Sokolstva.

Přijíždějí členové zajatecké organizace v Berdičevě a česká kolonie berdičevská se svým předsedou statkářem Kovářikem z Radziwilovky. A nové a nové pobočky s hosty, dámy i páni, důstojnictvo pluku první českoslov. husitské divise, náčelník štábu divise, pobočník divise, důstojnictvo pluků, ležících v okolí, zástupce kozáků z Žitomíru a školy junkerů.

Na slavnostní bráně vlají četné prapory. Na tribunách hlava na hlavě.

A první pluk stojí pod košatými duby v plné výzbroji připraven na vystoupení. Následuje rozkaz a pluk vchází na cvičiště.

O půl 11. vítá první pluk vrchní velitel jihozápadní fronty krátkou řečí. Děkuje za disciplinovanost a přeje mnoho zdaru českým revolučním snahám. Po něm ujímá se slova delegát výkonného výboru jihozápadní fronty.

¹⁾ „Čechoslovan“, r. VII., č. 41.

²⁾ Časopisy čsl. vojska na Rusi, 1. pluk, sig. B. V časopisu „Tulák“ je také zpráva o této slavnosti: Výroční den 1. čsl. střel. pluku Jana Husi (28. září 1917).

Velitel pluku kapitán Štěpanov děkuje vrchnímu veliteli a všem hostům a představuje svůj první pluk po stránce vojenské při ceremoniálním pochodu.

Velmi zdařilý obraz vojenské vyspělosti podala celá vojenská paráda. Rota za rotou za zvuků vítězného pochodu kráčí před hosty bezvadně. Řady v jedné přímce. Ručnice s bodáky jako by se slily v jednu linii. Přesné pohyby našeho dělostřelectva.

Vojenští odborníci neskrblí obdivem, který tlumočí veliteli pluku, kap. Štěpanovi. Následuje oddíl sportovní, závody v běhu s překážkami, štafetový běh atd. A v tom již trubači troubí k společnému slavnostnímu obědu.

Jak známo, na sv. Václava bývá u nás v Čechách posvícení. A tak jsme i tento program obohatili jakýmsi posvícením. Přenesli jsme sem z Čech vepřovou pečení, knedlík zelí, hovězí s nudlovou polévkou, a dobrou buchtou.

Odpoledne bylo cvičení, šachový turnaj s jinými skupinami a figurami.

Po ukončení programu sešly se veškeré masy k tribuně, aby před rozchodem manifestovaly.

První vstoupil na tribunu člen Národní Rady, český vojenský komisař prof. Maxa. Jeho řeč věnována byla jubileu pluku a celé české revoluční vojenské akci. Vzpomněl 28. září 1914, kdy Česká Družina vyšla z Kyjeva s praporem a jak po třech letech vyvinula se z ní česká armáda. Vyzval přítomné, aby se usnesli na tom, by poslán byl radiotelegram ve formě resoluce, který se rozletí po celém světě.

Za neobyčejného nadšení resoluce přijata. Pak promluvil nejstarší český dobrovolník praporčík Heyduk, plukovník třetího pluku Iljin.

Sekretář plukovního komitétu prvního pluku pak poděkoval všem účastníkům této jubilejní slavnosti a ukončil slovy: Ve svobodné Evropě svobodná Čechie!

Zástupy smekají čapky a zpívají „Kde domov můj?“, „Hej, Slované“ a Marseillaisu.

Jar. Hašek.

Tento den sv. Václava byl velkým a zdařilým svátkem prvního pluku a mnozí závistivě na něho pohlíželi a hleděli jej snížít a zesměšnit, vypočítavajíc, co všechno bylo k tomu zapotřebí a co všechno vojáci museli prodělat, aby slavnost patrona prvního pluku se skvěle vydařila:

Svatováclavské slavnosti I. P. 1917.¹⁾

Konečně přišlo 28. сентября²⁾, slavíme svátek českého patrona podle ruského kalendáře. Proč — nikdo neví. Co bylo příprav, co plýtvání kapitálem v jindy tak šetrném pluku. Celých deset neděl před Václavem nemluvílo se o ničem jiném, než o chystané slavnosti, již pět neděl se chodilo na „zařatí“³⁾ za tmy a přicházelo se rovněž, když už hvězdy vycházely (po Václavu prý nám to vynahradí...), již od srpna vyměňovala se „omundírovka“⁴⁾ aby byla na Václava důstojná.

¹⁾ Časopisy čsl. vojska na Rusi. 1. pluk, sig. B. „Světla a stíny“, č. 1, 1917.

²⁾ Září.

³⁾ Cvičení.

⁴⁾ Stejnokroj.

Konečně muselo se na samotného Václava vstávat již o jedné hodině noční a sice z dvojího důvodu: za prvé, abychom nepřišli na slavnost pozdě, a za druhé, abychom si sváteční ten den prodloužili.

Vůbec slavnost byla v první řadě pro p. hosty. Naším požitkem vlastně mělo být, aby se slavnost hostům líbila a aby o nás řekli: Češi molodci...¹⁾ Tím přece také rozšiřuje se sláva českého jména a dobývá se po malinkých částech naše samostatnost. -apl-²⁾

Svatováclavská³⁾ slavnost 6. československého hanáckého pluku v P., na trati Kyjev-Poltava, ve dnech 30./IX.—5./X. 1917.

Svatováclavské slavnosti v našich plucích.⁴⁾

Tyto dny žily naše pluky ve znamení svatováclavských slavností. Taková slavnost konala se 14. září (1917) v 7. pluku, 17. září v 5. pluku, 24. pak ve 2. a 8. pluku. Daleko od svých míst, v cizích zemích a cizím prostředí slavili naši vojáci své národní slavnosti, plné veselí, zábavy a svérázu.

Slavnost Sv. Václava.⁵⁾

Deň 15. (28.)⁶⁾ septembra t. r. (1917) zostane pamätným celému nášmu 7. Tatranskému pluku. Svätíli sme Sv. Václava. Slávnosť zanechala v pamäti každého prítomného nevymazateľné stopy. Slávnosť sa začala už v predvečer Sv. Václava. Naprostred dvora vo štvorhrane postavil sa celý pluk, v prostriedku ktorého pri svetle plápolajúcej hranice zaspieval mužský sbor Smetanovo „Věno“. Po tomto zavznely unisono velebné hymny „Kde domov můj?“ a „Hej, Slované“.

Na druhý deň, na deň Sv. Václava, zobudila nás hudba plukového orchestra... Slávnosť sa začala sokolskými cvičbami.

Jadro slávnosti sa len popoludní začalo pochodom allegorických vozov. Allegorické vozy prechodily popod slávnostnú bránu ustrojenú pri divadle s nápisom: Sv. Václave, chraň nás i budúcich.

Ze záložního praporu⁷⁾ (Žitomír). Svatováclavský den byl oslaven v našem záložním praporu jako svátek.

Plukový svátek 1. pluku 28. září.⁸⁾

Prvý pluk Mistra Jana Husi slavil dne 28. září t. r. (1917) nejen svůj obvyklý plukový „Václavský den“, ale současně i vzpomínal tříletého výročí založení a vystoupení na posici základu naší české armády, naší prvé bojové jednotky, „České Družiny“. Ač ze starých borců malé procento dli dnes mezi námi, duch jich věčně svěží vládne neustále prvním plukem. Pluk i při slavnosti chtěl býti a snad i zůstal prvním! — Pořadatelé (plukový komitét) dlouho před slavností všestranně jednali o po-

¹⁾ Chlapíci.

²⁾ V. Kaplický.

³⁾ „Čechoslovan“, r. VII., č. 44.

⁴⁾ „Čechoslovák“, r. III., č. 113.

⁵⁾ „Slovenské Hlasy“, r. I., č. 17.

⁶⁾ Chybně v originále vytištěno (18.).

⁷⁾ „Československý voják“, r. I., č. 4.

⁸⁾ „Čechoslovák“, r. III., č. 114.

řadu plukového „prázdníku“; a skutečně program dne uspokojil každého, byť by i jeho požadavky byly většími.

Slavnosti zúčastnil se vrchní velitel jihozápadní fronty, staříčský generál Voločenko.

K této zprávě zapsal [†] plukovník Švec do svého deníku:

...Přiblížil¹⁾ se náš plukovní svátek, na němž kromě druhých hostů byl i náčelník jihozápadní fronty,²⁾ jenž byl strojností řad našich hochů velice nadšen. Takový svátek v pluku ještě nebyl. Ráno ceremoniální marš, pak závody sportovní, hlavně běh, potom šachový turnaj, cvičení batalionů (1. skupiny, 2. devítky, 3. s vintovkami),³⁾ na konec společná prostná 500 cvičenců, vše to zanechalo hluboký dojem v divácích. Večer koncert a tance.....

...O svátku 28. září byl batalion při ceremoniálním marši, jako když ho vyloupne. Pochod s napřaženými bodáky (na ruku) prošel nejlépe.

c) V roce 1918.

Koncert v československé invalidovně.⁴⁾

Dnes 28. září pořádá Osvětový odbor OČSNR⁵⁾ v místnostech invalidovny večer hudby, zpěvu a deklamace. Účinkují: Biganovský (housle), Blecha (klavír), Holý (baryton), Štěpánek a Kocián (deklamace). Začátek v půl 8. večer.

Koncert na nádraží.

Dnes 28. září pořádá Osvětový odbor OČSNR v místnostech čekárny III. třídy na nádraží Jekatěrinburg I. československý večer. Účinkují: Kustová (soprán), Šmit (housle), Kundera (klavír), Jeníček a Mengr (recitace) atd. Začátek v 8 hod. večer.

28. září v Jekatěrimburgu.⁶⁾

V invalidovně.

Národní náš svátek oslaven byl v invalidovně za hojné účasti bratrů, kteří přišli navštívit naše invalidy. Od 3. hod. odpo. hrála bouřlivá hudba úderného praporu a večer péčí Osvětového odboru OČSNR vyplněn recitacemi, hudbou a zpěvem, při účasti brů: Štěpánka, Blechy, Kociána, Holého a Běhanovského. Večer zahájen byl českou řečí člena OČSNR bra Janíka a ruskou správce Vojenského odboru bra kapitána Medka, poděkovavšího ruským hostům za jich oddanost k našim bratrům.

Na nádraží.

Pro bratry, meškající právě v ešelonech, uspořádal na nádraží Osvětový odbor večer s uměleckým programem v místnostech třetí třídy,

¹⁾ Deník plukovníka Švece. Díl II. Irkutsk 1919.

²⁾ Kalendář 1. střeleckého pluku „Jana Husa“ na rok 1919. Redakci Fr. Turka: „... dne 28. září konala se plukovní slavnost, které zúčastnil se i velitel jihozápadní fronty generál Volodčenko a mnoho jiných hostů...“

³⁾ Ručnicemi.

⁴⁾ „Československý denník“, r. I., č. 189.

⁵⁾ Odbočka Československé Národní Rady na Rusi.

⁶⁾ „Československý denník“, r. I., č. 192.

kde jeho zásluhou vystavena stálá scéna, velmi vkusná svou jednoduchostí, jak v prostém slohu, tak i v své bílé barvě. Jednotlivá čísla večera obstarali: slečna Kustová, bři Šmit, Kundera, Mengr a Kulháněk. Večer zakončen vřelým proslavem člena OČSNR bra Davida, po němž zazpívána naše národní hymna.

d) V roce 1919.

Footballový turnaj Čechovojsk.¹⁾

V neděli 28. září odbývá se na Glazkově (Irkutsk) první footballový zápas turnaje Čechovojsk a síce: reprezentační mužstvo 1. divise v. reprezentační mužstvo 2. divise. Druhá divise v následujícím sestavení: goal Toman, back Malý, Vaniček, halfback Krajíček, Kouba, Petřík, forward Veselý, Jirkovský, Bohata, Štulc, Braun; náhradníci Breburda, Mazáč. Začátek ve 3 hodiny. V přestávce koncertuje hudba 1. lehk. děl. pluku. Vstupné 2 ruble.

Program svatováclavských slavností.²⁾

V neděli ve 3 hod.: Footballový turnaj Čechovojsk (1. divise proti 2. divisi).

V pondělí v 9 hod.: Závod družstev (v deštivém počasí v tělocvičně na Trojické ul., Irkutsk). Ve 2 hod.: Závod o přebor.

V úterý v 9 hod.: Pětiboj. Ve 2 hodiny: Závody v prostém tělocviku.³⁾

III. občestvenné sobrání.

V neděli o půl 8. hod. več. divadelní večer: Věra Mirceva. (Vstup od 15 rbl. do 1 rbl. Kasa otevřena od 1. hod.).

V pondělí v 6 a 8 hod.: 2 kinopředstavení. (Vstup 1 rbl.).

Velké divadlo elektrické.

V pondělí a v úterý v 6 a 8 hod.: 4. část filmů z Francie. (Vstup 3, 2, 1 rbl.).

Pozdrav první divisi k svatováclavské slavnosti.⁴⁾

Starosta m. Samary dr. Kozlov, t. č. v Semipalatinsku, u příležitosti svatováclavské slavnosti zaslal veliteli I. divise tento telegram:

„Před rokem na slavnosti sv. Václava v Samaře vítal jsem jménem města bratry Čechoslováky-osvoboditele, obránce lidovlády, vítal jsem generála Čečka, dra Vlasáka, kapitána Rebendu. Nyní v cizině věším jako dříve v lepší příští. Prosim Vás, byste přijali můj pozdrav — Vám, I. divisi, generálu Čečkovi, dru Vlasákovi, kap. Rebendovi, kteří se stali blízkými Samarcům.“

Velitel I. divise pluk. Vozenílek odpověděl tímto telegramem: „Irkutsk 2./X. První československá divise pamatuje na radostné bratrské uvítání v minulém roce v Samaře a pevně věří v obrození Ruska v blízké budoucnosti. Váš telegram byl sdělen generálu Čečkovi.“

¹⁾ „Československý denník“, r. II., č. 227 (494).

²⁾ „Československý denník“, r. II., č. 228 (495).

³⁾ Obsáhlý program závodů je uveřejněn v „Československém denníku“, r. II., č. 222 (489), a č. 237 (504) přináší výsledky závodů.

⁴⁾ „Československý denník“, r. II., č. 239 (506).

Na den sv. Václava, 28. září,¹⁾ (Irkutsk) 1. prapor vzpomínal svého pětiletého trvání za nálady posvícenské. K přátelské zábavě dostavil se gen. Syrový, pluk. Voženílek a mnoho z oněch starých vojáků, kteří v roce 1914 dali základ České Družině. Oslava tato měla být spojena s onou, kterou připravovali starodružiníci na den 28. září podle starého stylu, t. j. 11. října, kdy byl před pěti lety v Kyjevě posvěcen prapor České Družiny. První pluk však již koncem září činil přípravy k odjezdu do Vladivostoku a proto jeho 1. prapor oslavil pětileté jubileum dříve.

Zpráva²⁾ „Z osvětové činnosti 11. střel. pluku“ uvádí, že 28. září na sv. Václava byla uspořádána akademie.

Pod patronátem sv. Václava slaven byl 28. září 1918 svátek národů v Samaře, a tato slavnost účastí spojeneckých činitelů na Rusi stala se slavností oficiální a pozoruhodnou universální postavou našeho světce v našem národním odboji. Dobrovolcům Čečům, vstupující r. 1914 do České Družiny, nepomyslel, že za čtyři roky den, v který přísahal na svatováclavský prapor, stane se mu nanejvýš čestným, že před ním, jako generálem československého vojska, budou defilovat naši spojenci.

*Svátek národů.*³⁾ Dne 28. září v den sv. Václava bude uspořádán samarskou československou kolonií pod protektórátem československé politické mise svátek národů. Pořad slavnosti:

1. V 11 hodin slavnostní bohoslužby v samarském katedrálním soboru.

2. Přehlídka vojsk.

3. Svátek národů, pořádaný v divadle „Olymp“ ve prospěch ruských zajatců, hladovějících v Německu.

*Svatováclavský svátek svátkem národů v Samaře.*⁴⁾

28. září minul s velkým úspěchem svátek národů a národní svátek Čechoslováků. Město bylo vyzdobeno trojbarevnými, červeno-bílými i rudými prapory. Veřejné budovy ověšeny zelenými girlandami. Ráno byla velkolepá přehlídka vojsk při ohromné účasti občanů. Večer v „Olympu“ československá kolonie uspořádala svátek národů. V divadlech byly pořádány koncerty a hry ve prospěch československé a lidové armády. (TAU.)⁵⁾

*Pro ruské zajatce.*⁶⁾

„Zarja“ píše 26. září: „Čechoslováci pořádají v Samaře svátek národů ve prospěch ruských zajatců, hladovějících v Německu. Zanechavše v daleké vlasti své rodiny, prožívající všechny hrůzy hladu a despotie“

¹⁾ Pamětní kniha 1. střel. pluku Jana Husi.

²⁾ „Československý denník“, r. II., č. 247 (514).

³⁾ „Věstník povolžské skupiny československých revolučních vojsk“, číslo 96.

⁴⁾ „Československý denník“, r. I., č. 192.

⁵⁾ Telegrafní agentura Ufa.

⁶⁾ „Československý denník“, r. I., č. 197.

kého násilí Habsburků a Hohenzollernů, oni myslí ne na svoje, ale na naše bratry, na děti ruských vesničanů, strádajících v německém zajetí. Nechť štědrost občanů samarských se vyrovná velikosti československé duše!“

*Svatováclavská paráda.*¹⁾ Přicházíme s tím sice pozdě, ale abychom sv. Václava úplně opominuli, to nejde. Vzpomeňme jen na minulý rok. Letos ovšem nemohli jsme slavit Václava někde v zapadlé díře jako loni v Berezně, proto zajeli jsme si několik set verst z Nurlatu do Samary. Když jsme už tak populární, tak si můžeme už něco dovolit. V první řadě byla to vojenská paráda. Generálu Čečkovi defilovali všichni naši spojenci: Srbové, Rusové, Poláci, Rumuni, Baškyři, takže kromě Francouzů, Angličanů a Američanů a Japonců byli v Samaře na parádě všichni. A ti, co nebyli, poslali aspoň pozdravné telegramy. Tak se skutečně stal den sv. Václava svátkem národů. Toho jsme si nikdy nepomysleli, že z pražského posvícení uděláme svátek národů... Inu, jsou mezi námi vtipné hlavy...

Svátečně byl oslaven náš národní svátek v Buzuluku:

*28. září v Buzuluku.*²⁾

Svatováclavský svátek byl slaven též v Buzuluku. Město bylo vyzdobeno prapory, na ulicích sváteční život. Po bohoslužbách v soboru byla vojenská paráda. (TAU.)

U jiných zahraničních útvarů legií slavil se svátek sv. Václava v italské legii v Římě:

*„Giornale d'Italia“ o československé slavnosti v Římě.*³⁾

Včera na den sv. Václava (1918), ochránce české země, Čechoslováci třetí armády pořádali národní slavnost. Dopoledne byl statečnými vojáky oslavován národní hrdina a odpoledne Čechoslováci uspořádali sportovní hry o peněžní ceny a předměty.

Slavnost, během které byly zpívány národní písně, zdařila se skvěle. Byly předvedeny skupiny gymnastů, skoky do výšky a na dálku, závody velocipedistů, vrhání ručních granátů, závody posílů, jakož i nádherná prostná cvičení, jež podala důkaz o přesnosti a disciplinovanosti těchto vojáků. Při skončení her na přání vévody D'Aosta, kapitán Kobilinský, velitel oddělení, rozdával všem vojákům dárky. Všichni, kteří zúčastnili se těchto her a slavností, odnášeli si nádherné dojmy.

Z těchto slavností je vidět, že svátek sv. Václava byl v národě nejenom vžit, ale že národu v odboji platnou službu prokázal ve všech obdobích našeho pobytu na Rusi.

13. Blahopřání zastupitelských činitelů ke dni 28. září.

Na svátek sv. Václava, jako svátek celého národa, blahopřáli našim oficiálním zástupcům diplomati, představení vo-

¹⁾ Časopisy čsl. vojska na Rusi. 1. pluk, sig. B. „Světla“, r. II., č. 51.

²⁾ „Československý denník“, r. I., č. 192.

³⁾ „Československá samostatnost“, r. IV., č. 12.

jenských útvarů a samosprávných korporací, čímž dostávalo se 28. září zvláštní pozornosti z řad cizinců, zejména Japonců. Svátek sv. Václava byl znám všem, kdož s námi přišli do styku a byl i při této příležitosti oficiálně uznáván naší úřední institucí, Odbočkou Československé Národní Rady na Rusi. Blahopřání jsou z roku 1918.

28. září v Samaře.¹⁾

(Zvl. tel. zpr. ČSD.)²⁾

V zasedání samarské městské dumy vystoupil 25. září starosta města Kozlov s tímto prohlášením:

28. září je národní svátek československý. Všichni Čechoslováci slaví tento svátek, ať jsou kdekoli. Osud tomu chtěl, že v nynějším roce Čechoslováci slaví tento svátek u nás v Samaře. Je denní potřebou všude uváděti ve známost to, co udělali Čechoslováci pro obrození Ruska. Duma je toho mínění, že se samarské obyvatelstvo má zúčastniti svátku Čechoslováků a navrhuje toto: 1. V sobotu 28. září neúřadovat a ve školách nevyučovat. 2. Doporučiti obyvatelstvu, aby ozdobilo domy prapory. 3. Obrátiti se s prosbou k učitelům, aby uspořádali ve školách besedy s dětmi o významu československého svátku. 4. Zvoliti delegaci dumy k blahopřejnému projevu plnomocníku československé vlády. 5. Jednu z místních škol pojmenovati školou profesora Masaryka. 6. Založiti na samarské universitě stipendium na jméno svobodného československého národa ve výši 1000 rublů každoročně.

Návrh dumou přijat. V zimním semestru bude na samarské universitě přednášeti kyjevský profesor Rychlík dějiny československého národa, československé literatury a učiti českému a slovenskému jazyku.³⁾

Blahopřání.³⁾

(Zvl. tel. zpr. ČSD.)

Celabinsk 28. září.

Velitel uralského korpusu generál-poručík Chandzin navštívil dnes generál-majora Syrového a blahopřál jemu i celému československému vojsku ke dni národního svátku.

Dr. Hess.

Delegace japonského parlamentu.⁴⁾

28. září navštívila československé představitele ve Vladivostoku delegace japonského parlamentu, aby vyslovila v slavnostní formě sympatie k československé armádě a přinesla srdečné pozdravy a přání všeho nejlepšího od japonského národa. 29. září generál Weřova, náčelník japonského hlavního štábu, srdečně blahopřál k dnešnímu úspěšnému dovršení operací na východě, úplným vyhnáním nepřítelů z Blagověščenského kraje.

¹⁾ „Československý denník“, r. I., č. 190.

²⁾ ČSD = „Československý denník“.

³⁾ „Československý denník“, r. I., č. 191.

⁴⁾ „Československý denník“, r. I., č. 193.

Generál-major Otami odvětil na tento pozdrav jménem všech spojenců, a za Čechoslováky odpověděl Dr. Girs.¹⁾

Ústřední věstník.²⁾

Pozdrav 3. uralského korpusu.

(Telegram došlý OČSNR.)

„Prosím Vás, abyste přijali od 3. uralského korpusu srdečný, bratrský pozdrav a naši vzpomínku Čechoslovákům k výročí odevzdání praporu prvnímu československému pluku, jakožto symbolu samostatné československé armády, která nyní chrabře bojuje v bratrství ve zbrani se spojenci za světlé ideály budoucnosti a sjednocení všeho Slovanstva, k čemuž nám dopomáhej Bůh. Celabinsk, 28. září 1918. Generál-poručík Chanžin.“

Odpověď OČSNR.

„Veliteli 3. uralského korpusu generálu-poručíku Chanžinu. Račte přimouti upřímný dík za pozdrav k našemu národnímu svátku, který se dotknul samé hlubiny naší duše. Více než 3 léta bojují naše statečná vojska po boku svých ruských bratří za dosažení odvěkého ideálu, neodvislosti československých zemí, jejíž symbol nosila s sebou v nesčetných bojích na plukovních praporech. Jak krvácela srdce těchto hrdinů, když potom viděli neúprosný rozvrat ruské armády. Bohudík, nyní, kdy přesvědčení, že bez porážky německo-maďarského imperialismu nemohou býti zachovány demokratické svobody veliké únorové revoluce, nalézají v ruském národu více a více půdy, možno nadíti se na brzké obnovení bývalé slavné ruské armády a tím na uskutečnění všech našich ideálů. Za OČSNR. Dr. Jesenský, Richter.“

Pozdrav sjezdu členů ústavodárného sněmu.³⁾

„Presidium a kancelář sjezdu členů všeruského ústavodárného sněmu srdečně zdraví bratry Čechoslováky v den jejich národního svátku. Z celé duše vyslovujeme vřelé přání úspěchu v jich zápase za společnou svobodu a neodvislost všech uhnětených národů. Historie ocenila veliké zásluhy bratří Čechoslováků, přinášejících velkou oběť ku osvobození a obrození Ruska na podkladě vítězství myšlenky demokracie. Ať žijí naši bratři Čechoslováci! Pomocník předsedy sjezdu členů všeruského ústavodárného sněmu Čokajev, sekretář Mojsejenko.“

Odpověď OČSNR.

„Presidium a kancelář sjezdu členů všeruského ústavodárného sněmu, pomocníku předsedy Čokajevu:

Příjemně překvapeni Vaším pozdravem k našemu národnímu svátku, zdůrazňujeme, že revoluční československé vojsko, jakožto mladé pokolení československého národa, plní pouze svou slovanskou povinnost vůči ruskému národu, když statečně bojuje, přinášejíc ohromné oběti za spo-

¹⁾ Dr. Vl. Haering: „Zdravotnictví v čsl. vojsku na Rusi: ... skvěle se slavil svátek sv. Václava, účinkovala japonská kapela, zúčastnili se delegáti japonské sněmovny s generály.“

²⁾ „Československý denník“, r. I., č. 194.

³⁾ „Československý denník“, r. I., č. 194.

lečný ideál zničení německo-maďarského imperialismu. Svou povinnost plní československé vojsko v přesvědčení, že vpravdě bratrský poměr dvou slovanských národů, zpečetěný krví na válečném poli, poslouží v budoucnosti rozvoji i blahu všech Slovanů. Za OČSNR. Dr. Jesenský, Richter."

Úřední zpráva.¹⁾

Pozdrav Rumunů.

Pozdravný telegram předsedy Rumunského Národního Výboru:

"Celabinsk 18. října. Obdrželi jsme zprávu, že Československá Národní Rada byla uznána všemi našimi spojenci za svrchovaný politický a výkonný orgán československého národa, jakož i chrabrá československá armáda za spojeneckou a samostatnou. Dovoluji si jménem Rumunského Národního Výboru v Rusku a rumunského dobrovolnického sboru vyslovit Vám pozdravy a upřímné blahopřání. Vaše úspěchy jsou našimi úspěchy. Rumunský Národní Výbor v Rusku z celého srdce se připojuje k Vašemu svátku posvěcení praporu České Družiny nad hroby československých hrdinů, padlých v boji za československou samostatnost. V československé republice my vidíme mocnou záruku osvobození a samostatnosti rumunského národa.

Dr. Nătescu,

předseda Rumunského Národního Výboru.

Československá Národní Rada, Odbočka v Rusku, poslala Rumunskému Národnímu Výboru v Rusku tuto odpověď:

Děkujeme Vám co nejsrdečněji jménem všeho československého živlu na Rusi za projevené blahopřání k slavnému uznání spojenci samostatnosti československého národa, zdůrazňujeme, že na dostižené námi politické úspěchy hledíme jako na společné úspěchy všech utlačovaných národů slovanských i románských, žijících v Rakousko-Uhersku. Ony zajisté výtečně charakterizují pravý vnitřní stav dualistické monarchie, jež ode dávna odpírala ujařmeným národům právo svobodného rozvoje, právo na sebeurčení.

Není pochybnosti, že Ivi podíl na našich politických úspěších kotví právě v naší vojenské akci, úsilovně na všech spojeneckých frontách prováděné. Proto též se zvláštní radostí přesvědčujeme se o Vašem neochvějném rozhodnutí organisovat vlastní vojenské části.

V pevném přesvědčení, že tyto mladé části, tvořené výhradně z rakousko-uherských poddaných, z nichž mnozí měli již loňského roku příležitost osvědčit svoji vojenskou zdatnost ve slavné pro rumunskou armádu bitvě u Marešti, záhy stanou po boku našich vojáků proti společnému nepříteli, přejeme osvobozujícímu se rumunskému národu brzkého splnění jeho odvěkých ideálů.

Ať žije věčné bratrství dvou v neštěstí navzájem se poznávších národů! Nazdar!

Za Československou Národní Radu, Odbočku v Rusku:

Dr. Svoboda,
sekretář.

Dr. Patejdl,
místopředseda.

¹⁾ „Československý denník“, r. I., č. 194.

14. Svatováclavské svátky v zajetí.

Svátek sv. Václava prolínal národní život český, byl lidem nesen i za hranice a tam vzpomínán a oslavován. Na sv. Václava nezapomínalo se i v zajetí,¹⁾ důkaz o tom podávají zprávy:

Taškent.²⁾ (Z dopisu.) Václavské posvícení oslavili jsme u nás, v pátém pluku, okázale. Přišly české rodiny se známými ruskými. Odpoledne v zahradě byl koncert se zpěvy, recitací a jiným programem a večer se tancovalo v „Besedě“.

Dobroveličkovka.³⁾ (Chersonská gubernie.) „Na sv. Václava slavili jsme „naše“ posvícení. Bylo uspořádáno malé představení. Zpěvy, jednoaktovka, hudba, kuplety. Návštěva byla četná. Přišli kamarádi z druhé ekonomie, přišli i ruští lidé z městečka. Také dcera majitelky panství byla u nás návštěvou. Byla zpívána česká hymna, pak „Bože, carja chrání“, hymna srbská „U boj“ a mnoho jiných.

Bologoe.⁴⁾ 2. rota, 10. batalion. B. L. píše mezi jiným: „Po jednoaktovce zazpíváno „Kde domov můj“ a „Hej, Slované“ a rozvinut „náš“ prapor, na kterém znaky zemí koruny Svatováclavské hrdě připomínaly tužby nás všech.

15. Svatováclavské verše ze zahraničního odbojového tisku.

Není bez zajímavosti povšimnouti si některých typických básní — namnoze stavbou jednoduchých — které nám ukazují československého dobrovolce ve vlastním jeho zrcadle. Jsou to básničky příležitostné, málokdy tendenční, čistě národní a vzpomínkové na sv. Václava a legendu blanickou, vytryskující z prostého srdce vojáka, třebaže v některých místech zahrocené. I takový veršík je dokladem, že svatováclavská tradice zaměstnávala mysl prvních dobrovolců.

¹⁾ Dojemné zprávy o oslavě a účtě svatováclavské v zajetí, přinesly „Lidové listy“ z 28. října 1926 a z 3. července 1927 od A. Přenosila. Citací z nich otiskl A. Šorm, Den osvobození, 28. říjen. — „Národní Osvobození“ ze dne 5. ledna 1928, dr. Fr. VI. Šteidler: „Svatováclavská tradice v ruských legiích“. „Ke studiu václavskému doporučuji všimnouti si zároveň života našich organisací v zajateckých táborech, kde nejednou při různých příležitostech (při návštěvě kostelů a pod.) byl zpíván našimi lidmi i chorál svatováclavský. Myslím však, že i tu šlo spíše o projev našeho češství a národní osobitosti v cizím prostředí, než o projev příslušnosti ke katolické církvi.“ — Skutečně, svatováclavská tradice byla v zahraničí i jako projev národní a zároveň pevná víra a naděje v osvobození naší vlasti. Proto se projevů zúčastnili všichni bez rozdílu.

²⁾ „Čechoslovan“, r. VI., č. 32.

³⁾ „Čechoslovan“, r. VI., č. 33.

⁴⁾ „Čechoslovan“, r. VI., č. 33.

Prapore náš!¹⁾

Koruny tvojí oči granátové
víru v nás lejí nadšeně zas nové.
Ty, city naše v jeden plamen pojiš,
a jiskry v srdce vysíláš, Ty rány všechny hojiš,
jak srdce svorně bílo a oči všechny zvlhly,
když po prvé tvé barvy nám před očima mihly!
V tvou zářnou korunu, již vínek lípy věnčí,
své ideje jsme vložili, své plány nejskvělejší,
tvůj hrdý vzhled v nás hrdě myslí nítí
a proto budeme brániti Tě, krev pokud bude bítí,
a nedáme Tě nikdy, prapore náš milý,
jen pokud držet Tě nám stačí síly,
a to dosáhneme silou, odvahou,
že jednou zastkvíš se nám slavně nad Prahou.

Vláda Vaněk.

— Zas po stoletích²⁾
nám nad hlavami vlaje
ten prapor bíle-rudý,
znak české svobody:
je dílem něžných ruk
a hojně vzduchem hraje,
jak nad volnými národy.

B. Volyňský.

ЧЕШСКИМЪ ДОБРОВОЛЬЦАМЪ³⁾

ко дню 2-ой годовщины со дня формирования I-ой Чешской Дружины.

Na zdar, Гуситы! Я къ Вамъ издалека
Шлю поздравленье съ двухлѣтьемъ войны!
Чешское знамя-ты взвейся высоко!
Na zdar, Вамъ чехин славной сыны!

Снова, какъ прежде, не зная преграды,
Русская Армія мчится впередъ.
Дѣло великое Чешской Армады,
Свято я вѣрю: уже не умретъ.

Громче, слышнѣй боевые раскаты,
Грозно на солнцѣ сверкають штыки
Къ западу, къ западу черезъ Карпаты
Стойно идутъ молодые полки.

¹⁾ „Čechoslován“, r. IV., č. 80. Parafráze na prapor České Družiny a korunu svatováclavskou při svěcení dne 28. září 1914 st. st. Ofiskl též A. Šorm, „Den osvobození, 28. říjen“.

²⁾ „Čechoslován“, r. IV., č. 80: „Z deníku dobrovolce.“

³⁾ „Čechoslovák“, r. II., č. 63. Báseň k druhému výročí České Družiny od Nikolaje Uspenského, bývalého jejího velitele.

Чешское войско растеть и растеть
Часъ уже близокъ: труба уже играетъ —
Родина ваша на помощь зоветь.

»Kupředu!« други! Хоть путь вашъ и труденъ
Врагъ строжить его хитрый и злой —
Все же удѣлъ вашъ и славенъ и чуденъ
»Smrt nebo vítězství!« Лозунгъ святой.

Подвигъ вашъ ждетъ лучезарная слава:
Ярко заблещетъ въ вѣнцѣ Короля
Радужнымъ свѣтомъ звѣзда Вячеслава.
Грудью свободной задышитъ земля.

Други гребите-ужъ берегъ волшебный
Вижу, я вижу бѣ туманной дали —
Скоро, быть можетъ стезею побѣдной
Въ гавань со славой войдутъ корабли.

Путь нашъ къ побѣдѣ для всѣхъ одинаковъ
Други боритесь — я съ Вами душой!
Пушки и я навожу на прусаковъ,
Самъ навожу ихъ своею рукой!

Други, боритесь съ волною холодной!
Можетъ быть берегъ не такъ ужъ далекъ?
»Praha« да будетъ звѣздой путеводной
»Kupředu, kupředu! Zpátky ni krok!!!«

Дѣйствующая Арміа. Августъ 1916.

Вывѣшій офицеръ Чешской Дружины

Николай Успенскій.

ЧЕШСКІЕ ЛЕГІОНЫ.¹⁾

Стихотвореніе Ю. В. Ревякина.

Гремитъ оркестръ . . . Веселые мотивы,
Какъ будто тамъ, подъ сѣнью липъ родныхъ,
Въ родной странѣ рядъ юношей счастливыхъ
Идетъ пласать въ разцвѣтѣ силъ своихъ.

Орлиный взоръ, счастливыя улыбки,
Веселый смѣхъ, въ рукахъ цвѣты дрожатъ.
Идутъ, ндутъ такъ стройны и такъ гибки,
Такъ молоды, за рядомъ ровный рядъ.

Всѣ — рыцари безъ страха и упрека,
Всѣ — Чехии могучіе сыны,
И головы ихъ Австріей жестокой
Заранѣе уже оценены:

¹⁾ „Čechoslovák“, r. II., č. 63. Báseň od J. V. Revjulina.

Пять тысяч кронъ даютъ за офицера
И двѣсти кронъ за каждого бойца!
Не мало-ли? Прибавъ еще мегера,
Прибавъ еще за смѣлыя сердца! . . .

За тѣ сердца, что полныя любовью
Къ прекрасной Чехии, горятъ сватымъ огнемъ,
И оросить своею чистой кровью
Готовы прахъ на полѣ боевомъ,

За тѣ сердца, что предъ твоею злобой
Не задрожать, стремясь на жоркій бой,
И сохранять безтрепетно до гроба
Свою любовь къ отчизнѣ дорогой! . . .

На здаръ, на здаръ! . . . Вы смѣлы и прекрасны,
Святой Вацлавъ благословилъ Вашъ мечъ,
И будетъ васъ хранить онъ ежечасно,
Своихъ орловъ, въ грозѣ великихъ сѣчъ! . . .

Кіевлянинъ, 16. авг. 1916.

České vojsko.¹⁾

Na Veliký pátek při pašijí hlase
vždy prý jednou za rok Blaník otvírá se.

Stará kronika i báseň o tom píše,
zakřiknutý lid si o tom šeptá tiše:

„Už je Velký pátek, už nás na kříž bijí,
už nám kolem čela věnec z trní vijí.

Už nás bičovali, v bok nám bodli kopí,
už vlast, naši matku, v proudech krve topí.

Už nás Videň vraždí, už nás v pouťu jímá,
kde je naše vojsko, v Blaníku jež dřímá?

Kdy pomůže zemi, která k smrti sténá?
Kdy dub na Blaníku už se zazelená?“

Ticho ve vesnicích, ticho v celé zemi.
Zraky plny hněvu, ale rty jsou němý.

Trpí země česká, trpí po staletí.
Ale mezi lidem divná zpráva letí.

Divná zpráva letí, druh ji druhu sdílí,
rytíři že z hory dávno vyrazili.

¹⁾ Z chicagského „V boj!“ otiskl „Čechoslovák“, r. II., č. 75. (chybně vytištěno č. 74.).

Blaník otevřel se za měsíční noci,
vojsko vyjelo ven, Čechám ku pomoci.

Šťastně uniklo svým nepřátelům, vrahům.
Vítězně se vrátí k volným českým prahům.

Je to naše vojsko z vyhnanců a zběhů
ze všech světa úhlů, od všech moří břehů.

Prapor český zase nad hlavou jim vlaje,
Svobodu s ním nesou do českého kraje —

Lid si o tom šeptá, hlavu k zemi kloní:
„Slyšíte už z dálky temný dusot koní?“

Blaník je už prázdný! Vojsko ale žije,
nepřítele bije, za Čechy se bije.“

A lid, který mlčel, šeptá v rozechvění:
„Prorocství se plní, konec utrpení.“

V chalupách lid tajně sobě vypravuje,
z Francie a z Ruska český vítr duje.

V Praze naslouchají v temné noční тиші.
Zdá se jim, že náhle v mlčení tom slyší,

v Karlově jak mostě nad vlnami řeky
Brunčvíkův meč hnul se, jež tam zazděn věky.

Josef Mach.

Jarní píseň českého zajatce.¹⁾

Kvítko rozkvétá,
slunko zimu plaší,
skřivánek už letí
k vlasti české naší.

Tatínkovi těcha
z písně tvé ať vane,
smutek zajde s jeho
tváře ustarané.

Otčině pak celé,
jí že na záchranu
Blaník na Rusi zde
otvírá již bránu.

Skřivánku, svou písní
pozdravuj v tom kraji,
rci, že vzpomínám,
jak se as tam mají.

Dívence mé milé
lásku mou zjev v pěni,
rci, že věrná láska,
prchavým snem není.

V jarní blaha září
volné, ruské země
mladý český národ
hrdě zvedá téměř.

Maminku mou potěš,
slzičky ať zmizí,
vždyť ji v srdci chovám
jako zlato ryzí.

Přátelům svým zpívej
stříbrem tónů v hlase,
že se v kruh jich milý
toužím vrátit zase.

Skřivánku, jen leť, pěj,
syn že české vlasti
na oltáře její
všecko rád chce klásti.

Teskné srdce svoje,
sen své lásky klade,
touhy po svém štěstí
i to žití mladé.

Skřivánku, leť, zvěstuj,
v zem že dálnou, milou,
brzy již se vrátí
život s jarou silou!

V Kazani, 20. dubna 1917.

Karel S-ka.

¹⁾ „Čechoslovák“, r. III., č. 93.

Je zde v Čechách zle, jak nikdy ještě.¹⁾
 Ční naše zem jak Hora-popraviště,
 Vlast-Matka bez synů,
 kol hrobů kterých vyří šelem zní.
 Jen Naděj z chmurných hřbitovů
 jde, dítě slabé, poslední.
 Jde, padá trním, skalami
 jež strmí z bezdna propastí,
 v něž slza mnohá skane,
 až tam, kde brána v podzemí,
 již Vojín Jasný strážuje, bdě,
 kde živá síla plane.

České Družině.²⁾

V ten těžký čas, kdy Němců zuřivý nápor
 Evropu zadusit hrozil jekotem pekelných děl,
 Vy, bohatýři, jste pozdvihli první náš prapor,
 v úzkosti o rodnou zemi Váš zrak se zahleděl
 za Karpat vrcholy temné, kde v dáleku kraj Váš se tměl,
 kde trpěl Váš nešťastný národ, jenž úžasem oněměl
 nad prvními dny strašné vojny, kdy znělo jen: mřít či žít?

Vy první jste zdvihli náš prapor, Vy první jste ohnivou krví
 skropili dalekou cestu... Avangard ruských čet,
 Vy v zaslíbenou svou zemi jste toužili vstoupit první
 a první jste doufali píseň volnosti radostně pět.

Dny strádání, pochyb a běd, dny zklamání, ústup a hlad,
 tragické chvíle, kdy zřeli jste mizeti líbezný sen
 o slavné a vítězné cestě svých skvělých a junáckých řad,
 radostí opilou Prahou i stínem královských stěn —
 ta bolest, jež příkladu nezná, ten náhle propadlý cíl,
 to vše, co druhé by dávno v zoufalství vrhlo černé,
 Vás nemohlo zničit nikdy, Vás těžký čas nezlomil,
 nic nesžehlo Vaší lásky, ni zmrazilo srdce věrné!

Dvě celá krvavá léta! Však nad hroby těch, již padli,
 dnes celého národa duch svůj zvedá ohnivý meč,
 květ žhavý ohromné vzpoury z těch živlů, které zvadly,
 zas mocnějším životem zkvétá a velikým hlasem zve v seč!

A nebude nikdy můj národ Vás moci zapomenout!
 S vroucnější láskou nikdy budoucnost nepromluví,
 jak o Vás, Vy tiší a skromní, již první jste pradávných pout
 zlomili prokletou sudbu, by vlasti a rodné mluvy
 odvěké právo jste mužně a rytířsky uhájili!

¹⁾ „Čechoslovan“, r. VI., č. 7. Verše, doprovázející cyklus „Golgota-Blaník“, na výstavce České Družiny v Kyjevě, Kreščatik 41. Otiskl též A. Šorm, „Den osvobození“, 28. říjen“.

²⁾ „Čechoslovan“, r. VI., č. 29. Autor R. Medek vzpomíná druhého výročí České Družiny a svěcení praporu.

Vám sláva a zdar! Ta láska, jež jako mocný proud
 ztužila Vaše svaly, buď podstatou naší síly,
 jež k svobodě přivede národ a nedá zahynout!

28. IX. 1916.

Rytíři.¹⁾

„S tři sta pány svatý Václav
 na svém vraníku
 čeká v Blaníku.
 Tři sta koňů bílých,
 tři sta pánů na nich,
 tři sta oštěpů a tři sta kopí
 čeká, až své ostří stopí
 v srdce vinníků...“

Kdysi svatý Václav s tři sta pány,
 s tři sta oštěpy a tři sta meči
 chtěli rozjetí se v širé lány,
 utkatí se s vrahem v kruté seči.
 Tenkrát tři sta pánů zazpívalo,
 tenkrát tři sta srdcí zajásalo,
 tři sta oštěpů a tři sta palců
 slibovalo strašnou odplatu.

Nepřišla však ještě chvíle vytoužená!

Klesla ramena k úderu napřažená,
 umlk' pánů zpěv a koní ržání;
 vzrostl v srdcích vztek a vzrostla zloba,
 vzrostla touha, kdy již přijde doba,
 kterou vůdce zvolí k účtování...“

S tři sta pány svatý Václav
 na svém vraníku
 čeká v Blaníku.

Naše meče, oštěpy a kopí,
 naše šavle ostří svoje stopí
 v srdce vinníků!

Tisíce oštěpů! Tisíce palců!
 Po mukách stoletých
 do srdcí prokletých!

¹⁾ „Čechoslovan“, r. VI., č. 29 otiskuje tuto báseň pod titulem „Blaník“ s pseudonymem J. Kopty — Luděk Olševský. — Cestou z Irkutsku na východ vydal autor v pochodové tiskárně Informačně-osvětového odboru sbírku básní „Cestou k osvobození“. V Rusku 1915—1919, v níž tato báseň je otisknuta pod uvedeným titulem. Otiskl též A. Šorm, „Den osvobození“, 28. říjen“.

Do strastech, násilích,
do srdcí prohnílych
v odplatu!

1914—1917.¹⁾

(Ke dni 28. září 1917.)

Dnes třeba vrátit se tři dlouhé roky zpět
a ve vzpomínkách uzříti náměstí
a spatřit tisíc obnažených hlav,
svobodných šíjí hrdé vzpřímeni
a první prapor vidět k nebi vlát...
Náš první prapor! První k boji hlas,
jenž síle živelní dá v mladých pažích vzrůst,
a přes všechny jenž hory přenese
mohutná těla českých vojáků...
První náš voják! Prvních tisíc těl,
vyrostlých ze msty, sta let útisku
a jdoucích rány do hlav navracet..

Dnes třeba vrátit se tři dlouhé roky zpět,
a z toho náměstí jít dlouhou ulicí
krok za krokem, jak plamen šíří se,
a rozhlížet se kol, zřít jiskry sršeti
a slyšet vztek a vzdor, jímž mluví pušky třesk.

Ie třeba vrátit se a znovu patřiti
a znovu ztájit dech před svatým zápalenem,
jenž úsměv překrásný na rtech vykouznil,
a znovu vidět růst živelním rozmachem
ty řady českých vojsk, jež vzrostly z útisku.
A na konci těch řad a na konci těch vojsk
zas třeba stanouti a znovu přeletět
to moře zelené se bouřně vlnící,
a patřit do dálky, kde tisíc prvních těl
kdys bylo základem té záplavy
a vidět prapor vlát, jenž první volal v boj...

Já vracím se a všechno zřím
a v účtě nesmírné své čelo skláním v zem
a srdce plné lásky horoucí
v modlení k hloubce Nebes pozvedám.

Má modlitba je svatým Credem v boj,
v němž láska vítězí,
je tvrdou vírou v Příští našich dnů,
v nichž Slunce dostihnem!

Blaničtí rytíři.¹⁾

Vnoučatům bude vyprávěti Jan Rada.

Slyšte zkazku z dávných let,
nepodobnou k víře,
kterak jsme se dostali
kdysi ze Sibíře. — —

V dalším Rusku — za Volhou —
jak to píšou knížky —
dávali nám dobrou noc
medvědi a lišky.

V zimě, kdy je zapadlé
všecko na tři metry,
dostali jsme k zahřátí
pimy,²⁾ kožich, sweatry.

Že jsme věčně koukali
na slunce a hvězdy,
občas jsme si svolali
protivládní sjezdy. —

Jako dobří zedníci
v osmnáctém roku,
z Penzy jsme to bílili
do Vladivostoku.

Bylo u nás veselí —
živo jako v oule —
že nám přes noc patřila
čtvrťka zeměkoule.

Míni dobrý Čecháček,
avšak Paříž mění:
Máme zem tu hlídati,
že prý naše není!

Z vozů hned se ozvalo:
„Tisíc střel a hromů!
Cizím dělat žandarmy??
Pojedeme domů!!“

Moudré hlavy stavěly
projekty a plány,
jak jen domů: *Povětřím?*
Nejsou aeroplány!

Po louži snad? — Návrh ten
v zárodku se boží,
že nemáme lodiček
ani vody v moři.

Po nesčetných poradách
přijato pak všemi:
abychom se do vlasti
prokopali zemí....

Velký jásot v národě
na sibiřské trati — —
Do díla se dali hned
všichni naši bratři.

Ve dne, v noci, ve svátek
všechno bylo v práci:
Stáby, Auta, Houpačky,
Front i Ulejváci.

Že též tihle poslední,
nedivte se pranic:
co by sami dělali
u kitajských³⁾ hranic? —

Když jsme byli pod zemí
ve víru a shonu,
provázel nás radostný
hlahol ruských zvonů....

Před armádou generál
v kruhu vzácných hostí,
za ním naše elita,
naposledy prostí.

Za půl roku tunelem,
v záři smolných loučí,
byli jsme již půl sta verst
kdesi za Přeloučí.

Cesta vzhůru stoupala
do jakési hory:
v jejímu nitru velký sál,
zakryt na závory.

V koutech — stoly dubové —
na zdi — kyrys — píka — —
Hrome, že jsme kopali
tunel do Blánika??

Buším do vrat. — „Hej, kdo tam?“
Stráž dí v špatné míře.
„Otevř! České legie
přišly ze Sibíře!“

¹⁾ „Čechoslovan“, r. VII., č. 39.

¹⁾ „Houpačky“, humoristický list čsl. vojska na Rusi, č. 6, prosinec 1919.

²⁾ Plstěné vysoké boty.

³⁾ čínských.

„Ze Sibiře??“ Vrčel ten
za černými vrátky.
„Bez souhlasu spojenců?
Čelem vzad a zpátky!“

Všechno mlčí — úzkostí
ježí se nám vlasy — —
venku kroky — ostrý hlas — —
Změna přišla asi — — —

Zkouším štěstí poznovu
jako voják smělý:
„Otevř, brachu! Rytíři
z Blánika ti velí!“

Na ta slova jako blesk
rozlétla se vrata
a před námi rodný kraj,
lesy, pšenka zlatá — — —

Při loučení stihl mne
vděčný pohled rekův. —
Jinak jsme tam civěli
až na věky věkův.....

Leč, postuj, ó dítě pokorných dní¹⁾
neteskní, nenaříkej!
Slyšíš, jak píseň srdcem tvým proudí,
vidíš, jak slunce vesele svítí,
zříš na dlažbě tančící dítě?
To život a láska i naděje jde tvoji duší!
To omamně, vířivě hučí v tvých smyslech
hlas tvoji krve, jenž neztlachá...
To volá „Bláník“!

Prosba českých vojáků k sv. Václavu.²⁾

Svatý Václave, vévodo české země!
Dej nám síly v poli,
vykrmení volí
z Čech by více neživilí pruské plémě!

K. Vinklárek.

Na svátek českého patrona.³⁾

....K svatováclavskému dni poslali nám krajané z pole do Čech píseň,
již společně složili. Zpívají ji rychlým tempem podle noty: „Koulelo se,
koulelo, červené jablíčko“:

Kdybych já byl patronem
našich českých polí,
všechny škůdce národa
vyplatil bych holí.

Kdybych já byl patronem
našich starých hradů,
vyčistil bych naši zem
od zlodějských — —.

¹⁾ Rudolf Medek: „Lví srdce.“ Básně 1914—1918. V Irkutsku 1919.
Poslední sloka básně „Divadlo“.

²⁾ „Československá Samostatnost“, r. IV., č. 13. Otiskl též A. Šorm,
„Den osvobození, 28. říjen“.

³⁾ „Československá samostatnost“, r. IV., č. 14. Otiskl též A. Šorm,
„Den osvobození, 28. říjen“. — Původně přinesl „Venkov“ 28. září 1918.

Fejeton ukončuje důvěřivými verši našich vojáků na frontě rakouské
v patrona zemí českých:

Milý svatý Václave,
z hlubin naší tísně
skládáme Ti ku počtě
zde na frontě písně!

Protože jsi patronem
našich českých plání,
jistě splníš národu
všechna jeho přání!

Marie Laudová.

Bláník.¹⁾

Dravdivá je stará o Blániku báje,
již jsme v klíně matek naslouchali tiše;
zahalená dříve v šedou mlhu taje,
nyní pravdou svěží do čela nám dýše —

Bláník že je? — a v něm vojska dlouhé řady?
Ano! — Bláníkem je v prsou srdce vaše,
srdce české, které žádné nezná zrady,
které v chvílích bídy nezachví se plaše.

Nelkej, drahá Vlasti! — ono srdce žije! —
za tu všechnu bídu, za ty všechny žaly,
Svobodu Ti snese, slzy s tváře smyje,
by Ti lice štěstím novým zase vzplálo!

Jiří Tacl.

Vzpomíná²⁾ národ reků, národ český,
že náš lev nedřímá ani nespí
a za krev, kterou za ni dáme,
zlé řády a pouta zláme.

A jemu, jak pověst stará praví,
blaničtí rytíři v bok se staví,
rytíři mladí, statní, plní ohně,
bojují svobodu vlasti i sobě.

Pišťora.

Pozdrav jim zanesla³⁾
od vojinů českých,
zahlédla též něco
v rukou dívek hezkých.

Bílo-červeného
ony něco šily,
české písně pěly,
věnce drobné vily

„Blánickému vojsku
to zde všechno patří,
vždyť svobodu nesou
naši rodní bratři.“

¹⁾ „V boj!“ (italský), r. I., č. 6.

²⁾ Časopisy čsl. vojska na Rusi. Česká Družina a Čsl. brigáda. 1. pluk.
Sig. A. — Sloky z „Básně českého vojína“.

³⁾ Sloky z básně „České vlasti“. Časopisy čsl. vojska na Rusi. 1. pluk.
sig. B. „Vlastní silou“. Časopis 2. setniny, č. 1, 1917.

„Důjdu¹⁾ za ním,“ řekla sobě,
kdož ví, co v tak vážné době,
kdy země zlobou třese se,
on nám k radosti přinese.
Vždyť celý svět to dobře ví,
svatý Václav že ještě bdí.
A rytířů kolem českých dost.

Balada.²⁾

Pravdou dnes, co dávnověkost bájí,
Blaníku, že brány zas se otvírají.
Blaník že se probral ze staleté dумы,
věkovité stromy kolkol něho šumí,
vnitro jeho stkví se prý a třpytí,
zástupy oděnců ven se z něho řítí.
Zrak jejich se leskne, meče zvoní,
vpředu stařec bělovlasý jede na komoni.
Potom jako bouře v povětrí se zdvihli
a jak záblesk slunka v oblacích se mihli
na hrozného draka. Z úst mu oheň běží.
Princeznu zakletou v zajetí jenž střeží,
na klíně jí sedí, hlavou po ní točí,
ani na okamžik nespustí s ní oči.
Občas bleskem, vichrem kolem sebe hřímá;
princezna už po staletí v zakletí tom dřímá.
Princeznu mu vyrvat bohatýři chrabří
spěli ruku v ruce svorně, jako bratři.
Život za ni dali, mladost svoji jarou,
V boji zničit draka, přišeru tu dravou,
jenž ji v drápech svých křečovitě svírá,
dechtem otravuje, strachem o ni zmírá.
Stařec bělovlasý kol se po nich dívá.
V srdci jeho teplo. Blažen se usmívá.
Nuže, děti, zvučným káže hlasem....
Okolo jeho stkví se nadpozemským jasem.
... za princeznu život, nevěstu to svoji,
hotovte se všichni umíratí v boji!
A již meče zvoní... Drak se v krvi svíjí,
junáci ti chrabře do přišery bijí.
Ten se divě zmitá, z hlav mu oheň běží;
po chvílce však — ubít u nohou jim leží.
S princezny teď naráz spánek těžký spadl.
Stařec draka ubitého k nohám jejím kladl;
opět, jako dříve, růžoví jí líce,
ochráncům svým dává květů na tisíce.
Ti se jako ve snách vůní jejich poji,
k retům tisknou svobodnou nevěstu teď svoji.

Vrbín.

¹⁾ Sloka z básně „Sen českého děvčete“. Časopisy čsl. vojska na Rusi. 1. pluk, sig. B. „Vlastní silou“. Časopis 2. setniny, č. 3, 1918.

²⁾ Časopisy čsl. vojska na Rusi. 1. pluk, sig. B. „Flákač“, č. 1, 1917.

16. Dostov.

Historie československého odboje na Rusi jest řetězem událostí, úkonů a práce, jež provázely legionáře na cestě za svobodou vlasti. Nelze tedy viděti v osvobozovacím boji jenom husitství a činiti z husitství jedinou a výhradní odbojovou direktivu. Husitství vybíjelo se v československém vojsku na Rusi vnějšně, niterně vojsko nezasáhlo. I když se mluvilo o husitském vojsku, pak to byla jeho bojovnost, ne jeho náboženská.

Považovati vše, co bylo mimo husitství, za zpátečnické a neprospěšné odboji, nebo vše jiné popírati a cynicky zesměšňovati, je nevěcné a tendenční, skutečnosti neodpovídající.

Činí se tak s tradicí svatováclavskou, ačkoli je historickou pravdou, že to bylo silné vědomí tradice svatováclavské, jež povzbuzovalo a v boji za svobodu vlasti posilovalo první dobrovolce.

Tradici tuto vyjadřoval prapor s korunou svatováclavskou. Koruna tato měla v odboji na Rusi veliký význam státoprávní, národní i náboženský. Vždyť patřila celému národu a byl jí kdysi korunován i český král Jiří z Poděbrad — nekatolík.

Svatováclavský prapor potvrzuje, že „Československo nebylo dílem ani náhody ani dílem jednotlivých osobností, nýbrž dílem celého národa.“¹⁾ Potvrzuje dále, že prapor s korunou svatováclavskou byl oprávněným základem československému vojsku a tím i k nynějšímu československému státu, který nevznikl nějakou smlouvou, nýbrž existuje již před tisíci lety, byl obnoven chtěním a vůlí národa. A tato národní vůle, symbolisovaná na Rusi praporem svatováclavským, slaví v tomto roce tisíci výročí. Výročí jedno z nejslavnějších za posledních staletí našeho národního života, národu skutečně závidění hodné, neboť není mnoho malých států, které by se mohly pochlubití takovým mileniem.

Prapor byl znamením, že doba neporušila to, co by chtěla dnešní pokroková doba v myslích lidu zastíniti, ze srdcí jeho vyrvatí a pohřbiti podle receptu snadno a rychle: úctu k svatováclavské tradici.²⁾

¹⁾ Prof. Miljukov při oslavě 10. výročí československé samostatnosti, pořádané dne 12. listopadu 1928 „Ruským akademickým svazem ve Francii“ v Paříži.

²⁾ Jak jinak ctí Francouz Pannu Orleánskou, Jihoslovan sv. Sávu, Bul-

Svatý Václav ani nepotřeboval úřední sankci ve svůj prospěch, poněvadž žil tradičně ve svém lidu. Kult jeho je tak zakořeněn v srdcích lidu, že netřeba jej národu připomínati, na něj upozorňovati a jej propažovati. Vzpomeňme jen, jak velké účty se sv. Václav těšil při známém obrazoborectví popřevratovém, při němž ani jediná socha jeho nebyla znetvořena. Sv. Václav je tmelem národní pospolitosti a státní jednotnosti.

Den svátku sv. Václava byl na Rusi významným dnem národního a kulturního uvědomení. Nikdo se proti svátku neohrazoval a nikdo proti němu nebrojil. Duch svatováclavský u prvních dobrovolců zdomácněl a posiloval do vojska nově přicházející dobrovolce. Ze zajateckých táborů za zpěvu svatováclavského chorálu vytáhly legie nových dobrovolců a v boji za svobodu otčiny zvítězily. Byloť přece kulturní povznesení vedle politického nejnaléhavější potřebou prvních vojáků branného odboje.

Sv. Václav je tedy prvním a předním patronem našeho národního odboje. Pod jeho egidou vyšla Česká Družina do boje za spravedlivou věc národa, pod jeho vítězným praporem vybojována byla slavná a historická bitva první československé bojové jednotky u Zborova, On ochraňoval legie v bojích na Sibiři.¹⁾

Tradice svatováclavská má své kladné prvky, kterými nepoměrně převyšuje tradici husitskou. Stopami této druhé jsou vedle vojenské slávy také hrady pobořené, města zničená, vsi vypálené a vylištěné, národ vraždící se navzájem. Stopami tradice svatováclavské jsou památníky kultury, duch smířlivý a odpouštějící, světová úroveň a universální společenství se vzdělanými křesťanskými národy.

Ze dvou vojevůdců vždy zůstane větším ten, kterého Církev na základě svatořečení, jež provedla úcta národa, vsta-

har cara Simeona, jež své patrony pokládají za nejkrásnější personifikaci své národní jednoty. Nikoho z nich nenapadne tak hrubým a neslušným způsobem znesvětití památku svých národních patronů, jako to činí naše „pokrokovost“.

¹⁾ Josef Pekař, „Svatý Václav“. Zvláštní otisk z ČCH, r. XXXV.: „Že svatý Václav pomáhal i našim legiím ve válce světové, že jeho jméno a obraz koruny svatováclavské spojeny jsou s počátky prvních pluků českých ve velké válce za svobodu, že po válce zasvítil zas obraz jeho na zlatých dukátech, jímž po příkladu starobylých králů českých přihlašovala se k sv. Václavu jako dědici české země republika Československá — to obojí je z posledních historicky významných svědectví díla svatováclavského v našich dějinách.“

vila na oltář. Neboť není pod sluncem větší slávy, nežli býti světcem...

Historie odboje propletena je významným dnem sv. Václava a dokumentuje tak jeho důležitost. Na sv. Václava 1918 uzavřena byla první smlouva Československé Národní Rady s Francií, v níž Francie uznala Československou Národní Radu jako československou vládu de facto. Sv. Václav patronoval při založení branného odboje a v den jeho svátku 1919 byl odboj oficiálně evakuací ukončen.

Dobrovolce Syrový, přísahaje v den sv. Václava 1914 věrnost praporu, netušil, že v páté výročí přísahy, 28. září 1919, dá jako armádní generál československého vojska na Rusi rozkaz k evakuaci a tím i ke skončení působnosti vojenské na Rusi. Odboj začal sv. Václavem s tisícem prvních dobrovolců a končil oficiálně po pěti letech zase na sv. Václava s 50.000 československých vojáků všech zbraní.

Sv. Václav bohatě odměnil dílo legionářů, kteří sloužili jen a výhradně národu ve velikém boji za jeho svobodu a který spojoval je duchem bratrství legionářského, jež neznalo náboženských, stranických a třídních rozdílů a které vědomím své národní jednotnosti a odpovědnosti zvítězilo.

Tato historie nemůže býti jiná, než jaká byla na Rusi, nemůže býti ani takovou, jakou by si ji mnozí přáli. To je její velikost; a o tuto velikost ztroskotá každý pokus o její „napravení“.

Bude to sloužit ke cti našeho zahraničního odboje a mítí dalekosáhlý význam, vyzdvihne-li se podle skutečnosti národní jednotnost československého odboje pod praporem svatováclavským.

Že význam sv. Václava pro československý odboj i pro náš stát je dalekosáhlý, toho dokladem je spontánní úcta vlády Československé republiky k svatému Václavu, projevená tím, že první zlaté dukáty československé raženy byly s praporem sv. Václava.

Ministerstvo financí objednalo u profesorů Španiela a Bendy modely svatováclavských pěti- a desetidukátů, na kterých bude postava sv. Václava na koni a letopočet 929; raženy budou v mileniu.

Ministerstvo pošt a telegrafů vydalo zvláštní jubilejní známky ke svatováclavským slavnostem, jež byly provedeny ve velikém měřítku.

Další úcta k svatému Václavu se strany vlády projevila

se zařazením svátku jeho mezi pamětní dny československého státu.

Dále pak ministr národní obrany nařídil, aby letošní ročník válečné školy, který bude vyřazen, nesl na paměť svatováclavského milenia jméno „Ročník knížete Václava“. Jménem knížete svatého Václava bude nazván též jeden československý pluk.

Naši světovou puncovní platinovou značkou bude svatováclavská koruna a nad ní silhoueta Hradčan s velikým sluncem.

Československá vláda, vědoma si významu svatého Václava pro naši kulturu a vědoma si, že oči celého světa pohlížeti budou ve výročí dne mučednické smrti sv. Václava do srdce Evropy, naší drahé vlasti a k československému národu, jak oslavovati bude svého svatého knížete, převzala protektorát mileniových slavností.

Tento protektorát taktéž naznačuje, že 28. října 1918 bylo obnoveno to, co již před tisíci lety existovalo: náš samostatný stát.

A tato existence, aby trvala a přetrvala další věky ve svornosti a pospolitosti uvnitř národa a v pracovním zápolení mezi ostatními národy, je přáním a životním úkolem všech občanů dobré vůle; přáním, jež každý Čech, slovy posvátnými, milionkrát vydechnutými z věrných českých srdcí po věky, vznáší se k sv. Václavu:

Nedej zahynouti, nám ni budoucím!...

17. Literatura o motivech svatováclavských a blanických v zahraničním vojsku.

Od A. Šorma.

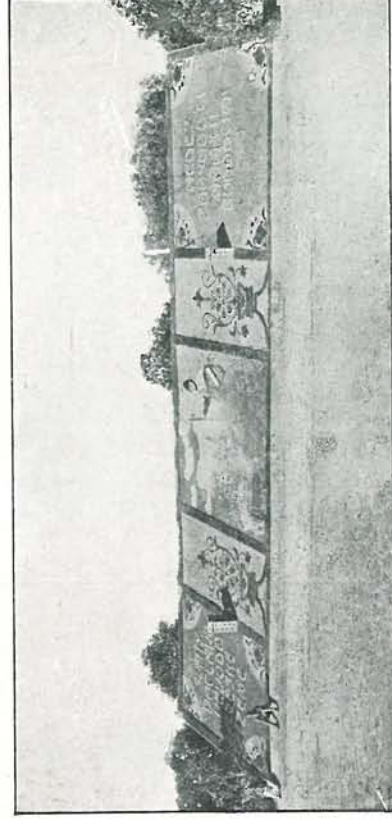
Pozoruhodným zjevem popřevratovým bylo přehlédnouti, zamlčeti a pominouti vše, co jakkoliv bylo spjato se jmény katolických svatých nebo vůbec s katol. náboženstvím. Složky náboženské, které zvláště v ustavení vojska — výslovně motiv blanický — proplétají celou historii odboje, začaly se teprve po kolika letech vzpomínati a první byli vlastně nelegionáři, jako prof. dějin J. Pekař ve „Třech kapitolách o sv. Janu Nepomuckém“, augustinián P. Aug. Neumann a v žurnalistice řadou článků spisovatel Ant. Šorm; teprve později ujímají se tohoto thematicu i legionáři: Dostál Emil, Navrátil Alois, PhDr. a JUDr. D. Polanský, Přenosil Ant. Žampach Adolf atd. Přinášíme stručný přehled význačnějších článků a brožur:

- Anonym: „K historii legionářských pluků.“ „Hlas lidu“, č. 40. r. XXII. Brodský V.: „Svatováclavská tradice v revolučním hnutí italském.“ „Národní osvobození“ z 5. ledna 1929.
- Dr. Doležal Josef: „Křestné symboly legii.“ „Lidové listy“, č. 154 ze dne 8. července 1924.
- Dostál Emil: „Svatováclavské doklady z čsl. legii na Sibiři roku 1918 a 1919.“ Revue „Život“, r. XI., sešit 9. a 10.
- Dr. Dostál Hynek: „Několik jisker z naší národní revoluce.“ „Katolík“, 1924 v St. Louis. Přetiskl „Hlas lidu“ v Českých Budějovicích, č. 6 (1925).
- Hrobař Fr.: „Hrst vzpomínek na dny svatováclavské za světové války a po převratu.“ „Čech“, z 30. září 1926.
- Kalypson (PhDr. a JUDr. D. Polanský): „Legionářské svatováclavství a cyrilometodějství a jejich poměr.“ „Lidové listy“ z 8. září 1926.
- Prof. J. Krpálek: „Katolická a protikatolická tradice v českém národě.“ Knihy revue „Života“, Praha II., Spálená 15.
- Dr. Kudela: „Legionářské pluky svatých.“ „Legionářský směr“, III., č. 49.
- Medek Rudolf: „Blaník.“ Str. 49 a 50. (Úvahy, poznámky, sny, výzvy a dokumenty o čsl. revol. vojsku.)
- Medek Rudolf: „Blaník.“ Brožurka „28. říjen“, nákladem „Památníku Odboje“ 1923.
- N., legionář: „Sv. Václav a legie.“ „Našinec“, 1927, č. 222.
- Navrátil Alois: „Sv. Václav a čsl. legie.“ Sborník vzpomínek a dokladů. Nákladem vlastním.
- P. Aug. Neumann: „Katolictví a naše národní osvobození.“ Vyšlo r. 1922 v Hradci Králové.
- P. Aug. Neumann: „Pařížský odboj a katolictví.“ Vyšlo r. 1924 v Olomouci.
- P. Aug. Neumann: „Studie a texty k náboženským dějinám českým.“
- Pavlov S. K.: „Historie se neumlčí.“ „Den“ ze dne 30. června 1926.
- Prof. Pekař Josef: „Svatý Václav.“ Zvláštní otisk z Českého časopisu historického, r. XXXV.
- Přenosil Antonín: „Jak jsme se dostali na robotu.“ „Lidové listy“ z 28. října 1926.
- Přenosil Antonín: „Jak na nás působila zpráva o Zborovu v zajetí.“ „Lidové listy“ ze dne 3. července 1927.
- Resl Josef: „Kulturně-náboženský charakter odboje v Rusku.“ Revue „Život“, roč. IX., č. 2.—10. (1927).
- Ročenka: „Deset let praporu střeleckého pluku č. 1 M. Jana Husi.“ Vy-dáno k slavnosti desátého výročí v Českých Budějovicích, r. 1924.
- Roubal Vl.: „Sv. Václav a boj za naši samostatnost.“ „Národní politika“ z 28. září 1928.
- Růžička H. Ch.: „Patero tradici.“ „Našinec“, č. 289 z r. 1927.
- Ant. Šorm: „Náš odboj a idea svatováclavská.“ „Mír“ r. III., č. 38 ze dne 23. září 1920. Přetisknuto v „Našinci“ dne 28. září 1922.
- Ant. Šorm: „Počátky českého odboje pod patronátem svatého Václava.“ „Lidové listy“, č. 221 ze dne 26. září 1924.
- Ant. Šorm: „Legenda svatováclavská kolébkou našeho odboje.“ (K 10. výročí posvěcení praporu čsl. vojska v Rusku.) „Lidové listy“, č. 223 z 28. září 1924.
- Ant. Šorm: „Svatý Václav vůdcem amerických katolíků v boji za svobodu otčiny.“ „Časopis katol. duchovenstva“ seš. 68. 1927, str. 394—399.
- Ant. Šorm: „Polní oltář ruských legionářů s ikonou cyrilometodějskou a svatováclavskou.“ „Pražský večerník“, č. 152, ze dne 4. července 1927.

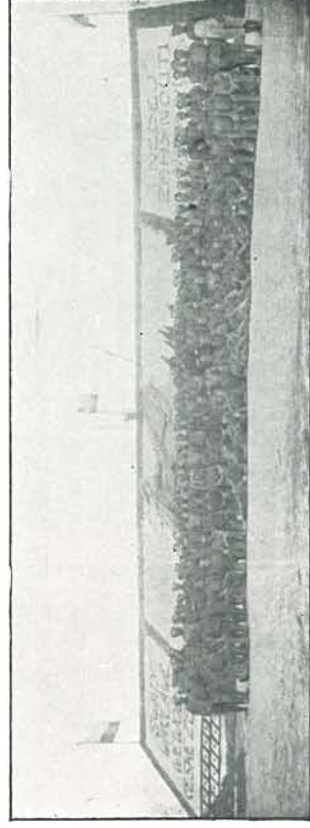
Ant. Šorm: „*Jak oslavovali první legionáři svátek sv. Václava roku 1915 na Rusi.*“ „Pražský večerník“, ze dne 27. září 1927.
 Ant. Šorm: „*Svatý Václav patronem našeho zahraničního odboje.*“ „Naše listy“, r. XXXVII., č. 2.—5. v září 1927.
 Týž článek přetiskly: „Katolík“ v říjnu 1927 v St. Louis v Americe a jiné katol. listy a v září 1928 „Národ“ v Chicagu.
 Ant. Šorm ve sborníku „Den osvobození, 28. říjen“: „*Svatý Václav patronem našeho odboje doma i za hranicemi.*“ Str. 81.—181. Nákladem Ústřední rady Orla Čsl. v Brně. 1927.
 Ant. Šorm: „*Drobné doklady svatováclavského kultu v našem osvobozeném boji.*“ Revue „Život“, roč. IX., str. 4., č. 16.
 Ant. Šorm: „*Ze sběru legionářského kultu svatováclavského.*“ „Čech“ v září 1929.
 Šteidler F.: „*Příspěvek k anketě o husitské a václavské tradici v legiích.*“ „Národní osvobození“ z 5. ledna 1928.
 Tesař Ant. Václav: „*Československá samostatnost a tradice svatováclavská.*“ „Hospodářské listy“, září 1928.
 Turek Fr.: „*O pluk sv. Václava.*“ „Legie“, r. IV., č. 12.
 Zuman Fr.: „*Osvobozená legenda.*“ d. I. str. 50. a n.
 Zampach Ad.: „*Katolictví v zahraničních bojích o československou samostatnost.*“ (Svatováclavský a cyrilometodějský pluk l. g.). Vydalo ústř. Orla Čsl. v Brně, 1928.

Skládací oltářík 2. pluku se sv. Cyrilem a Metoděem, sv. Václavem a sv. Jiřím, zhotovený v r. 1917 na Ivani družinky Biblém a Parolkem.

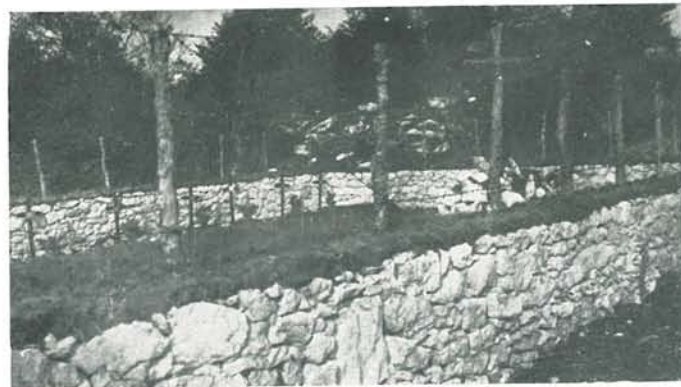
Zemljanka 7. pluku 10. roty v Berezani.

Zemljanka 8. pluku 5. roty v Baryševce.

Ozdoba těplušky 7. pluku ve vlaku kap. Hoblíka.

Hřbitov sv. Václava na Mte Dossioli di Monte Baldo, kde jsou pohřbeni
čsl. dobrovolci padlí v boji na Doss, Altu r. 1918.

©zdoba těplušky 7. pluku.

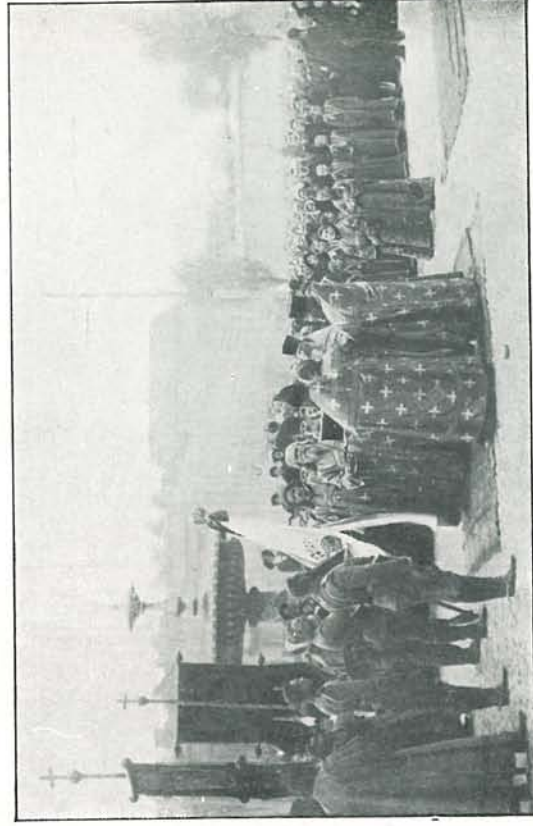
Z cyklu Fr. Parolka : „Československé vojsko“, obraz 8.

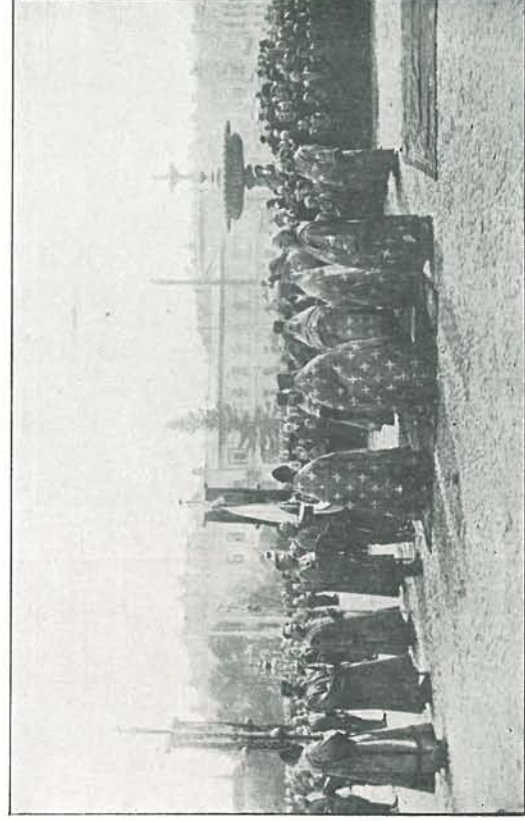
Svatováclavské posvícení u „Karmanu“ v Čeljabínsku 28. září 1918.

Z cyklu Fr. Parolka: „Golgota národa a jeho Blaník,”
Obraz 1.: Prolog.

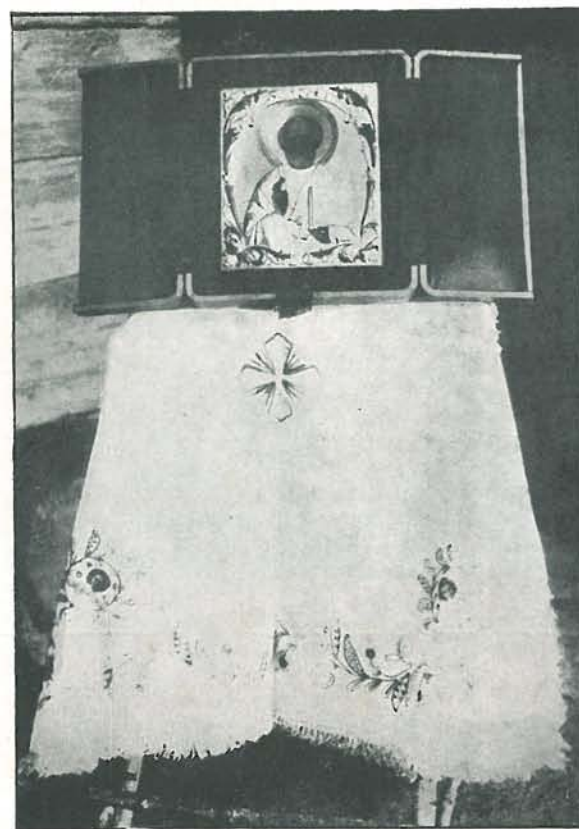
Svěcení praporu České Družiny na den sv. Václava 1914.

Svěcení praporu České Družiny na den sv. Václava 1914.

Praporečník Heyduk se svatováclavským praporem České Družiny,
později 1. pluku.

Ikona sv. Mikuláše-divotvorce 3. pluku.